

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושתיים של הכנסת התשיעית

יום שלישי, כ"ו סיון תש"ם (10 יוני 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. שאילתות ותשובות

ובין-לאומיים, בנושאים שהיא מופקדת עליהם; ג. הרשות מעודדת השקעות של יזמים פרטיים לפיתוח מקומות מרפא. עד כה נחתם חוזה אחד להפקת מים מינרליים ומתנהל משא-ומתן עם יזמים לגבי שלושה פרויקטים נוספים; ד. הרשות, בשיתוף החברה לפיתוח ים המלח, השלימה את תכנונו של סולאריום לחולי psoriasis בחוף ים המלח. הוקצבו הכספים לכך והעבודה תחל בקרוב; ה. הרשות הזמינה אצל מומחים מחוץ-לארץ בדיקות לגבי אפשרויות הפיתוח של מעיינות המרפא בישראל והיא פועלת ליישומן; ו. הרשות מעודדת תיירות מרפא ובר-שותה סרטים, תכניות אורקוליות ופירסומים מדעיים ותיירותיים העומדים לרשות גורמי התיירות.

4. בהחלט כן. שר הבריאות ואנוכי מלינו לאחרונה את מועצת הרשות ואת יושב-ראש הרשות ואנו פועלים בעצה אחת להצבת יעדי פעולה לרשות בעתיד ולהבטחת התקציבים.

4973, 5011. פיתוח תעשייה ועיר מרע בעפולה

הבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

מר עובדיה עלי, ראש העיר הצעיר והנמרץ של העיר עפולה, הזמין אצל צוות חוקרים מאוניברסיטת חיפה מחקר שתוצאותיו מחזקות את תביעתו להקים בעפולה עיר מדע. במחקר נאמר בין היתר: "אין ספק שעפולה מתאימה לשמש כאתר למיקום מרכז לתעשיות עתירות מדע. ממציא המחקר בתחום המבנה הדמוגרפי-התעסוקתי, רמת התשתית, המערך התעשייתי, אזור הגידול, רשת התחבורה ומוקדה, האווירה הטכנולוגית ורשת החינוך, מצבי האקלים, הידע, בעלות הקרקעות הפנויות ואיכות הסביבה — כולם מחזקים את ההקדעה שאם הצלחת עיר המדע עומדת בפני מתכנניה, מיקומה בעפולה מבטיח את הצלחתה".

אבקש להשיב לי:

1. מה יש בדעת כבודו לעשות בנדון?
2. איך יש בדעת כבודו לפתור את בעיית התעסוקה בעפולה?

הבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

בתשובה לשאילתה שלי מס' 2692 בעניין העברת מפעלים ממרכז הארץ לעפולה כמנוי לפיתוח ולביסוס העיר מבחינה כלכלית וחברתית כאחת מסר כבודו, ביום 30 בינואר 1979, הודעה — שהתקבלה על ידי בסיפוק רב ובברכת "ישר כוח" — על ההתקרמות לשינוי סיווג אזור התעשייה של עפולה והענקת מעמד של אזור פיתוח א' לו.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בסעיף א' בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

4718. ביצוע חוק רשות נאות מרפא, תשל"ג—1973

הבר-הכנסת מ. עמאר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בחשון תש"ם (12 בנובמבר 1979):

ביום 4 ליולי 1973 הוקמה הכנסת את חוק רשות נאות מרפא, תשל"ג—1973, שמטרתו המוצהרת היתה טיפוח תיירות מרפא על-ידי רשות שתקום ותפעל בשיתוף של משרדי התיירות והבריאות. התפקידים אשר הוטלו על הרשות בחוק הם, בין היתר: עריכת מחקרים וריכוז ידע על נאות מרפא, איתור, סיווג, והכרזה על שטחים להקמה ופיתוח מקומות מרפא, מפעלי אירוח, מיתקני טיפול ושירותים וכו'. הרשות ומנגנונה הוקמו, תקציבים הוקצבו, ואולם עד עתה לא נתפרסמה אף לא הכרזה אחת על שטח כל שהוא כנאות מרפא ולא ידוע על מה הוצאו התקציבים ומה הן הפעולות שנעשו על-ידי הרשות ומנגנונה.

אבקש להשיב לי:

1. האם יש מקום או הצדקה להמשך קיום הרשות הנ"ל ולהקצבת תקציבים לה?
2. האם הינך בדעה שיש לבטל את החוק הנ"ל?
3. מה נעשה עד כה על-ידי הרשות?
4. האם קיים שיתוף פעולה בינך לבין שר הבריאות בנושא זה?
5. מה הן תכניותיך לביצוע מטרות החוק הנ"ל?

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

הבר-הכנסת משה עמאר איננו באולם. אפשר להעביר את התשובה לפרוטוקול.

יהודה חשאי (המערך):

אבקש לשמוע את התשובה על שאילתה זו.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

בבקשה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. כן.
2. לא.
3. א. רשות נאות מרפא ערכה עד כה 25 מחקרים ופואיים יישומיים בנושאים שהיא מופקדת עליהם; ב. הרשות ערכה 15 קונגרסים וסימפוזיונים, מקומיים

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

כמה מפעלים נוספו בעפולה מאז ה-30 בינואר 1979 ועד עתה, מאיזה סוג וכמה עובדים הם מעסיקים ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

שר התעשייה, המסחר והתיירות הקודם, מר יגאל הורביץ, מינה צוות מחקר, בראשות הפרופסור אפרים קציר, שהמליץ על הקמת עיר מדע באזור כרמיאל וסביבתה עם אפשרות להתרחבות לכיוון ציר כרמיאל—מעלות.

בפברואר 1978 החליטה ממשלת ישראל, לאור המצב בעפולה, לשנות את מעמד אזור התעשייה של העיר לאזור פיתוח א' לתקופה של שנה אחת על מנת לעודד הקמת מפעלים חדשים בעיר וליצור מקורות תעסוקה ומינוח תעסוקתי בה. לאחרונה הוארך תוקף המעמד בשנה נוספת. בעקבות שינוי זה נמצאים כיום בשלבי הקמה ותיכנון כ-30 מפעלים שיתנו תעסוקה ל-1,500 עובד לערך ; מתוכם ייקלטו עד סוף שנת 1980 כ-580 איש. אופי מפעלים אלה הוא : מתכת, אלקטרוניקה, פלאסטיק, מוצרי עור ונייר. מפעלים אלה יכריאו את מצב התעסוקה בעיר הן מבחינת ההיקף והן מבחינת המינוח התעסוקתי.

רצוני לציין שלגבי עפולה נהג משרדנו ביזמה חדשה שאני מקווה שעם הצלחתה היא תאומץ להבא בכל הארץ. צוות ממשרדנו, מלשכת המדען הראשי לאזורי פיתוח, יצא ביחד עם יומיים ובעלי מפעלים בינוניים וקטנים בתעשיות עתירות מדע לסיור בעפולה. נקטה פה גישה של טיפול אינדיבידואלי בכל יום והם הופגשו עם ראש העיר, עם תעשיינים במקום ועם גורמים אחרים. כך עמדו היוזמים מקרוב על האפשרויות בעיר. שני מפעלים כבר החליטו על מעבר לעפולה — הם יעסיקו כ-30—35 עובדים — ואנו נמצאים במשא-ומתן עם גישה נוספים. מדובר אמנם במפעלים לא גדולים אך בצעד זה אנו מניחים את היסודות להקמת פארק לתעשיות עתירות מדע בעיר שימשוך אליו יומיים נוספים ויביא לגיוון מקורות התעסוקה באזור.

ברשות חברי-הכנסת הנכבד שילנסקי יש לי אינפורמציה נוספת שאני אמסור לו אחר כך בעל-פה, דבר ששימח מאוד את ראש עיריית עפולה.

(קריאה : זה סודי ?)

לא, זה מסחרי.

דב שילנסקי (הליכוד) :

אדוני השר, יישר כוח על התרומה הזאת.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
תודה רבה.

5085, 5155, 5156, 5830. פיתוח תעשייה באשקלון

חברי-הכנסת א. רון שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ו' בטבת תש"ם (26 בדצמבר 1979) :

ראש עיריית אשקלון התלונן כי הקמתם של עשרות מפעלים באזור התעשייה בעירו מתעכבת זה חודשים רבים משום שמשרד אינו מטפל בפניות העירייה והמשקיעים לאישורה. לדבריו, יחידות משרד הנוגעות בדבר אינן משיבות כלל לפניות. כך עלול לרדת לטמיון סכום של 250 מיליון לירות שהושקע בתשתית באזור התעשייה האמור.

אבקש להשיב לי :

א. מה היא הסיבה לאי היענות משרד לפניות עיריית אשקלון ולרוצים להשקיע במפעלים בעיר ?

ב. מה יש בדעתך לעשות כדי למנוע נזקים בתעסוקה ובהשקעות ולהיענות ולטפל בפניות ?

חברי-הכנסת ש. פלאס-שרון שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

ראש עיריית אשקלון, מר אלי דיין, מאשים את משרד באולת יד ובביורוקרטיה המעכבת בעד הקמת מפעלי תעשייה בעיר ובעד התפתחותה.

אודה אם תשיב לי :

1. האם אחראי משרד לעיכוב העברת מחלבות "טרה" מתלאביב לאשקלון ואם לא, מה עשה משרד למען העברת המפעל ?

2. האם אחראי משרד לעיכוב בהקמת מפעל לטקס-טיל של משקיע ממסקיו באשקלון ואם לא, מה עשה משרד למען עידוד הקמת המפעל ?

3. האם אחראי משרד לעיכוב בהקמת מפעל פלאס-טיק באשקלון ואם לא, מה עשה משרד למען עידוד הקמת המפעל ?

4. האם אחראי משרד לעיכוב בהקמת מפעל להנדסת דיוק באשקלון ואם לא, מה עשה משרד למען עידוד הקמת המפעל ?

5. האם אחראי משרד לעיכוב בהקמת מפעל ל-קונסטרוקציות ברזל באשקלון ואם לא, מה עשה משרד למען עידוד הקמת המפעל ?

6. האם הבטיח כבוד השר לעיריית אשקלון לדאוג כי ועדת שרים לאזורי פיתוח תאשר מתן מעמד של אזור פיתוח א' לאזור התעשייה באשקלון ?

7. אם כן, מדוע לא מומשה הבטחה זו עד כה ?

חברי-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

לדברי ראש עיריית אשקלון נהג משרד התעשייה, המסחר והתיירות סחבת בכל הקשור להקמתם של עשרות מפעלים באזור התעשייה המקומי. משרד התעשייה, המסחר והתיירות, האמור לתת אישורים והמלצות למינהל מקרקעי ישראל לרכישת הקרקע, משהה את טיפולו ובכך אינו מאפשר למשקיעים להקים את מפעליהם. בין המפעלים שהקמתם מתעכבת נמצאים מחלבות "טרה", מפעל לטקס-טיל, מפעל פלאסטיק, מפעל להנדסת דיוק, מפעל לקונסטרוקציות ברזל ועוד.

אודה לשר אם ישיב לי :

1. מה הן הסיבות לסחבת הזו ?

2. האם יש בדעת השר להחיש את הטיפול במשקיעים עימ הנדונים ?

3. אם כן, תוך כמה זמן תועברנה, להערכת השר, המלצות משרדו למינהל מקרקעי ישראל לשם הקצאת הקרקעות ?

6. האם ינקוט משרד התמ"ת אמצעים לצימצום יבוא מתחרה של נורות כדי למנוע את סגירת מפעל "יזורים" ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. מפעל "יזורים" נתון בקשיים שחלק מהם מקורו ביבוא מתחרה.

2. יבוא הנורות הסתכם כדלקמן : ב-1978 — 1,852,000 דולר ; ב-1979 — 2,149,000 דולר.

3. אין הסכם מסחרי בין ישראל לבין הונגאריה.

4-5. היבוא מהונגאריה : ב-1978 — 8,746,000 דולר ; ב-1979 — 11,207,000 דולר. היצוא להונגאריה : ב-1978 — 1,618,000 דולר ; ב-1979 — 3,243,000 דולר.

6. במשרדנו הוחלט שלא להתיר עוד יבוא נורות ליבון — מהסוגים המיוצרים בארץ — מהונגאריה. אגב, הדבר נעשה לפי פנייתו אלי של ראש עיריית ירושלים מר טדי קולק.

5366. סכנה של סגירת מפעל "דרור"

חברת-הכנסת ש. אריבלי-אלמזולני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

בעתון "הארץ" פורסם שמפעל "דרור" במפרץ חיפה לייצור סכ"ם עומד בפני סכנת סגירה כתוצאה מיבוא מתחרה מהמזרח הרחוק.

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות ?

2. אם כן, מה הן הסיבות להתרת יבוא סכ"ם במחירי הייצור מהמזרח הרחוק ?

3. בכמה הסתכם יבוא הסכ"ם בשנים 1978 ו-1979 ?

4. האם עומד משרד התמ"ת להטיל הגבלות על יבוא סכ"ם כדי למנוע את סגירת מפעל "דרור" ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. למיטב ידיעתי אין מפעל "דרור" עומד בפני סגירה. נכון הוא כי הענף כולו נתקל בשנים האחרונות בקשיים, גם, אך לא רק, בשל יבוא מתחרה.

2. יבוא הסכ"ם הינו יבוא חפשי וזאת בדומה לרוב רובם של המוצרים. מוצרים רבים מתוצרת המזרח הרחוק, מחירם נמוך ממחירי אירופה או צפון אמריקה וזאת עקב שילוב של טכנולוגיות מתקדמות, ייצור המוני ושכר עבודה נמוך. המאפשר שיווק תוצרת במחירים נמוכים ביותר מבחינת החוק אי אפשר להגדירם כמחירי היצף.

3. יבוא סכ"ם בשנת 1978 הסתכם ב-950,000 דולר לערך ובשנת 1979 ב-1,500,000 דולר לערך. ארצות היבוא העיקריות הן ארצות המזרח הרחוק ומדינות השוק המשותף באירופה.

4. במגמה להגן על הייצור המקומי נאסר לחלוטין יבוא סכ"ם מטאייזואן. כמו-כן הועלה לאחרונה ביומנתו המס הקצוב ביבוא סכ"ם מ-0.50 לירות לי-1.50 לירה ליחידה — העלאה זו תפגע בעיקר ביבוא מהמזרח הרחוק. התחייבויות והסכמים בין-לאומיים מונעים בעדנו להטיל הגבלות על יבוא סכ"ם בנוסף לפעולות שצויינו לעיל.

4. האם קיימת סכנת בטיפול במשקיעים פוטנציאליים גם באזורים אחרים בארץ ?

חברת-הכנסת מ. ארבל שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ו' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

בביקורי האחרון באשקלון נדהמתי להיווכח כי קיים שטח של 2,000 דונאם אשר הוכשר לתעשייה והושקעו בו עשרות מיליוני לירות אך עד היום, פרט למפעל אחד שהוקם לפני ארבע שנים, הוא כולו שומם.

אבקש מכבוד השר להשיב לי :

א. מדוע לא פותח שטח זה ולא הוקמו בו מפעלים ?

ב. האם הובא הנושא בפני ועדת השרים לערי הפיתוח ואם כן, מה הן מסקנות הדיון ?

ג. האם יודע כבוד השר כי יש היום יזמים המוכנים להשקיע באזור אם תינתן להם עדיפות ?

ד. האם יודע כבוד השר כי סכנת האבטלה בעיר חמורה, בעיקר בקרב הנוער, ומה יש בדעתו לעשות בעניין זה ?

תשיבת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אשקלון נעדרת עדיין תשתית כלכלית מוצקה ומתלבטת בקשיי תעסוקה כרוניים. התעשייה, בסיסה מצומצם ובלתי יציב. פעולה ראשונה לשיפור מצב זה נעשתה בהכנת אזור תעשייה רחב ידיים בשטח של כ-2,000 דונאם שהוכשר לשם קליטת תעשייה. לשם השלמת צעד ראשון זה ויצירת תשתית תעשייתית רחבה ומוצקה נעשים מאמצים לעודד הקמת מפעלים חדשים בעיר ועל-ידי כך לשפר את מצב התעסוקה במקום. נוסף לתרופה הפיסית הוחלט להקנות לאשקלון סיווג של אזור פיתוח ב' לתקופה של שנה, החל מ-1 באפריל 1980. מתוך מגמה לאפשר בתקופה זו הקמת מפעלים בהיקף ובמיוגון הנדרשים לשיפור המצב. שינוי זה כבר הביא לאשקלון פניות של כ-24 תכניות, בהשקעה של כ-158 מיליון לירות, שיתרמו לתוספת תעסוקה של כ-945 עובדים מהן אושרו כ-18 בקשות ויתרן נמצאות בתהליך בדיקה.

5365. סכנה של סגירת מפעל "יזורים"

חברת-הכנסת ש. אריבלי-אלמזולני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

בעתונות פורסם שמפעל "יזורים" בירושלים, שהוא המפעל היחיד בארץ לייצור נורות, עומד להיסגר מאחר שהוא מתקשה לעמוד בתחרות עם יבוא מהונגאריה.

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם הפירסום תואם את המציאות ?

2. בכמה הסתכם יבוא הנורות בשנים 1978 ו-1979 ?

3. האם קיים הסכם מסחרי בין ישראל לבין הונגאריה ?

4. בכמה הסתכם כל היבוא מהונגאריה בשנים 1978 ו-1979 ?

5. בכמה הסתכם היצוא להונגאריה בשנים 1978 ו-1979 ?

בינואר 1979 בוצעו עד כה, אילו לא בוצעו ומתי הם יבוצעו ?

3. מה נעשה עד כה כדי להבטיח ביצוע של סעיפי החלטת הכנסת ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. שלוש ישיבות ואחת נוספת, משותפת עם ועדת השרים לרווחה.

2-3. הדיון בכנסת בנושא מדיניות פיזור האוכלוסין היה ממצה וההחלטות שהתקבלו היו ענייניות ובהירות. אולם לכולנו ברורות המגבלות התקציביות שבהן אנו נתונים. ביצוע כל ההחלטות שהתקבלו בדיון זה מחייב תקציבים עצומים, וזאת כהנחה שהמלצות אלה יהיו מקובלות כולן על הממשלה ועל המשרדים השונים במסגרת הקדימויות הלאומיות שנקבעו. אולם אי ביצוע כל הסעיפים אינו אומר, חלילה, שלא נעשים דברים. באילור צים ובמגבלות שבהם אנו נתונים עדיף לדעת "לתקוף" ולהתרכז במספר נושאים מוגבלים ולהגיע בהם להישגים מאשר "לתקוף" את כל הנושאים ולא להגיע לכל הישג. החוק לעידוד השקעות הון והענקת מעמד של אזור פיתוח מועדף מעניק יתרון ברור להקמת חנויות בגליל, בנגב ובשטחים שמעבר לקו הירוק. השנה הגענו, לראשונה אחת, להגירה יהודית חזרית בגליל אחר שבשנים האחרונות היה מארת ההגירה היהודית בגליל שלילי. נערכו מיבצעי איכלוס ועידוד מעבר לגליל, למעלות ולשלומי. פותחה רשת הכבישים בגליל, הסתיימה סלילת כביש עמיד-פרוד וכביש הסגללים—כפר-כנא והוחל בסלילת כביש עוקף טבריה מצומת גולני לעמיד-פרוד ; בחינוך החלו בשילוב מערכת החינוך בערי הפיתוח עם מערכות החינוך בתנועה הקיבוצית ובהתיישבות הוותיקה הסמוכה לה. הדבר נעשה באזור אור-עקיבא—פרדס-חנה, במועצה האזורית שער-הנגב ובאזור קריית-מלאכי—באר-טוביה. כאמור, הבעיה היא רחבת ממדים והיקפה עצום. עלינו להבטיח שההחלטות הכנסת יהיו קו מנחה ומכוון את דרכי המשרדים אך חוששני שהמשימה מבחינה לאומית קשה היום לביצוע כמיקשה אחת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו :
רשות לשאלה נוספת לחברי הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד) :

האם מוכן כבוד השר לבדוק את ההמלצות האיר-גניות, שאינן כרוכות כלל בהוצאות כספיות ונתקבלו על-ידי הכנסת ? האם אתה מוכן לבצען בהקדם האפשרי ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

אעשה זאת ברצון. אעביר אליך אותן החלטות תוך עשרה ימים, במידת האפשר, ובעצה אחת אתך אבדוק את האפשרות לבצען.

5369. מלאי הכשר הקפוא הנמצא במחסנים

חברי הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

בסוף 1979 היה מלאי הכשר הנמצא במחסנים : 12 אלף טונות בקר קפוא, 11 אלף טונות עופות קפואים, מלבד אלפי טונות תרנגולי הודו.

5367. סכנה של משבר ב"רום כרמל"

חברי הכנסת ש. ארבל-אלמזליו שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

בעתון "הארץ" פורסם שקיימת סכנה להתמוטטות מפעל הרכב "רום כרמל" כתוצאה מצימצום המכירות והצטברות מלאי גדול של מכוניות.

נוכח הסכנה שמשבר זה יכול לגרום לפיטורי פועלים רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם ניתנה הוראה למשרדי הממשלה השונים להעדיף רכישת מכוניות מ"רום כרמל" על פני רכישת מכוניות מיובאות ?

2. אם לא, האם נוכח סכנת המשבר המאיימת על המפעל יפעל משרד התמ"ת לשינוע משרדי הממשלה והחברות הממשלתיות לרכוש חלק מהמכוניות שהם זקוקים להן ממפעל זה ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

לפני שבועות מספר נדונה בוועדת השרים לענייני כלכלה הצעתי לחייב ככל האפשר משרדי ממשלה, עיריות, חברות ממשלתיות וגופים מתוקצבים לרכוש מוצרים מתוצרת הארץ. הוחלט להקים ועדה בין-משרדית שתגבש כללים ונהלים לביצוע ההחלטה אלה ויגשו לאישור ועדת השרים. במקביל לפעולתי זו במישור הרחב פעלתי רבות לסייע למפעל "רום כרמל" להתגבר על המשבר שבו הוא נתון.

גברתי, הצעה זו שהגשתי לוועדת השרים לענייני כלכלה באה כדי "לתת שיניים" להצהרות שניתנו בעבר על כוונות הממשלה וכל המוסדות הסמוכים על שולחנה לרכוש את תוצרת הארץ. ההצעות נשארו בגדר הצעות ולכן הגשתי הצעה קונקרטית הקובעת שרכישות עד 250 אלף דולר יצטרכו לקבל אישור של ועדה מיוחדת של הרשות לקבלנות משנה, ומ-250 אלף דולר ומעלה — אך ורק באישור ועדת שרים בראשותי. לא הסתרחתי זאת שאני מתכוון לתקוע מקלות בגלגלי היבוא הזה. לגבי אותם מוצרים שבכלל מגיעים מן המזרח הרחוק, הרי הונחה היום על שולחן ועדת השרים לענייני כלכלה הצעתי להכניס את כל אותן המדינות שאין לנו הסכמים מסחריים אתן למטגרת של רישוי. הווי אומר שהן יהיו זקוקות לרשיון בשביל כל יבוא לישראל וגם בקשר לזאת אני מצהיר, גם מעל בימת הכנסת, שבכוונתי להקשות את יבוא מוצרים מאותן מדינות שהשווקים שלהן אינם פתוחים לתוצרת ישראלית.

5368. כיצד מדיניות פיזור האוכלוסין

חברי הכנסת מ. קצב שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980) :

בתאריך 30 בינואר 1979 קיבלה מליאת הכנסת ח"טסה בת 15 סעיפים לסיכום הדיון על הנושא : "אי ביצוע מדיניות פיזור האוכלוסין" שאושר לדיון במליאת הכנסת בתאריך 31 בינואר 1978.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. כמה ישיבות של ועדת שרים לערי פיתוח התקיימו במשך שנת 1979 ?

2. אילו מסעיפי ההחלטה של מליאת הכנסת מיום 30

המסחר והתיירות. רשיון כזה ניתן עליידי המפקח לגברים ונשים כאחד.

2. ברשותך, גברתי היושבת-ראש, העברתי את הש"א אילתה בצירוף מכתב אישי ממני למר שניצר, נשיא הבורסה. אמרתי לו שהם מפסידים הרבה בכך שאינם מקבלים נשים כתברות בבורסה וביקשתי את הערותיו. אעביר לך את תשובתו.

5418. החומר המשמש לעשיית נייר טואלט

חבר-הכנסת י. בן-כאמר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ט' בשבט תש"ם (27 בינואר 1980):

בתכנית "כולבוטק" מיום 8 בינואר 1980 שודרה כתבה שבה הוכח כי ספרי קודש משמשים לתעשיית נייר טואלט.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. הידועים לו הדברים דלעיל?
2. האם הורה כבוד השר לחקור ומה ממצאי החקירה?
3. מה יש בכוונת השר לעשות על מנת למנוע הישנות מקרים כגון אלה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העובדות נודעו לי רק לאחר השידור בטלוויזיה.
2. בדיקה שערכו עובדי משרדנו העלתה כי היו מקרים שבהם העבירו בתי-דפוס למפעלים למחזור נייר פסולת נייר שלתוכה נשתרבבו גם דפים פגומים של ספרי קודש.
3. בעקבות הבדיקה פנה משרדי אל התאחדות הוצ"א הספרים בישראל, ענף הדפוס בהתאחדות התעשייתיים ואיגוד ענפי הדפוס והנייר בהתאחדות בעלי מלאכה ובקשם כי יסבו את תשומת לב חבריהם לנושא למען יקפידו שלא יישנו מקרים כאלה.

5463. מדיניות המשרד כלפי טיסות השכר

חבר-הכנסת א. ששייזר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"ט בשבט תש"ם (6 בפברואר 1980):

לדברי נציגי החברות המפעילות את טיסות השכר לישראל וממנה יש בכוונת משרד התחבורה, על אף תרומתן של חברות אלה לקיומה של התיירות הנכנסת, להתקין תקנות שכל מגמתן הינה לחסלן למעשה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם נכונה טענתם של נציגי החברות?
2. מה היא מדיניות משרד התעשייה, המסחר והתיירות כלפי טיסות השכר?
3. האם יש בדעת המשרד לגקוט צעדים כדי למנוע את הפסקת טיסות השכר לישראל?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. את השאלה יש להפנות לשר התחבורה מכיוון שהנושא הוא בתחום אחריותו.
2. משרד התעשייה, המסחר והתיירות תומך במדיניות טיסות השכר כפי שהיא קיימת ונהוגה היום ומעודד את

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם תוכנן המלאי המפורט לעיל מלכתחילה להיקפים אלה?

ב. אם לא, מי הוא האחראי להצטברות זו של הבשר שהיא בשיעור חסר תקדים אצלנו?

ג. מה הוא הפחת שייגרם כתוצאה מהאחסנה ארוכת הטווח של בשר זה?

ד. מה היא העלות, ובכלל זה הריבית, של החזקת עודפים אלה?

ה. האם תשווק כל כמות בשר העוף בישראל או שהיא תוצא לחוץ-לארץ במחירים מוזלים?

ו. האם תישאר כל כמות הבשר הקפוא בארץ ותשווק לתושבים ומה הוא משך הזמן, להערכת השר, שבו יחוסל המלאי?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראשית ברצוני לציין שבחשובתי אתייחס רק למלאי בשר הבקר הקפוא. תיכונן משק הלול נתון באחריות משרד החקלאות.

א—ב. מלאי בשר הבקר הקפוא מתוכנן לפי הנחיות מערכת הבטחון ומל"ח לשלושה חודשי צריכה. בקיץ 1979 נמכרו בממוצע 3,500 טונה בחודש כך שהמלאי תוכנן להיות 12,000 טונה.

ג. הפחת הנגרם מאחסנה ארוכה של בשר קפוא הוא אפסי.

ד. עלות המימון של החזקת עודפי בשר בקר קפוא עד לתחילת הקיץ היתה כ-20 עד 25 מיליון לירות.

ה—ו. לגבי חלק ניכר ממכמות הבקר הקפוא שנרכשו בחו"ם עם מדינות שונות הגענו להסכם בדבר דחיית משלוחים לסוף השנה. היום נמצאים במלאי כ-7,500 טונה בשר בקר קפוא.

5371. אי קבלת נשים בחברות בבורסה ליהלומים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמלייזיני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

פנתה אלי נערה הלומדת בתיכון "אורט" במגמה ליהלומים וטענה ששאיפותיה להיות יהלומנית בעתיד לא יוכלו להתגשם משום שלנשים אין כיום זכות להיות חברות בבורסה ליהלומים.

נוכח העובדה שמצב זה יוצר למעשה אפליה בין נשים לגברים, דבר הנוגד כללים מקובלים, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תואם המצב המתואר לעיל את המציאות?
2. אם כן, מה יש בדעת השר לעשות כדי למנוע אפליה כזאת?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. בורסת היהלומים היא חברה פרטית המקבלת חברים לפי שיקוליה ותקנותיה ואמנם אין היא מקבלת נשים כחברות בה. אחד התנאים להתקבלות בבורסה ליהלומים הוא שעל המועמד להיות בעל רשיון לעסוק ביהלומים מטעם המפקח על היהלומים במשרד התעשייה,

החליטה על פירוק החברה לפיתוח חוף ים המלח, חבל סדום וערד והעברת תפקידיה לחברה הממשלתית לתיירות ולרשות המוניציפאלית במקום. בצעד זה יש משום חסכון תקציבי ויעול מינהלי שיסייע בידי היומים המעוניינים לפעול באזור.

5537. מחסור צפוי במבנים לתעשייה

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ו בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980):

בישיבת הדירקטוריון של ה"חברה כלכלית לירושלים" נמסר כי בעוד כשנתיים עלול להיווצר מחסור במבני תעשייה בעיר אם לא תהיינה התחלות בנייה חדשות. תוצאתה הבלתי נמנעת של ההתפתחות הנוכחית תהיה שירושלים לא תוכל לקלוט מפעלים ועובדים חדשים בתחומה.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם מקבל השר את הקביעות הנ"ל?
- ב. אם כן, מה יש בדעתו לעשות כדי להבטיח את המשך התפתחותה של התעשייה בירושלים?
- ג. הצורך באיכלוסה של הבירה ביהודים מקובל על רבים, האין השר חושש שקפאון בהתפתחות התעשייתית בבירה יגרום לאבטלה שתאלץ ירושלמים רבים לעזוב את עירם?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א—ג: התפתחותה הכלכלית והתעשייתית של ירושלים חשובה לכולנו, כמו גם לחבר-הכנסת שפייר. משום כך ובשל ייחודה של ירושלים בתחום התעשייתי הוחלט להעניק מעמד של אזור פיתוח א' לתעשיות עתירות מדע בירושלים. בעיר הוקמה קריה לתעשיות מדע בהר החוצ' בים, ואזור התעשייה בעטרות הולך ומתרחב. בעקבות זאת החליטו שני קונצרנים בין-לאומיים, אחד מהם מהגדולים בעולם בענף האלקטרוניקה הבסיסית, להשקיע בירושלם ולהקים מפעלים בירושלים. אופי המוצר ותהליכי הייצור של המפעלים יביאו להעסקת עובדים ברמה טכנולוגית גבוהה ולהעתקת מגורים של ישראלים רבים לירושלים.

5675. אי התחשבות באיגוד השחקנים

חבר-הכנסת ת. מוזי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

במכתב של האיגוד הארצי של השחקנים והבמאים שנשלח לכל חברי הכנסת נאמר, בין היתר: "בסרטים הישראליים המופקים בארץ על-ידי גורמים מקומיים מועסקים שחקנים בתנאים המוכתבים בדרך כלל על-ידי המעביד. גם כאן מנצלים לרעה את רצונם הטבעי של השחקנים לעבוד. אין הסכם חתום בין האיגוד לבין איגוד מפיקי הסרטים. לסרטים הורים המופקים בארץ מוכאים בדרך כלל שחקנים זרים לתפקידים הראשיים והחשובים. את תפקידי המשנה והניצבים ממלאים שחקנים מקומיים. חשוב לציין שהאיגודים מעבר לים פונים אלינו ומבקשים אישור האיגוד להפקה בידיהם שבארצותיהם בלי אישור האיגוד אף-אשר לצלם סרט. אצלנו, בהעדר חוק מפורש על זכויות וחובות השחקן,

פעילותן התקינה והרחבתן. לדעת המשרד מוכיח הנסיון שטיסות השכר תרמו להגדלה משמעותית בתנועת התיירים המגיעים מאותן הארצות שבהן הונהגו טיסות אלה. הפעלת טיסות השכר איפשרו פיתוח שווקים חדשים ותרמו להורדת המחירים גם בקווי התעופה הסדירים, דברים שהשפיעו לא מעט על הגדלת תנועת התיירים.

3. עקרונית, אני תומך בטיסות השכר לארץ וממנה ומתנגד לכל פגיעה בהן. כאשר יועלו הצעות להפסיק את טיסות השכר ארצה נשקול את תגובתנו בהתאם לפרטיות.

5535. ניצול הפוטנציאל התיירותי של אזור ים המלח

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ו בשבט תש"ם (13 בפברואר 1980):

להברי היושב-ראש של הנהלת התאחדות המלונות בירושלם אין הממשלה עושה די מאמצים כדי להניח תשתית תיירות משמעותית באזור ים המלח, וזאת על אף העובדה שניתן להכפיל ואף לשלש את מספר חדרי המלון שבמקום ולמלאם בתיירים.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם מוצדקת ביקורתו של היושב-ראש של הנהלת התאחדות המלונאים?
- ב. האם קיימות תכניות, לטווח הקצר ולטווח הארוך, לניצול מרבי של אזור ים המלח כאזור תיירות, בריאות ונופש?

ג. בניית 350 חדרי מלון באזור ים המלח מתעכבת בגלל צו הקפאת בנייה, האם יש בדעת השר לפעול להתרת צו זה?

ד. בנייתם של כ-300 חדרים נוספים, שכבר החלה הופסקה בגלל ציקצום מעורבותה של החברה לפיתוח מפעלי תיירות באזור, האם יש בדעת החברה לחדש את פעילותה ולסייע למשקיעים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. אין ספק שבאזור ים המלח קיים פוטנציאל תיירותי עצום שאינו מגוול והמחסור בחדרי מלון הוא רק היבט אחד של נושא זה.

ב. לנוכח המגבלות החמורות בתקציב לפיתוח תשתית תיירות החלטתי שעדיף בכל פעם לרכז את רוב התקציב בנושא אחד או שניים מאשר לפזר בעשרות פרויקטים, שחובים כשלעצמם, ברחבי הארץ. בשנה הראשונה לכהונתי כשר התעשייה, המסחר והתיירות התרכזנו בפיתוח התיירות באילת והתוצאות ניכרות לעין כול. השנה החלטנו לרכז את המאמץ בשני אזורים: ים המלח וטבריה. באזור ים המלח קיים פוטנציאל תיירותי יוצא מן הכלל הן לתיירות רגילה והן לתיירות מרפא ובכוונתי להביא לשילוב שני סוגי תיירות אלה. בימים אלה דנים במשרדנו באישור פרויקטים תיירותיים אחדים באזור ים המלח שיביאו לתוספת של אלף חדרי מלון ולהקמת מרכז מסחרי בעין בוקק. בנוסף לכך הוחלט על הקצבת הכספים לבניית הסולארים לחוף ים המלח.

ג. צו הקפאת הבנייה פג ואינו תקף עוד.

ד. אין כל קשר בין פעילות החברה לפיתוח מפעלי תיירות לבין בניית מלונות בחוף ים המלח. אם הכוונה לחברות אחרות הרי שוועדת השרים לענייני כלכלה

5. האם מותר למכור מכשירי חשמל ללא הבטחת שירותי תיקונים?

6. האם הסירוב של חברות מסוימות לתת שירותי תיקונים על אף החובה לתת שירותים כאלה הוא הפרת חוק או לא?

7. אם כן, אילו אמצעים עומד לנקוט משרד התעשייה, המסחר והתיירות כדי לחייב את החברות המוכרות מכשירי חשמל לתת שירותי תיקונים?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. במשרדנו ידוע זה מזמן שחברות מסוימות מסרבות לתת שירות לרוכשי מוצריהן הגרים מעבר לקו הירוק. הנושא נדון ביסודיות במשרדנו, בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה, כדי לבדוק אם הצו המחייב מתן שירות לכמה מוצרי חשמל מחייב גם מעבר לקו הירוק.

2. רוב החברות אכן נותנות את השירות גם מעבר לקו הירוק.

3. עקרונית כן, ואנו מתכוונים לעגן זכות זאת בחקיקה מתאימה.

4. מבדיקה שערך משרדנו לא התקבלה תמונה חד-משמעית של החברות המסרבות להעניק שירות מעבר לקו הירוק. גם החברות הסרבניות נענות לעתים לקריאות הלקוחות ומשום כך אינן רוצה לפרט את שמותיהן.

5. בישראל קיים צו המחייב הבטחת מתן שירות למוצרי חשמל אחדים.

6. לא.

7. לאחר בדיקה יסודית של הנושא — אני אישית השתתפתי בשלוש ישיבות עם היועץ המשפטי בנושא זה — ובתיאום, כאמור, עם לשכת היועץ המשפטי לממשלה הוחלט כי משרדנו ייזום תיקון לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים על מנת לאפשר התקנת תקנות שיאפשרו אכיפת צווי שירות גם מעבר לקו הירוק. יהודים המתגוררים מעבר לקו הירוק הם אזרחי ישראל פאר-אקסלאנס והם זכאים לכל השירותים הניתנים לאזרחי ישראל בכל מקום אחר במדינת ישראל.

5678. יבוא ירקות בשל שנת השמיטה

חברת הכנסת א. כ"ץ-עוז שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ס (20 בפברואר 1980):

נמסר לי כי חברת הכנסת פרוש קיבל אישור לייבא 3,000 טונה בצל וכן כמות של תפוחי אדמה וירקות אחרים. וזאת בעוד שבשטחי מדינת ישראל מגדלים כמות מספקת של ירקות אלה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם קיבל חברת הכנסת פרוש או מישהו מטעמו רשיון יבוא כזה?

2. מה מכיל רשיון היבוא ואיזה היקף כספי אושר בו?

3. האם נבדקה כמות הירקות הגדולה באזורי הארץ שתוצרתם מותרת באכילה בשנת שמיטה, אף אליבא דאנשי אגודת ישראל?

4. מדוע ניתנו רשיונות יבוא לירקות אם אמנם מגדלים ירקות אלו בארץ?

מותר. אנו חייבים לפעול מייד כדי לשנות מצב בלתי נסבל זה".

אבקש להשיב לי:

1. האם מוכן כבודו לבדוק את הנושא?

2. עד לחקיקת חוק שיחייב קבלת אישור מאגוד השחקנים להפקה ולצילום סרט בארץ, האם מוכן כבוד השר להתנות את מתן תמיכת המשרד למפיקי הסרטים בארץ בצורך להגיע לתסריט ולהידברות עם אגוד השחקנים והבמאים בארץ על שיתופם בהפקת הסרטים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אינני רואה מקום להתערבות ממשלתית בנושא ולבטח איני רואה מקום להתנות את הסיוע לעידוד הפקות סרטים בהסכמים בין אגוד המפיקים לאגוד השחקנים. הסכמי עבודה בין עובדים למעבידים ותנאי העסקה אינם בתחום אחריות המיניסטריאלית ולפיכך איני מתכוון ליוזם כל חקיקה בנושא.

5676, 5682. סירוב חברות לתת שירות מעבר לקו הירוק

חברת הכנסת ד. שטרן שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ס (20 בפברואר 1980):

חברות אחדות למוצרי חשמל — למשל, "אל-בן", "פילקו", "פיליפס", "זהר" — אינן מסכימות לתת למוצריהן שירות מעבר לקו הירוק.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

מה היא הפעולה שמשרדו ינקוט כדי שהשירות לתושבים מעבר לקו הירוק יינתן באותם תנאים ובאותם מחירים כפי שזוכים לו כל תושבי ישראל?

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזוליני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ס (20 בפברואר 1980):

בתכנית "כולבוטק" השבוע נאמר שחברות מסוימות המוכרות מקררים, טלוויזיות ומכשירי חשמל אחרים לתושבי בקעת הירדן מסרבות לבצע תיקונים אף של רוכשי המכשירים ניתן ביטוח. מצב זה גורם טרדות קשות למתושבי בקעת הירדן הנאלצים לא פעם, בשל סירוב של החברות לבצע את התיקון בבתם, להביא את מכשיריהם לתיקון בירושלים ובצרים אחרות, דבר הגורם הוצאות מרובות וביובוץ ימי עבודה. הנימוק שניתן על-ידי החברות המסרבות לבצע את התיקונים הוא שהישובים נמצאים מחוץ לקו הירוק והחוק הקיים משחררן מלבצע תיקונים שם.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לו שחברות מסוימות מסרבות לבצע תיקונים למכשירי חשמל שנרכשו אצלן על-ידי תושבי בקעת הירדן?

2. אם כן, מה היתה תגובת משרד התעשייה, המסחר והתיירות לכך?

3. האם זכאים תושבי בקעת הירדן לקבל שירותי תיקונים למוצרי חשמל הנרכשים על ידם?

4. אילו חברות מסרבות לתת שירותים ואילו חברות נותנות שירותים לצרכנים אלה?

העיר לאזור התעשייה שבעפולה-עילית. כל ההשקעות נעשו על-ידי הבעלים ללא סיוע משרד התעשייה, המסחר והתיירות. נמנעו מהם הקלות של מפעל מאושר ומתן הלוואות בתנאים נוחים לפיתוח העסק ולרכישת ציוד וזה על אף הפניות החוזרות ונשנות שלהם לכך. יש לציין כי יותר מ-50% של הדפסות הנעשות בדפוס זה הן בשביל תוצרת המיועדת ליצוא.

נוכח העובדה שעפולה הינה אזור פיתוח סוג א+ ובהתחשב בצורך לעודד הקמה של מפעלים בה רצוני לשאול את כבוד השר :

1. מה הן הסיבות לכך שדפוס "העמק" בעפולה-עילית איננו נהנה מתנאים של מפעל מאושר ?
2. מה הן הסיבות לכך שהוא איננו נהנה מהתנאים המוענקים ליצרנים שתוצרתם מיועדת ליצוא, אפילו בעד אותו חלק מעבודתו המסופק לתוצרת המיועדת ליצוא ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

ראשית ברצוני להבהיר כי הנתונים שעליהם מבוססת השאלתה אינם מדויקים. מפעל דפוס "העמק" בעפולה נעזר רבות במשרדנו. במאי 1976 אושרה למפעל הלוואת פיתוח בסך 225,000 ל"י לרכישת ציוד דפוס ובספטמבר 1978 אושר למפעל ביטוח שער בסכום של יותר מ-180,000 מארק למימון יבוא מכונות דפוס. כמו כן הוקצה למפעל מבנה תעשייה בשכירות על-ידי חברת "מבני תעשייה בע"מ". באשר לשאלות שבשאלתה הנני להבהיר כי :

1. מפעל דפוס "העמק" בעפולה לא הגיש בקשה לקבלת מעמד של מפעל מאושר.
2. המפעל אינו מייצא ישירות אלא חלק מתוצרתו משרת מפעלי יצוא אחרים. לפני חודשים מספר הוסבר למנהלי המפעל שיש להם אפשרות לקבל מימון מהקרן למימון יצוא עסקי אך עד היום הם לא הגישו בקשה לכך. אם אכן תבוא בקשה כזאת נתיחס אליה בחיוב.

5681. ביצוע התכנית לפיתוח אתרי תיירות

בעכו העתיקה

חברי הכנסת א. יגורי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

בעתון "מעריב" מתאריך 21 בינואר 1980 נמסר שתכנית העבודה לשנת 1980/81 אשר הגישה החברה לפיתוח עכו מציעה להשקעות של עשרות מיליוני לירות למטרות שיחזור ופיתוח אתרי תיירות בעיר העתיקה. התכנית מציעה להתחיל בפינוי 60 משפחות המתגוררות באתרים שנועדו לשימור ובשיקומן.

אבקש להשיב לי :

האם כיום, כאשר ננקטת מדיניות של צימצומים, יש בדעת השר לאשר את התכנית ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

עכו העתיקה טומנת בחובה פוטנציאל לפיתוח מוקד תיירות בעל אטרקטיביות ברמה בינלאומית. חשיבותה של עכו למערך התיירותי של ישראל מקבל דגש יתר נוכח הצורך לקדם ולפתח את המוקדים הקיימים לאחר אבדן האתרים שפותחו לאורך חוף ים סוף. המכשולים הקארי דינאליים אשר הקשו עד כה את השגת המטרה הנ"ל היו : העדר מערכת אורבאנית-סביבתית התורמת והתואמת

5. האם יואיל כבוד השר לעכב כל יבוא בצל וירקות אחרים עד שתיערך בדיקה יסודית הן של הצד הכלכלי — הפיסי והן של הצד ההלכתי ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הרב פרוש לא קיבל רשיון לייבא 3,000 טונה בצל ולא הוצא לו רשיונות לייבא תפוחי אדמה.
2. ירקן מירושלים מר מרדכי נגי' קיבל רשיון לייבא 150 טונה בצל מטורקיה בשווי 37,500 דולר.
3. הרשיון הוצא לאחר קבלת המלצה מה"מועצה לייצור ושיווק ירקות" לאשר ליבואן הנ"ל את הכמות לאחר פנייתו של מר מנחם פרוש ממרכז אגודת ישראל אליה לאשר את יבוא הבצל המיועד לשומרי שמיטה.
4. הוצאו עוד רשיונות ליבוא בצל ותפוחי אדמה בהמלצת המועצה הנ"ל ומשרד החקלאות.
5. לא. משרד התעשייה, המסחר והתיירות אינו אחראי לתכנון החקלאי ולא לנושאים הלכתיים.

5679. פיטורים בקריית-שמונה

חברי הכנסת ש. אליהו שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

לאחרונה רבו פיטורי עובדים ממפעלים שונים ב-קריית-שמונה ובסביבתה. רבים מהמפעלים שמהם פוטרו העובדים אינם מייצרים ליצוא וגראה כי דבר זה פוגע ביכולת ההעסקה שלהם.

אבקש להשיב לי :

1. האם פועל משרדך לסיוע כספי דחוף למפעלים בקריית-שמונה, ובאילו אמצעים ?
2. האם פועל משרד התעשייה, המסחר והתיירות להסבת מפעלים בקריית-שמונה לתעשייה ליצוא ?
3. האם פועל משרדך להפניית או להשגת יוזמים, המעוניינים להקים מפעלים מייצאים, לאזור קריית-שמונה ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. משרדנו ער למצב המפעלים בקריית-שמונה ומסייע להם בכל דרך אפשרית. לאחרונה אישר משרדנו סיוע כספי לכמה מפעלים שנקלעו למצוקה זמנית על מנת לאפשר את הסבתם לייצור ליצוא.

3. בוועדת השרים לערי פיתוח התקבלה החלטה המעניקה מעמד מועדף לקריית-שמונה, דבר שמתבטא, בין היתר, בחוספת של 10% בהלוואות להקמת מפעלים מאושרים (50% הלוואה במקום 40% באזור פיתוח א'+). במשרדנו אושרו בחודשים האחרונים ארבע תכניות חד-שות בהשקעה כוללת של 250 מיליון לירות שיתרמו לתוספת תעסוקה של כ-270 עובדים.

5680. הכרה בדפוס "העמק" בעפולה כמפעל מייצא

חברי הכנסת ש. ארבל-אלמולוניו שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

דפוס "העמק" בעפולה עבר לפני כמה חודשים ממרכז

ג. אילו כלים מפעיל משרד התעשיה, המסחר וה-
תיירות כדי להשיג תיאום וניצול אופטימאלי של השקעות
פוטנציאליות בענף התיירות?

ד. כמה תיירים צופה המשרד בשנתיים הבאות?

תשובת שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. משרדנו מעבד באופן קבוע את תכניותיו לעידוד
התיירות מחוץ-לארץ תוך התאמתן לנסיבות הכלכליות
והאחרות בתיירות העולמית. על מנת לקדם את התיירות
בתקופת עליות המחירים של הדלק והאינפלציה מעודד
המשרד חבילות סיור זולות, תנועת טיסות שכר מאירופה
ומאמצות-חברתיות ובניית מלונות עממיים, כפרי נופש
וכיוצא בזה. כן פועל המשרד בשיתוף פעולה עם חברת
"אל על" וחברות לאומיות אחרות לעידוד תנועה במגזרי
שוק חדשים.

ב. דברי משתתפי הכנס על חוסר תיאום, ירידת
כספים לטמיון וכיוצא באלה אינם מקובלים עלי בהיותם
בלתי נכונים.

ג. מינהל התיירות במשרד התעשיה, המסחר והתיירות,
רוח, האחראי לכל הפעולות בנושא התיירות תוך תיאום
עם התורה הממשלתית לתיירות והחברה לפיתוח מפעלי
תיירות, מקיים ועדות שונות, כמו ועדת סינון פרויקטים
וועדת השקעות, הבודקות ובוחרות כל משקיע וכל תכנית
השקעה בתחום התיירות. כמו כן מתקיים מעקב שוטף
אחר התקדמות הפרויקטים הן בשלבי התיכנון והן בשלבי
הביצוע.

ד. תחזית תנועת התיירות לשנתיים הקרובות היא:
1,230,000 תיירים לשנת 1980 ו-1,330,000 בשנת 1981,
היינו עלייה של כ-10% כל שנה. אם יחול שיפור במצב
הכלכלי בעולם והמצב באזורנו יתייצב יש לצפות לגידול
שהוא מעבר ל-10% הנזכרים, וזאת כתוצאה ממאמצי
המשרד בתחום זה.

5685. טענה בדבר אי עידוד אנשי עסקים
מחוץ-לארץ

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשיה, המסחר
והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

בכנס אנשי עסקים יוצאי צפון אפריקה שנערך זה
מכבר בארץ טענו דוברים רבים שלא הוצעו להם, על-ידי
מוסדותיה השונים של הממשלה, תכניות השקעה אופרא-
טיביות. בנסיבות אלה רבים מהססים אם לעלות ארצה.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם נכונות טענותיהם של משתתפי הכנס?

ב. אם כן, מדוע לא הוצגו בפניהם תכניות השקעה
קונסטרוקטיביות?

ג. האם יש בדעת המשרד ליצור קשר עם הגורמים
הנזכרים ולהציע להם אפשרויות השקעה בישראל?

תשובת שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. כנס אנשי עסקים יוצאי צפון אפריקה נערך
ביוזמתו הברוכה של מר שאול בן-שמחון ולא על-ידי משרד
התעשיה, המסחר והתיירות. במסגרת ההכנות לכנס נפגשו
מארגניו עם מנהל מרכז ההשקעות כדי לשמוע על אפ-

את תפקודה של העיר כאתר תיירות; ב. העדר משאבים
בהיקפים הדרושים הן לפיתוח התיירות והן לפתרון
הבעיה האורבאנית. מיקוד העין הציבורית בבעיותיה האור-
בניות של עכו העתיקה, ובעיקר בעיית צפיפות הדיוור
מחד גיסא ומאידך גיסא ערכיה הפוטנציאליים כמקד
תיירות, גרמו לכך שהנושא הועלה על סדר-היום של
הכנסת ושל ועדות שרים. התקבלו החלטות אשר קבעו
קדימות גבוהה מאוד לפיתוחה של עכו כאתר תיירות
ולפתרון בעיותיה האורבאניות שבכללן, ובעיקר, דילול
האוכלוסיה ושיקומה ביחידות דיור ברמה טובה יותר.
דווקא מחמת מדיניות הצימצמים הנקוטה כיום, והא-
מונה עלי, מיניתי במאי 1979 ועדה אשר נתבקשה לבדוק
את מכלול הנושא ובמסגרת זאת אף לשקול ולבחון אם
ניתן לבטל את קיומה הנפרד של החברה לפיתוח עכו
העתיקה ולחסוך על-ידי כך את הוצאותיה הקבועות.
הוועדה אשר התבססה על בדיקה מקצועית חזרה והמליצה
על כדאיות הפיתוח של עכו העתיקה כאתר תיירות ועל
קידום הפתרונות של בעיותיה האורבאניות, תוך קביעה
שלהשגת מטרה זו יש להפעיל תכנית פיתוח משולבת
באמצעות החברה לפיתוח עכו העתיקה. על בסיס מסקנות
והמלצות הוועדה עובדה החברה תכנית עבודה / פיתוח
לשנת 1980/81 ובמסגרתה הצעת תקציב ממקורות משרדי
הממשלה השונים כאשר כל משרד תורם את התקציב
הנדרש לנושאים שבתחום אחריותו. ברצוני להדגיש מפור-
שות שהשגת המטרה מותנית כאמור בביצועה של
התכנית המשולבת ולכן המשך פעולתה של החברה לפיתוח
עכו העתיקה הותנה על ידי בהבטחת שיתוף הפעולה
של המשרדים השונים — מינהל מקרקעי ישראל, משרד
הבינוי השיכון ומשרד הפנים — וכן עיריית עכו וכמובן
בהבטחת התקציבים הדרושים לביצוע התכנית המשולבת.
אני שמח לבשר לכנסת שביקשתי — ונענית בחיוב —
ממר מרדכי סורקיס לעמוד בראש מועצת המנהלים של
אותה חברה, והחברה לפיתוח עכו העתיקה. אני בטוח
שהוא יידע ליישר שם את ההדורים כפי שכולנו היינו
מעוניינים.

5684. תכניות המשרד בנושא התיירות

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשיה, המסחר
והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

בכנס של אנשי תיירות מרכזיים נטען שאין הממשלה
מגבשת מדיניות לטווח הארוך בנושא התיירות. דוברים
רבים בכנס הדגישו שיש לזווג מדיניות תיירות לפחות
שנתיים מראש, שיש לגבש קונצפציה כוללת בנושא
ויש להקדיש מאמצים לתיאום הגורמים השונים המש-
קיעים, כל אחד בנפרד, ביזמות להבאת תיירים ארצה.
המצב היום מאופיין בחוסר תיכנון, בהעדר קונצפציה
ובליקויי תיאום תמורים שתוצאתן היא התפתחות בלתי
מספקת של התיירות הישראלית. התפוסה בכמה בתי-
מלון הגיעה לאחרונה ל-15% בלבד.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. לאור התייקרות הדלק, האינפלציה והמצב הכל-
כלי בעולם, האם יש בידי משרד התעשיה, המסחר וה-
תיירות תכניות מעודכנות לפיתוח התיירות לישראל
בשנתיים הבאות?

ב. האם מקבל השר את טענת משתתפי הכנס שחוסר
התיאום בין הגורמים השונים המשקיעים בתיירות מביא
לכך שכספים רבים פשוט יורדים לטמיון?

5689. מניעת יבוא קרונות לצורך עידוד תעשייה מקומית

חברת הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

חברת "קרונות בע"מ" בכרמיאל מבקשת משר התעשייה, המסחר והתיירות למנוע את יבואם של עשרות מבנים ניידים, מסוג קרונות, לצורך הקמת חניוני קיט ותיירות. לדעת החברה עשוי הדבר לחסוך למדינה דולרים וכן הוא יאפשר למפעל הישראלי לייצר בהיקף של כשני מיליון דולר שנה.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. מדוע יש צורך ביבוא קרונות בשעה שקיים בישראל מפעל המייצר קרונות?

ב. האם יש בדעת השר להיענות לבקשת החברה?

ג. לכמה עובדים עשוי המפעל לספק תעסוקה אם יתאפשר הייצור המבוקש?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. יבוא קרונות מגורים כמו יבואם של רוב המוצרים הינו, במסגרת מדיניות הליברליזציה הנהוגה כיום, חפשי. על הקרונות המיובאים יש מכס של 14%. כמו כן, בהיות המוצר בעל נפח יש לו הגנה טבעית גדולה הנובעת מהוצאות ההובלה היקרות המסתכמות ב-20%—30% מערכו. ברור מכאן כי לתוצרת הארץ יש במקרה זה הגנה של בין 35% ל-45% מערך המוצר. אין משרדנו יכול לחייב גורמים בארץ, הפועלים לפי שיקולי כדאיות כלכלית, לקנות מוצר אשר מבחינת מחירו ותנאי התחרות שלו הינו יקר בצורה משמעותית מהיבוא וזאת למרות ההגנה הטבעית הגבוהה הקיימת במוצר. קודם נוספת שראוי להדגיש היא שאין המפעל בארץ מסוגל לספק כמויות גדולה של מבני נופש באיכות גבוהה ובזמן קצר כפי שדורשים יומי הפרוייקטים בארץ.

ב. פניית חברת "קרונות בע"מ" אלי נעשתה לאחר שהסוכנות היהודית וחברה-בת שלה פירסמו שני מכרזים לרכישת מבנים ניידים. בעקבות פניית המפעל יומתי פגישה עם יושב-ראש הנהלת הסוכנות וגובר הסוכנות היהודית במטרה לשכנעם לרכוש קרונות מתוצרת הארץ. אולם לאחר בדיקת הנתונים התברר שהצעת המפעל בכרמיאל יקרה יותר למרות ההגנה שיש למוצרים מתוצרת הארץ כאלה.

ג. ל-20 עובדים.

5690. פירוב בעלי דוכנים למכור כמיות קטנות של תוצרת חקלאית

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

הגיעו אלי תלונות רבות של אנשים, במיוחד קשישים, העושים את גניתיהם בשווקים ונתקלים בסירוב בעלי הדוכנים למכור להם כמיות קטנות של ירקות ופירות.

מאחר שמצבה הכלכלי של חלקה הגדול של אוכלוס-יית הקשישים הוא קשה אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם קיימת תקנה המחייבת בעלי דוכנים ו/או חנויות למכור כל כמות המתבקשת עליידי הקונה?
2. אם כן, כיצד ניתן להקסיר על יישום תקנה זו?

שריות השקעה שונות וכדי לתכנן את הסיוורים וההוצאות בנושאי התעשייה שיהיו במסגרת הכנס. האחריות לסדר-היום של הכנס ולנושאי ההוצאות בו היתה של מארגניו בלבד. ברצוני לברר על היוזמה של הכנס שמטרתו, כפי שהבנתי, לא היתה לעודד עלייה לישראל אלא לעודד השקעות בתעשייה, בתיירות ובמסחר בישראל.

ב-ג. עד היום הובאה לידיעתי תכנית אחת של משקיע ממשותפי הכנס המעוניין להקים מפעל טקסטיל בעפולה ואנשי משרדנו מסייעים בידו ככל הניתן. כל פנייה נוספת תבורך וכל יום יקבל משרדנו את מלוא הסיוע.

5688. בית-הטקסטיל

חברת הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

במגשי בתל-אביב הולך ומוקם בית-הטקסטיל.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. מהי ההשקעה בבניין זה?

ב. מהו חלקה של הממשלה במענקים ובהלוואות להקמתו?

ג. מה הם תנאי הריבית וההצמדה של ההלוואות שניתנו?

ד. למה ישמש המבנה, על כל מיתקניו?

ה. בבעלות מי יהיו הקרקעות והמבנה?

ו. האם הפרוייקט החדון הוא עדיין נחוץ וחיוני למדינה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. ההשקעה, לפי הבדיקה האחרונה שבידינו, מסתכמת ב-286 מיליון לירות לערך אולם סכום זה אינו סופי.

ב. ההשקעה קיבלה מעמד של מפעל מוכר ללא הטבות במס הכנסה ופירושו של דבר הוא שהיא אינה זכאית למענקים אלא לפטור ממסים עקיפים בלבד. ההלוואות שאושרו עד כה הסתכמו ב-51 מיליון לירות, לערך, המהוות 50% מתכנית ההשקעה המקורית.

ג. ההלוואות שאושרו עד כה ניתנו ללא הצמדה כמקובל באותה עת, מארס 1977, בריבית של 20%.

ד. המבנה מיועד לשמש מרכז ליצרני הטקסטיל בארץ. ניתן יהיה לקיים בו מפגש עם קניינים, מתכנני אופנה וגורמים אחרים בענף, באופן מרוכז, בצורה נוחה ועילה שתאפשר קיצור תהליך קשירת עיסקאות והפצת מידע טכנולוגי ואופנתי בצורה מקיפה ומהירה. כמו כן תיערך במקום תערוכה מתמדת למוצרי אופנה.

ה. הקרקע והמבנה הם בבעלות החברה שעליה הונתו שלם הם יצרנים בענף הטקסטיל והאופנה, כשהמניות מחולקות ביחס השטח הנרכש בבניין עליידי אותו יצרן. אין בעלי המניות רשאים להעביר את שטחם ללא אישור המשרד ואף לא לעשות שימוש שונה בבניין או במשרדים שבו.

ו. למטרות הפרוייקט המצויינות בתשובה לשאלה ד יש גם היום חשיבות לפיתוח הענף.

הרחבות והמדרכות בערימות נייר משומש, דבר הגורם ליכלול ומטרדים תברואיים.

5692. ביצוע החוק בדבר הקרן לשיקום מחצבות

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

חלפו שנים מספר מאז הוחק התיקון לפקודת המכרות שעניינו הפעלת קרן למימון שיקום מחצבות נטושות הפוצות את נוף הארץ.

אבקש להשיב לי:

מהו מצב הקרן ל-1 בינואר 1980 ואילו פעולות בוצעו בהתאם לחוק וליעדה של הקרן?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

רק ב-29 ביוני 1978 פורסמו התקנות (ק"ת 3865) אשר איפשרו להקים את הקרן לשיקום מחצבות בהתאם לתיקון פקודת המכרות משנת 1973. הנהלת הקרן מונתה בנובמבר 1978 והיא החלה לפעול הלכה למעשה בסוף אותה שנה. נקבעו עם מינהל מקרקעי ישראל הסדרים בקשר לביצוע הנבייה על-ידי המנגנון הקיים של המינהל, ללא תוספת כוח אדם והוצאות, כנאמן של הקרן בהתאם לתקנות. הנהלת הקרן לשיקום מחצבות הומינה, באמצעות רשות משורות הטבע, סקר ארצי למחצבות נטושות. מתוך הסקר שנעשה התברר כי קיימות כ-400 מחצבות נטושות בכל רחבי הארץ. בהתאם לכך קבעה הנהלה בסדרי עבודתה קריטריונים לעדיפות בשיקום המחצבות על-פי הוראות החוק והתקנות יבוצע שיקום המחצבות על-פי תכנית שיקום מאושרת על-ידי הוועדה הממונת לתיכנון ובנייה. למרבית המחצבות הנטושות לא קיימות תכניות שיקום. לפיכך החלה הנהלת הקרן בהכנת תכניות ל-15 מחצבות שנקבעה להן עדיפות בהכנת תכניות שיקום. 3 מחצבות שוקמו, ב-4 מחצבות החלו עבודות שיקום ולגבי יותר 8 המחצבות נמצאות תכניות שיקום בתיכנון בשלבים שונים. בשנת הכספים 1980/81 החליטה הקרן לשיקום לגשת לשיקום 11 מחצבות נוספות: מחצבת טירת יהודה; מחצבת בית-מאיר; מחצבת ערעה; מחצבת חצור; מחצבת נצרת-עילית; מחצבת ג'לטי; מחצבת חרייבה; מחצבת ליפא; מחצבת מעוזציון; מחצבת קריית-שמונה; ומחצבת בזכרון-יעקב.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
היום מלאו עשר שנים מאז הגשתי את החוק. עכשיו אני רואה את הפרי.

הי"ד ש. ארבל-אלמולינו:
בהחלט יש לברך את היוזם ואת המציע.

5766. טיפול המשרד בבקעת המפעל "בגד עור"

חבר הכנסת י. זכאי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

מפעל "בגד עור" נמצא זה זמן רב בקשיים כספיים. הנהלת המפעל פנתה למדינה וביקשה סיוע כספי ובעקבות פנייה זו התעורר ויכוח אם זכאי המפעל לסיוע ואם צריכה המדינה להעניק סיוע מעין זה. כלי התקשורת הרבו לדבר על ניהול כושל ובזבזני מחד גיסא אך מאידך גיסא חזרו וציינו שהמפעל נמצא בעיירת פיתוח ומעסיק כ-400 עובדים. עובדה זו הפכה למכשיר סחיטה בידי

3. אם לא, האם מוכן השר לשקול דרך שתחייב את המוכרים למיניהם למכור כל כמות המתבקשת על-ידי הקונים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בהתאם לחוק הפיקות על מצרכים ושירותים, תשי"ח-1957, אסור לקמעונאי לסרב סירוב בלתי סביר למכור ממוצרי.

2-3. אני מציע לאזרחים הנתקלים במקרים כאלה להתלונן על כך במשרדים המחוזיים של משרד התעשייה, המסחר והתיירות. כל תלונה תיבדק לגופה ואם היא תימצא צודקת חוגש תביעה משפטית נגד הקמעונאי.

5691. הצורך בהסדרת איסוף נייר משומש למטרות מיתזור

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

מאות מכלים לאיסוף נייר משומש שהיו מוצבים בתל-אביב-יפו סולקו לאחרונה מחמת הליכלוך שנגרם מאיסוף לקי של הנייר. מיתזור חומר גלם כנייר הוא כלכלי המביא לחסכון במטבע חוץ והוא גם גורם מחנך.

אבקש להשיב לי:

1. מהו אחוז הנייר המופק משימוש חוזר של נייר בייצור הנייר המקומי ב-1979?
2. כמה מטבע חוץ נחסך על-ידי המיתזור?
3. מהו אחוז הנייר המשומש שנאסף בתל-אביב-יפו בכלל הנייר שנאסף ברחבי הארץ?
4. מדוע אי-אפשר להסדיר את איסוף הנייר בלא לגרום לזיהום הרחבות?
5. מה יש בדעת משרדו לעשות למען חידוש האיסוף בתל-אביב בלא לגרום לליכלוך ולזיהום הגברת המודעות לחשיבות החסכון בנייר על-ידי הטלתו למכלים המתאימים?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
1. כשליש מייצור הנייר המקומי מופק משימוש חוזר של נייר.

2. שווי פסולת הנייר שנאספה ב-1979 ושימשה כחומר גלם לייצור נייר קארטון היה כ-4 מיליון דולר. לבד מחסכון זה קיים גם אלמנט של חסכון הקשור באי-קולוגיה, שכן לולא מוחזרה פסולת הנייר צריך היה להשקיע כספים בהרחקתה מהעיר ככל אשפה אחרת.

3. יותר ממחצית פסולת הנייר נאספה בתל-אביב וסביבותיה.

4. מרבית פסולת הנייר נאספת ממפעלים המשתמשים בנייר, כגון בתי-דפוס. לדעתי אין הכרח בזיהום הרחבות גם כאשר מפנים פסולת ממכלים המוצבים ברחובות. הדבר תלוי בסוג מכלי האיסוף ובחינוך הציבור.

5. בתשובה לפנייתו אליו הודיעני ראש עיריית תל-אביב כי העיריה החליטה על הנהגת שיטה חדשה לאיסוף פסולת נייר בעיר. בשיטה זו, כך מקווים, תימצא הצבת מכלים גדושים ובמקומם יוצבו מכלים קטנים בחצרות הבתים. בעירייה מקווים שבצורה זו לא יזוהמו

לתקפו במארס 1978, קובע כי על שר התעשייה, המסחר והתיירות לקבוע בצווים הוראות-מסגרת הבאות להסדיר את ההיתרים והאיסורים בעיסוק במלאכות השונות. מטרת החוק, כפי שכתוב בדברי ההסבר, היא "להגביל את חופש העיסוק במלאכות מסוימות כדי לשמור על הציבור בפני סכנה לבריאותו או לבטיחותו או לשם הגנת הצרכן...". על אף האמור בחוק זה הודיע נציג משרד התעשייה, המסחר והתיירות בתכנית "כולבוטק", אשר שודרה ב-19 בפברואר 1980 ועסקה בשוק הפרוע של התקנת אנטנות מרכזיות, כי אין כיום כל כלים לטיפול בנושא ואין אפשרות לפקח על הענף.

אבקש להשיב לי :

א. מדוע לא קבעת צווים בהתאם לחוק הנ"ל כדי להבטיח טיפול מקצועי והוגן של בעלי המלאכות השונות ?
ב. מדוע לא הוקמה "מועצת מלאכה" כנדרש בסעיף 8 לחוק ?

ג. האם מוכן השר לפעול בהקדם לביצוע הוראות החוק כלשונן ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

א. משרדנו נתקל בקשיים רבים בהפעלת החוק הלכה למעשה, ובכלל זה גם פירסום הצווים בהתאם לחוק. ביצוע החוק כלשוננו ואכיפתו מחייבים הקצאת משאבים רבים, בעיקר תקציבים לגיוס כוח אדם רב. למרות זאת התקיימו בלשכתי כמה דיונים בנושא ובהם הוחלט לבדוק תחילה הפעלה סלקטיבית של החוק לגבי כמה מלאכות. מכל מקום, כל החלטה להפעלת החוק תחייב אישור של משרד האוצר לגיוס כוח אדם לצורך זה.

ב. "מועצת המלאכה", לפי סעיף 8 לחוק, מונתה ביום 12 ביוני 1977.

5887. השקעות במפעלים בקריית-ארבע

ומידת הרגנטאביליות שלהם

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980) :

בקריית-ארבע ובחברון הוקמו במשך השנים מפעלים כלכליים, ביניהם : "בן-רם תעשיות בע"מ", "ק.ס.א. פלדות קריית-ארבע בע"מ", "יש-פוליקס — תעשיות פלסטיקה חברון בע"מ" ו"ש.א.ב.". מפעלים אלה נסגרו — לפי אינפורמציה שפורסמה בעלון בשם "דף חדש-עיו" שהוצא במקום בתקופת הבחירות, בחודש פברואר. כן פורסם שפעילותם של שבעה מפעלים נוספים קרובה לאפס אף שניתנו להם תנאי תעשייה נוספים לתשתית ולהון בממדים גדולים. כן הוחלט להוסיף לשם, בהתאם לפירסומים אלה, עוד כ-500 מיליון לירות מקרן מיוחדת, שהחליטו עליה שר האוצר וראש הממשלה, להמשיך עידוד התעשייה בקריית-ארבע ובשאר יישובי יהודה ושומרון.

אבקש להשיב לי :

א. כמה הושקע במפעלים שנסגרו ?

ב. מדוע הם נסגרו ומי נושא בהפסדים בנוסף לממשי שלה ולהסתדרות הציונית ?

ג. מהו גורלם של 7 המפעלים הנוספים, כמה הושקע בהם עד כה, כמה מושקע בהם כיום ומהו הסיכוי לרגנטאביליות שלהם בעתיד ?

בעלי המפעל. מפעל דומה ל"בגד עור", "מקט", הוקם בעכו-נהריה. הוא מעסיק כ-400 פועלים והוא יעיל ורווחי. בעלי מוכנים לרכוש את "בגד עור" מבלי לקבל סיוע מהמדינה, ומוכנים להפעיל את "בגד עור" על אח-ריותם.

אבקש להשיב לי :

א. האם נבדקה אפשרות זו ?

ב. האם הוצעה לבעלי המפעלים מכירת "בגד עור" ל-"מקט" ?

ג. מה עשה משרד התעשייה, המסחר והתיירות בנדון ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא-הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. כן.

ב. כן.

ג. למפעל מונה נאמן המשמש כיושב-ראש מועצת המנהלים ומנכ"ל כאחד ובידיו הופקדו מניות הבעלים. במסגרת תכנית ההבראה השקיעו הבעלים כספים וניתנה ערבות מדינה להלוואות נוספות. לחברה יש מוניטין רב בעולם ונראה כי יש סיכוי גדול לחלצה מהמשבר. אם ימצא קונה למפעל רשאי הנאמן למכרו.

5829. התכניות לתיעוש הכפר הערבי ומימנען

חברת-הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

בתשובה להצעה לסדר-היום מס' 1724, מיום 6 בדצמבר 1978, ענה לי השר נסים בשם ראש הממשלה : "יוכנו תכניות אופראטיביות להרחבת תיעושו של הכפר הערבי...".

מאחר שחלפו 14 חודשים מאז נמסרה הודעה זו מעל דוכן הכנסת אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם הוכנו התכניות להרחבת תיעוש הכפר הערבי ?

2. אם כן, מה הן התכניות ומה ייעשה ליישומן ?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. בשנה האחרונה עשה משרדי מאמצים רבים לעודד יוזמים ערבים להקמת מפעלי תעשייה סמוך לכפריהם ובמקרים רבים, בשיתוף יזמה והון יהודיים.

2. במשרדי נמצאות עתה בשלבי הכנה תכניות להקמת תעשייה ב-3 מקומות במגזר הערבי : אום אל-פחם ; שפרעם ; תמרה. התכניות מעובדות ונבדקות יחד עם חברת "מבני תעשייה בע"מ" ומינהל מקרקעי ישראל. מימוש תכניות אלו יהיה פועל יוצא של הצלחת ההתקשרויות והיוזמות המשותפות של ערבים ויהודים. ב-19 ביוני 1980 יתקיים ביזמתנו ובחסותי מפגש ראשון מסוגו בין תעשיינים יהודים ובעלי הון ערבים כשהמטרה היא עידוד היוזמה והשותפות הערבית-יהודית. הכנס יתקיים בכרמיאל וישתתפו בו ראשי תעשיות ערבים מהגליל.

5885. ביצוע חוק רישוי בעלי-מלאכה, תשל"ז—1977

חברת-הכנסת נ. פדר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"ז באדר תש"ם (5 במארס 1980) :

חוק רישוי בעלי-מלאכה, תשל"ז—1977, אשר נכנס

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. כן. לאחרונה הוקצב סכום של 3.7 מיליון לירות לשיפוץ הסולאריים הקיים לחוף ים המלח.

2. פיתוח תשתית התיירות באזור ים המלח נמצא בקדימות ראשונה בתכנית העבודה של החברה הממשלתית לתיירות ושל משרדנו לשנה זו. לפיתוח התשתית באזור יש אספקטים שונים כמו, למשל, הבטחת כמויות מים מספיקות לתנועת תיירים גדולה. בימים אלה ממש מתקיימות פגישות עם הגורמים השונים במטרה לקדם את הנושא ולאפשר ליוזמים השונים שהגישו בקשות להקמת פרויקטים לתיירות באזור להתחיל בבנייה.

3. כן. ההחלטה התקבלה בוועדת השרים לענייני כלכלה.

4. ברצוני להדגיש כי באזור ים המלח קיים פוטנציאל תיירותי עצום. לתיירות רגילה ולתיירות מרפא כאחת. איני רואה הצדקה לקביעה שבאזור ים המלח יבקרו רק תיירי מרפא, אך מצד שני אין להזניח נושא זה. התקציבים לפיתוח תשתית תיירות שהועמדו לרשות החברה הממשלתית לתיירות מיועדים בחלקם לפיתוח התשתית באזור ים המלח ומיועדים כאמור לתיירות רגילה ולתיירות מרפא כאחת. פיתוח מרכזים מסחריים, בניית בתי-מלון, הבאת מים לאזור או ביצוע קידוחים במקום, כל אלה מיועדים לכל סוגי התיירות. כל יום שיהיה מעוניין בבניית פרויקט ספציפי לתיירות מרפא יזכה לכל הסיוע בהתאם למקובל בענף.

6065. הרכב המשלחת למצרים

חבריה הכנסת י. זכאי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

נודע לי כי בנסיפתך למצרים ערכת שינויים של הרגע האחרון בהרכב המשלחת שנתלוותה אליך.

אבקש להשיב לי :

1. כמה אנשים נסעו אתך למצרים ומה היו תפקידיהם ?
2. מה היו השינויים שערכת במשלחת, ומדוע ?
3. מי הוצא מן המשלחת ומי הוכנס במקומו ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אף לא אחד מאנשי משרדי לא נסע עמי למצרים. בזמן ביקורי במצרים שהתה שם משלחת התיירות ממשרדנו שדנה עם המצרים על חתימת הסכם התיירות. המשלחת הגיעה למצרים ימים מספר אחרי.
- 2—3. לא נעשו כל שינויים.

6066. הטיפול במפעל "לון" בירוחם

חבריה הכנסת י. ז. אמיר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בירוחם הוקם מפעל תמרוקים "לון". היצוא השנתי שלו מסתכם בקירוב ל-350 אלף דולר. משרד התעשייה, המסחר והתיירות הבטיח להמליץ על מתן ערבות המדינה על סך 11 מיליון לירות והועברת סכום או חלקו לידי מס הכבייה על חשבון החוב שהצטבר. אם תוך ימים ספורים לא יקבל המפעל את אישור ועדת הכספים למתן

ד. כמה מבין הפועלים העובדים במפעל קריית-ארבע הם תושבי קבע של קריית-ארבע וכמה מהם שכירים מתושבי הר חברון ?

ה. לאיזה צורך יושקע הסכום של 500 מיליון לירות ולפי איזה סולם עדיפויות ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. סך ההשקעות בארבעת המפעלים מגיע ל-3 מיליון לירות לערך במחירים שוטפים, ובכלל זה הון עצמי של הבעלים, הלוואות ומענקים.

ב. לא כל ארבעת המפעלים נסגרו. מפעל אחר, ש.א.ב, נמכר וממשיך לפעול בישוב אחר, אלמוג. מפעל אחר, "ק.פ.א.", עבר לידיים אחרות ומתעתד לחדש את פעילותו. מפעל "בזירם" נסגר בשל קשיי ניהול ועבר לירושלים ומפעל רביעי נסגר בשל פטירת הבעלים. לא נגרמו הפסדים. קיים רק פיגור קל של שני מפעלים בהחזר הלוואות בסכום של כ-250,000 לירות וגם על הלוואות אלו יש בידי הבנקים המלווים בטחונות מתאימים למימוש יתרת החובות. שני המפעלים האחרים, האחד השלים את החזרת חובותיו והשני שנמכר על צידו ועבר לישוב אחר ממשיך לפעול את חובותיו כסדרם.

ג. במשרדנו לא נתקבל מידע על מגמה לסגירת מפעלים נוספים. ידוע לנו על שלושה בתי-מלאכה שאושרו אך טרם החלו בייצור. לשניים לא ניתן כל מימון ממשלתי מלבד תאים במבנים שלגביהם משלמים היוזמים שכר דירה, ולאחר ניתנה הלוואה בסכום של כ-90,000 ל"י המותרת לבנק כסדרה ומענק של כ-61,000 ל"י, עלי פי התוק לעידוד השקעות הון, שניתן לגבותו בחזרה אם היום לא יממש את התכנית.

ד. כ-170 עובדים, מחציתם יהודים ומחציתם ערבים תושבי הסביבה.

ה. לא הוקמה כל קרן כמו זו שמוכירה השואלת. הממשלה הגיעה עם הבנקים המעניקים את הלוואות הפיתוח ליוזמים להסדרים שמטרתם להקל את בעיית המצאת הבטחונות הנובעת ממיקומם של המפעלים.

5969. מצב הסולאריים באזור ים המלח

חבריה הכנסת א. יגורי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

בסיור שקיימו חברי ועדות הכלכלה והכספים של הכנסת בתאריכים 4—5 בפברואר 1980 באזור ים המלח הוברר כי מצב הסולאריים הוא חמור ביותר. במיתקן פרימיטיבי זה נדחסים תיירי המרפא הבאים מאירופה לתקופות שהייה ארוכות בתנאי צפיפות לא אנושיים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם ניתן לגייס סכום כסף מידי לחיקון המצב בבריכות הסולאריים ?
2. למתי מתוכננת הקמת מרכז טיפולי שיכלול מר-חצאות וסידורי חוף אחרים במקום ?
3. האם הוחלט סופית על פירוק החברה לפיתוח התיירות בים המלח ?
4. מה הן התכניות לגבי תיירות מרפא ומה הוא התקציב המיועד למימושן בשנת הכספים הקרובה ?

חוברת כ"ט, ישיבה ש"ב
— שאילתות ותשובות —

יִרְדָּה ההשתתפות לתיירים בודדים בלבד. משרדנו דן
בבעיה זו עם הסוכנים המייצגים קבוצות אלו בארץ ולמד
על חוסר עניין ואף על חוסר נכונות לשלב את התיירים
בפעולה. לשכות משרדנו בדנמארק ובשכדריה נתבקשו להע-
לות את הנושא בפני הנהלות הסוכנים שם במגמה לדעת
אם זו החלטה שנתקבלה או שזאת יומה של הנציגים
בארץ.

3. המדובר הוא בעיקר בתיירים נוצרים, מרביתם
תיירי שכר. אולם גם תיירות כללית מדנמארק שולבה בפ-
עולה בעבר. תיירים אלו מתאכסנים בבתים-מלון שונים
בירושלים, הן במערב העיר והן במזרחה.

4. משרדנו עושה כל מאמץ ליצירת אפשרויות בילוי
ובידור תרבותי ובעל עניין בשביל התיירים. פעולות
הסברה לתיירים באנגלית מתקיימות כסדרן בכל רחבי
הארץ ובכלל זה בירושלים. כידוע, יום ומפעיל משרדנו
את אירוחם של תיירים מחוץ-לארץ, בודדים ומשפחות,
בבתי ישראלים. זהו מפעל אירוח אנושי רב חשיבות
שבו מארחים ישראלים תיירים בבתיהם לערב. אם מג-
בלות השפה לא יהיו מכשול אנחה את אנשי מינהל
התיירות להגביר פעולות אירוח אלו בקרב התיירים
הדגים והסקאנדינאביים המגיעים לירושלים.

6117. הקמת תשתית לתעשייה בבית-שמש

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר התעשייה, המסחר
והתיירות ביום כ"ב באייר תש"ם (8 במאי 1980):

עורך-הדין יהודה בן זאב, ראת המועצה המקומית
בית-שמש, הביא בפני בעיות שונות של הישוב שבראשו
הוא עומד ובין היתר כותב הוא לי: "לשטח התעשייתי
החדש ליד מנועי בית-שמש יש להכין מייד תשתית של
200 דונאם נוספים כי כל השטחים שפותחו כבר הוקצו
או בתהליך הקצאה. כתבתי על כך למשרד התעשייה,
המסחר והתיירות, אל חברת "מבני תעשייה בע"מ" ול-
מינהל אך עד עתה לא התקבלה כל תשובה למרות
שעברו מספר חודשים מאז הוגשה בקשת".

אבקש להשיב לי:

מה יש בדעת כבודו לעשות לפתרון הבעיה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

פיתוח אזורי תעשייה בעיירות פיתוח נעשה על-פי
פרוגרמה הנערכת בהתאם לאפשרויות התקציביות העומ-
דות לרשותנו. יחד עם זאת אנו ממשיכים בפיתוח אזורי
תעשייה קיימים וחדשים בהתאם לביקוש של יומים
בכל אחת מערי הפיתוח. בבית-שמש קיים היום אזור
תעשייה עם תשתית מוכנה וברגע שאזור זה יימסר ליוזמים
ניגש לפיתוח חלקות נוספות. אין בדעתנו להגיע למצב
שנפתח אזורי תעשייה גדולים ללא ביקוש של יומים.

6156. סכנה לסגירת מפעל הרכב בנצרת-עילית

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר התעשייה,
המסחר והתיירות ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

סכנת סגירה מאיימת על מפעל הרכב בנצרת שבו
מועסקים כעת, לאחר שבחודשים האחרונים פוטרו 300
עובדים, 450 עובדים. במפעל מצוי מלאי גדול של מכו-
ניות, דבר המקשה את המשך הפעלתו.

הערכות הוא עלול להיסגר ופועליו ימצאו את עצמם
מחוץ לכתליו. היום עובדים במפעל 40 ראשי משפחה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מדוע מתעכבת הבקשה למתן ערבות המדינה
למפעל?

2. האם יש קשיים כלשהם בוירון המלצה זו?

3. מה יש בכוננת כבוד השר לפעול כדי למנוע את
גזירת הסגירה של המפעל, דבר העלול לפגוע בירוחם
בצורה אנושה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הטיפול בפתרון הבעיות הכספיות של מפעל "לון"
בירוחם נתון, בנוסף למשרדנו, בידי גורמים כמו משרד
האוצר ועדת הכספים של הכנסת. מתוך רצון למנוע
פיטורי עובדים בעיירת הפיתוח ירוחם הנחתית את אנשי
משרדי למצוא דרכים לסייע למפעל "לון" בהמלצה על
מתן ערבות מדינה להלוואות שהמפעל יקבל. אולם ההמ-
לצה שלנו שהועברה לאוצר לא הועברה ממשרד האוצר
לוועדת הכספים של הכנסת בשל קשיים שונים שבהם
נתון המפעל בגלל חובותיו למכס שמנעו כל הסדר להמשך
פעילות תקינה שלו. שיקולי הנהלת המכס ידועים לי
היטב אך איני רוצה לפרט בנושא זה משום שהמכס
נתון לאחריות המיניסטריאלית של שר האוצר. לאחר
מאמצים רבים נראה כי מסתמן סיכוי להסדר תשלום
החובות של המפעל למכס ואם אמנם יגיעו הצדדים
להסדר לא תהיה מגיעה לבקש מוועדת הכספים את
האישור למתן ערבות המדינה למפעל.

6067. יחס המשרד לערבי הסברה לתיירים דניים

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר התעשייה, המסחר
והתיירות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

ידוע לי כי משרד התעשייה, המסחר והתיירות הפסיק
את השתתפותו בערבי ההסברה השבועיים לתיירים דניים
שנערכו ב"מרכז תרבות העמים לנוער" בירושלים מטעם
"ידידי דנמארק".

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה היה היקף הפעולה הזאת בשנים שעברו, לאילו
תיירים היא יוחדה ומי הופיע בערבים אלה?

3. האם מדובר בתיירים יהודים או נוצרים, האם
מדובר בתיירי שכר והיכן הם התגוררו בירושלים?

4. האם מייחס כבוד השר חשיבות לפעולה זאת
והאם יש בדעת משרדו לחדשה ובאיון צורה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא. ההשתתפות בערבי ההסברה השבועיים לתי-
רים דניים הופסקה על-ידי מרכז ההסברה. משרדנו ממשיך
להעמיד לרשות התיירים הדניים את השימוש ב"מרכז
תרבות העמים לנוער".

2. היקף הפעולה היה בתדירות של פעולה אחת
בכל שבוע, כאשר המספר הממוצע של המשתתפים היה
30 עד 40 תיירים בכל אירוע. לאחרונה, זה 6 חודשים,

3. מה עושה משרדו בארכיונים של שרים לשעבר, בסרטי קולנוע ובתיקים של חברות ממשלתיות המצויים ברשותו?

4. מה יש בדעת השר לעשות כדי ליעל עבודה זאת, התשובה לציבור ולדורות הבאים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
(לא הוקראה, במסגרת לפרוטוקול)

1. הממונה על מערכות מינהל והדרכה אחראי במשרד לנושא המגוון ורשומות.

2. המשרד רכש מקום איחסון חדש, הותקנו בו כל הציוד וכלים חדישים לשמירת החומר, וכמו כן הועברו לגנן המדינה רשימות לביעור תקין של חומר ונעשו כבר הסידורים המתאימים להפקדת חומר בו.

3. תיקי שרים לשעבר הועברו להפקדה לגנן המדינה. כמו כן התשובה חיובית לגבי סרטי קולנוע. המשרד קלט תיקים של חברות ממשלתיות והוא דואג לאיחסון הולם שלהם במגזזת המשרד.

4. מהאמור לעיל מתברר כי המשרד פועל לשיפור המצב הקיים במגזזת בתיאום מלא עם עובדי גנן המדינה.

6229. חירוש העבודה במפעל הסוכר בעפולה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזלני שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

נוכח העובדה שמחיר הסוכר בשווקים הבינלאומיים מתקרב ל-500 דולר לטונה ונוכח החישובים שהיו שמפעל הסוכר בעפולה מסוגל לייצר סוכר זול יותר, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מהי מידת האמת בפירסומים שהנהלת מפעל הסוכר בעפולה היתה מוכנה, לפני סגירת המפעל, לה"תום על הסכם לחמש שנים לאספקת סוכר ב-400 דולר לטונה?

2. אם הם אמת, מה היה החישוב לקניית סוכר מחוץ-לארץ, קניית שגרמה להחלטה על סגירת המפעל?

3. האם נוכח עליית מחיר הסוכר בשווקים הבינלאומיים וגם בהתחשב במצב התעסוקה בעפולה מתבררת האפשרות לחידוש הפעלתו של בית-החרושת לסוכר במ"קום?

4. אם לא, מה הן הסיבות לכך?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. הפירסומים אינם נכונים. הנהלת מפעל הסוכר בעפולה היתה מוכנה לתתם על הסכם לאספקת סוכר במחיר של כ-600 דולר לטונה ולא 400 דולר לטונה.

2. חשוב להבהיר שייצור הסוכר המקומי בזמן ששני המפעלים, בקריית-גת ובעפולה, עבדו הסתכם בשנות מ-20% מהצריכה השנתית, כך שרכישות בחו"ל בכמויות גדולות היו הכרחיות בכל מקרה.

3. ייצור סוכר בארץ במתכונת הקדמת חייב תשלום סובסידיות בהיקף עצום למפעלים והבטחת מחיר מינימום לחקלאים שגם אמצעי הייצור שלהם מסובסדים. הפעלה מחדש של המפעל בעפולה אפשרית מבחינת משרדנו בכל יום, כל זמן שלא נידרש לתמוך בצורה זו או אחרת בענף. בעלי מפעל הסוכר בקריית-גת החליטו לפני כשנה להסב

נוכח הסכנה של החמרה נוספת במצב התעסוקה בנצרת-עילית במקרה של צימצום נוסף של מספר העובדים במפעל, ואם ייסגר — על אחת כמה וכמה, רצוני לשאול את כבוד השר:

אילו אמצעים עומד לנקוט משרד התעשייה, המסחר והתיירות כדי למנוע פיטורי פועלים במפעל הרכב בנצרת-עילית וכדי להבטיח את המשך תפעולו התקין?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

מכירות מפעל הרכב בנצרת ירדו והמפעל נקלע למשבר בשל ירידה בביקושים המקומיים — הטובה כש-לעצמה למאבק באינפלציה. עניינו של המפעל בנצרת קרוב ללבי ועורתי להיחלצותו מהמשבר. נעשתה בשני מישורים: א. במישור הרחב על-ידי הצעת לוועדת השרים לכלכלה לחייב משרדי ממשלה, חברות ממשל-תיות, עיריות וגופים מתוקצבים אחרים לרכוש ככל האפשר תוצרת כחול-לבן. אין ספק שכאשר הצעה זו תאוּמץ ותבוצע הלכה למעשה ייחלץ המפעל מהמשבר שבו הוא נתון. אגב, זה שישא לא לרכוש שום כלי רכב מתוצרת חוץ לחשב הכללי שלא לרכוש שום כלי רכב מתוצרת חוץ בשביל המערכת הממשלתית, העירונית או המתקצבת; ב. למנהלי החברה ולראש עיריית נצרת-עילית הפונה למשרדנו בשם פעמים רבות יש דלת פתוחה בלשכתי ובמשרדנו. בעקבות פנייה שלהם הצלחתי לעכב החלטה שהתקבלה במערכת הבטחון בעד רכישת אמבולאנסים לצה"ל בארצות-הברית. אני מקווה שמשרד הבטחון ייענה לפנייתי וירכוש את האמבולאנסים מהמפעל בנצרת.

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

יש כבר תיקון: רוכשים.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

אני מודיע שאפנה לשר הבטחון ואבקש לעשות תיקון בתיקון. אני מקווה שמשרד הבטחון ייענה לפנייתי זו.

ג. בשל התערבות של שר האוצר ושלי החליטה מועצת המנהלים של התעשייה האווירית לרכוש מכונות מתוצרת הארץ לעובדיה הנזכרים לכך וההחלטה יצאה למפעל הרכב בנצרת.

ירחם משל (המערך) :

גם על מוסדות ההסתדרות הוטלה חובה שלא לקנות מוצרים מחו"ל אלא רק מתוצרת הארץ, עד כמה שאפשר.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :
יפה.

6188. המצב בארכיון משרד התעשייה, המסחר והתיירות

חברת הכנסת א. הרליץ שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

לאחרונה הגיעו אלי ידיעות על הזנחה במגזזת של משרדו ואף על חומר ארכיוני בעל ערך ההולך וגורק מסאת טיפול לקי בו ובאחסנו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. מי במשרדו אחראי לנושא מגזזת ורשומות?

2. מה הן השיטות שמשרדו נוקט לשימור חומר, לביעורו, לתיקונו ולהעברתו לגנן המדינה?

5910. בריקת אפשרויות צימצום של תקציב:
משרד הבטחון

חבר-הכנסת א. יגורי שאל את שר הבטחון ביום ג'
בניסן תש"ם (20 במארס 1980):

בעתון "הארץ" מתאריך 10 בפברואר 1980 הועיפה
כתבה שנייה "הקיצוצים והביזבוזים" בקשר לתקציב
הבטחון.

בתוכן הכתבה עולה כי יש מקום לבדיקה לעומק לגבי
הוצאות שונות שאינן משרות באופן ישיר את "מרכיב
הכוח" במערכת הבטחון.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם קיימת מערכת מיוחדת הבודקת את הקיצוצים
והצימצומים במערכת הבטחון? אם כן — מה המלצותיה?
2. מה הוא המספר הכולל של נהגים המשרתים
במטכ"ל בשלוחותיו ובמחנות באזור המרכז?
3. כמה מהנהגים האלה הם נהגים אישיים צמודים?
4. האם קיימת מתחבה לבטל במטכ"ל את ההסדר
של נהגים צמודים ולהנהיג הסדר של pool?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

1. מטכ"ל/אג"א מפעיל מערכות מספר בנושא חסכון
ומניעת ביזבוז. הן מופעלות לאיתור נושאים שבהם
ניתן לחסוך ולייצל, בענייני בקרה תקציבית וכן לצורך
הגברת מודעות ומוטיבציה. כל המערכות הן תקניות ולא
מיוחדות, כי המטרה סבור כי נושאי החסכון הם חלק בלתי-
נפרד מדפוסי העבודה הרגילים. הייתי אומר שזה חלק
מתפקידו של כל מפקד.

2. 616.

3. 104.

4. בעבר נבחנה אפשרות שיאורגנו הנהגים ה"צמר-
דיים" במסגרת pool במתנה מטכ"ל, ואולם עבודת המטה
הצביעה על כך ששיטה זו אינה ישימה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יגורי.

אסף יגורי (הליכוד):

האם שיטה אחרת, אלטרנטיבית, יעילה יותר משיטת
ה-pool?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

יש שיטות אחרות. יש צבאות בעולם שבכלל אין בהם
רכב צמוד. אצלנו בצבא במשך השנים נוצרו דברים
שהם בגדר מוסכמות ואורחות חיים. כפי הנראה גם זאת
אחת הבעיות שצריך לתתמודד אתן. במרבית צבאות העולם
אין רכב צמוד, יש רכב ב-pool לצורך תפקיד.

5912. העמדת חיילים לדין צבאי בנין משיכיתית

חבר-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר הבטחון ביום ג'
בניסן תש"ם (20 במארס 1980):

גמסר לי כי חיילים בשירות סדיר מקבלים את שכרם
החודשי באמצעות בנקים וכי חייל אשר משך משיכת-
יתר מועמד למשפט צבאי ונשלח לכלא.

אבקש להשיב לי:

א. האם טענות אלו נכונות?

את המפעל לזיקוק סוכר בלא כל סיוע ממשלתי בהשקעות.
דבר זה מוכיח כי חשוב והכרחי שבתנאי המצוקה המ-
קית נהיה סלקטיביים מאוד בסיוע להשקעות ונעדיף את
אלה החיוניות ביותר למשק.

אני רוצה להוסיף, גברתי היושבת-ראש, שבשמונה-
עשרה שנות קיום המפעלים בקריית-גת ובעפולה סיבסדה
המדינה את שני המפעלים בסך כולל של 100 מיליון
דולר.

היו"ר ש. ארבל-אלמזוליני:

ברשות השר, רשות לשאלה לחבר-הכנסת משל.

ירוחם משל (המערך):

אדוני השר, לנוכח ההתייקרות הגדולה של הסוכר
בשוק הבין-לאומי — ואין לצפות שבשתיים או בשלוש
השנים הבאות ירדו המחירים — האם אין מקום שאדוני
השר יתן הוראה לגדל סלק סוכר ולהפעיל מחדש את
המפעל בעפולה? אם אפשר לעשות מיפנה ב"חמנע" כדאי
וקל יותר לעשות מיפנה במפעלי סוכר.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

בדקנו את הנושא, ידידי חבר-הכנסת משל, בדקנו
אותו פעמים מספר בשבועות האחרונים בגלל העלויות
והירידות התכופות במחירי הסוכר בבורסות הבין-לאומיות.
כתבתי בעניין זה מכתב ארוך וממצה לפני כחודש ימים
לחברת-הכנסת לשעבר נוזתה קצב שפנתה אלי בשם
הרשות לצרכנות בהסתדרות. אנחנו מקיימים מעקב צמוד
אחר שוק הסוכר בעולם וודאי שאם ימשיך המצב להיות
כפי שהוא נצטרך לבדוק אלטרנטיבות ליבוא הסוכר
שאנחנו קונים כבר היום במחיר של כ-45 אלף לירות
לטונה סוכר בגמלי ישראל לפני אריזה ולפני חלוקה
לקמעונאים. הצעתי לידידתי הגברת נוזתה קצב לב-
דוק את הנתונים ב"משביר המרכזי" וברשות השיווק של
"סופרמרקט", משום ש"המשביר המרכזי" הוא יבואן של
כמויות גדולות של סוכר וה"סופרמרקט" הוא משווק של
כמויות גדולות של סוכר. בהחלט נבדוק את העניין. אנחנו
רוצים לדעת מהו המצב בשוק הבין-לאומי. אתמול, למשל,
היתה בבת אחת ירידה של 61 דולר במחיר טונה סוכר
בבורסה בלונדון.

5572. הטיפול בחיילים "בעלי איכות נמוכה"

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבטחון ביום ג'
באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. במסגרת טיפולו של צה"ל בחיילים המוגדרים
כ"בעלי איכות נמוכה", כמה מהמטופלים הם בנים וכמה
בנות (במספרים ובאחוזים)?

2. כמה מסגרות מתוכננות על-ידי צה"ל לחיילות
המוגדרות כ"בעלות איכות נמוכה", ואילו?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 3,900, מהם 2,700 בנים ו-1,200 בנות.

2. כ-20 מסגרות, שרובן תופעלנה בשיתוף עם משרד
העבודה והרווחה.

החליטה להפקיע 1,500 דונאם קרקע בכפר אל-חיידר, על-יד בית-לחם.

נמסר לי כי חלק גדול מהשטח שהופקע הוא שטח כרמים שבעליו טוענים כי יש בידיהם אישורים לבעלותם על הקרקע. טענתם היא כי הזמן הקצר בין ההודעה על ההפקעה לבין ביצועה לא איפשר להם לפנות לבית-המשפט. לדעת אנשי הכפר הופקעה האדמה בכוונה למסור אותה למתיישיבי אפרת.

אבקש מאת כבודו להשיב לי :

1. מה היתה סיבת ההפקעה ?
2. האם ניתנה לבעלי הקרקעות שהות לפנות לבית-המשפט ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לצורך הקמת העיר אפרת שבגוש-עציון אותר בסביבות הכפר אל-חיידר שטח אדמה טרשי של כ-500 דונאם שלאחר בדיקה נמצא כי הוא מאדמות המדינה. לאחר אכרזת השטח כאדמות מדינה הומצאה המכרזה כדין לתושבי הסביבה ואורגן סיור בשטח למוכתרי הכפר רים ובו הוסבר להם כי השטח הוא בבעלות המדינה וכי הם רשאים לפנות לוועדת עררים.

2. משלא הגישו התושבים ערר תוך 21 ימים מיום שנודע להם על ההכרזה הוציא הממונה על הרכוש הממשלתי באזור כתב-הרשאה ובאמצעותו העביר את השטח לצורך הקמת העיר אפרת.

6005. הטיפול בחיילים חסרי השכלה

חבר-הכנסת א. שפיזר שאל את שר הבטחון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

נמסר שמדי שנה מתגייסים לצה"ל 14,000 "חסרי השכלה".

אודה לכבודו אם ישיב לי :

- א. האם נכון הדבר ?
- ב. באילו רמות של חוסר השכלה מדובר ? (חוסר ידיעה מוחלט של קריאה וכתביה, ידיעה חלקית, מספר כיתות לימוד, חוסר ידע בנושאים בסיסיים אחרים).
- ג. מה עושה צה"ל לצורך הקניית חינוך לחיילים חסרי השכלה המתגייסים לשירותיו ?
- ד. מדוע לא תוקם מסגרת טרום-צה"לית להקניית השכלה לצעירים אלו ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. מספר זה מתייחס לשלושה שנתונים ולא לשנתון אחד.

ב. כ-5,000 מתקשים בקריאה ובכתיבה וכ-9,000 הם בעלי השכלה נמוכה מ-8 שנות לימוד.

ג. צה"ל מרכז חיילים בעלי נתונים נמוכים במיתקני חינוך ולימוד מיוחדים בראשית שירותם. עוד נקראים חיילים אלה במשך השירות לקורסים מיוחדים. חיילים שלא השלימו את השכלתם היסודית תוך כדי השירות, עושה צה"ל להשלמת השכלתם ב-3 החודשים האחרונים לשירותם.

ב. אם אמנם כך הדבר, מדוע מעמידים למשפט צבאי על מעשה שהוא בתחום המשפט האזרחי בעליל ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. ההסדר של תשלום שכר חיילים באמצעות הבנקים מופעל לגבי חלק מן החיילים, זה יותר משנה, ולאחרונה הוא מופעל לגבי כלל החיילים בשירות חובה. במשך כל תקופה זו אירע מקרה אחד שבו הועמד חייל לדין מש-מתי בגין משיכת-יתר לא מאושרת ונידון ל-7 ימי מחבוש.

ב. בנסיבות מסוימות עלול מעשה שכזה (ובמיוחד סידרת מעשים שכאלה) להצדיק קיום הליכי משפט צבאי בגין פגיעה במשמעת ובסדר הטוב של הצבא. נמסר לי על-ידי המטה הכללי כי העמדה לדין של חיילים בגין משיכת-יתר אינה נעשית באורח אוטומטי, ותמיד תהיה כפופה לחוות-דעת של פרקליט צבאי, אשר חזקה עליו כי יורה על נקיטת צעדים משפטיים במסגרת הצבא רק אם הנסיבות יצדיקו זאת.

5923. אספקת אטמי אזניים לחיילים

חבר-הכנסת א. ג. בריאן שאל את שר הבטחון ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

במענה על פנייתי אליך הינך מפרט במכתב מתאריך 27 בפברואר 1980 שיפורים שונים בנושא מניעת פגיעה בכושר השמיעה אצל חיילים בעקבות רעש ובמיוחד רעשי ירי.

עם זאת ניצבות עדיין שאלות מספר :

1. מדוע לא מנפיק צה"ל אטמי אזניים לכל חייל, אם הוא בשירות סדיר, אם במילואים ואם בשירות-קבע, בעת שירותו ביחידתו, ובמקום זה התחילו להנפיק אטמים רק לטירונים, תוך כדי ציפייה שכל יתר החיילים ירכשו את האטמים בעצמם ? הרי על-ידי כך יעבור לפחות דור עד שיהיה הציוד בידי כל חייל.

2. הנכון הדבר שלטירונות אין מנפיקים אטמים, אף שגם חיילות בתפקידים שונים חשופות לרעשי ירי ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום מקבל כל חייל המתגייס לצה"ל אטמי אזניים. במקרה שהוא מאבד אותם וכזאי הוא להשלים ציוד זה ככל ציוד אחר שהוא מאבד במשך שירותו. הם נשא-רים ברשותו על-מנת שישמשוהו בשירותו במילואים. בנוסף על כך נערך בשנים 1977 ו-1978 מיבצע להשלמת אטמי אזניים ביחידות, והאטמים חולקו לחיילי סדיר ומילואים.

2. חיילות אינן מקבלות אטמי אזניים בעת גיוסן ובדרך-כלל הן אינן זקוקות להם. באותן יחידות ובסיסי אימונים שבהם נזקקות חיילות לאטמים ניתנים להן אטמים.

5999. הפקעת קרקעות בכפר אל-חיידר

חבר-הכנסת מ. תלמי שאל את שר הבטחון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בעתונות התפרסם ביום 18 במארס 1980 כי הממשלה

הייצור של מפעל הרכב בנצרת ועלול לגרום לפיטורי עשרות רבות של עובדים?

3. האם, נוכח מצב התעסוקה בנצרת-עילית, מוכן שר הבטחון לבדוק מחדש את האפשרות לבטל את הזמנת האמבולאנסים מארצות-הברית ולמסרה למפעל הרכב בנצרת-עילית?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לשאלות 1—3: לאחר בחינה מחודשת של כל הנ"ח תוגנים הוחלט במערכת הבטחון לרכוש 200 אמבולאנסים בחוץ-לארץ.

שמואל מילרדאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, דילגת על התשובה לשאלתה שלי.

היוזר ש. ארבל-אלמזלנו:

זה מחוק אצלי, אני מצטערת.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

ביקשתי לדחות את התשובה.

6169. כללי הטקס באזכרה בבית-הקברות

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבטחון ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

בטקס הזכרון האחרון לנופלים במערכות ישראל בבית-הקברות בנחלת-יצחק בתל-אביב הונח זר בשם "יד לבנים" וה"קדיש" נאמר על-ידי אנשי הרבנות הצבאית.

אבקש להשיב לי:

1. האם, על-פי כללי הטקס, הור המונח הינו בשם "המשפחות השכולות" או בשם "יד לבנים"?

2. האם, על-פי כללי הטקס, נאמר קדיש על-ידי אב שכול או על-ידי איש הרבנות הצבאית?

3. אם היתה במקרה זה חריגה מכללי הטקס, האם מוכן השר-להורות על הקפדה על הכללים האלה?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1—3: על-פי הנהלים המקובלים בטקס יום הזכרון הכללי לנופלים במערכות ישראל צריך היה להיאמר קדיש על-ידי אב שכול וזר היה צריך להיות מונח בשם המשפחות השכולות. נקסיד בעתיד כי הטקסים ייערכו בהתאם לכללים אלה.

6198. פירסום תלונות של אנשי בטחון

בקשר לפעילותם בשטחים

חברת-הכנסת י. רום שאל את שר הבטחון ביום ד' בסיון תש"ם (19 במאי 1980):

בעתון "ידיעות אחרונות", מיום 5 במאי 1980, ה"ת פרסמה ידיעה כדלקמן: "בקרב אנשי בטחון הפועלים בשטחים גברה באחרונה ההתמרמרות על הגבלות בלתי סבירות המוטלות עליהם על-פי הוראות הדרג המדיני ומונעות לדעתם חשיפה יעילה יותר של פעילות חבלנית. אנשי בטחון אמרו שיכלו לפעול ביתר יעילות ולמנוע פיגורים אילמלא הוטלו עליהם מגבלות חמורות כל-כך".

3. צה"ל בשיתוף עם משרד העבודה מקדם כ-7,000 נערים גילאי 14—18 במסגרת סדנאות ובתי-ספר תעשייתיים, בטרם שירותם.

כל הגדלה נוספת של פעילות זו קשורה בהוצאות כספיות שאין להן פתרון בתקציב הבטחון הקיים.

6014. החזקת חיילים בבתי-כלא אזרחיים

חברת-הכנסת א. יגורי שאל את שר הבטחון ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בעתון "מעריב", מ-18 במארס 1980, פורסם כי חיילים נמצאים במאסר בבתי-כלא אזרחיים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם נמצאים חיילים בתקופת שירותם הצבאי במאסר בבתי-סוהר אזרחיים?

2. כמה חיילים נמצאים במאסר כזה ובאילו בתי-סוהר?

3. מי הוא "הפורום" הצבאי הממליץ והקובע בכך?

4. האם יש בבתי-כלא צבאיים מחסור במקומות לחיילים שפוטם?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לשאלה 1: חיילים שנידונו לתקופות מאסר ארוכות, בעלי עבר פלילי, שהחזקתם בכלא צבאי עלולה להשפיע לרעה על אסירים אחרים, וכן אסירים שפוטר או שוחררו מצה"ל ומבקשים זאת מועברים לבתי-סוהר אזרחיים.

לשאלה 2: 61 איש.

לשאלה 3: הוראות הפיקוד העליון קובעות כי ראש אכ"א ימנה ועדה שמתפקידה להחליט אם להעביר מי שנידון למאסר על-ידי בית-דין צבאי להיצויו עונש בבתי-סוהר אזרחיים. ועדה זו מורכבת מראש ענף פרט בשלישות הראשית, מנציג המרקליט הצבאי הראשי, מנציג קצין משטרה צבאית ראשית, מנציג קצין רפואה ראשי ומקצין בריאות הנפש החילי של מפקדת קצין משטרה צבאית ראשי.

6126. רכישת אמבולאנסים מארצות-הברית

על-ידי משרד הבטחון

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלנו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980):

נציגי מועצת הפועלים בנצרת-עילית מסרו לי שקיימת סכנה שמפעל הרכב שם ייסגר או יצמצם את מספר העובדים שהוא מעסיק כתוצאה מצימצום בשיווק המכוניות שהוא מייצר.

נוכח העובדה שבמפעל מועסקים 450 עובדים ושהוא אחד ממקורות התעסוקה העיקריים בנצרת-עילית ופיטורי עובדים בו יחמירו עוד יותר את מצב האבטלה בעיר, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה האינפורמציה שנמסרה לי על כך שמשרד הבטחון הזמין מארצות-הברית 200 אמבולאנסים בו בזמן שהמפעל מייצר סוג רכב זה וסיפק אותו בעבר למשרד הבטחון?

2. אם זה נכון, מהי הסיבה להזמנת אמבולאנסים מחוץ-לארץ בלי להתחשב בכך שדבר זה פוגע בהיקף

שראיתי בו גם ידיד וגם חבר לנשק, הוריתי על פירסום הספר כמקרה חריג.

שמאל מולידיאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
האם גם על השאלתה השנייה שלי אינך עונה היום?

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו:
התשובות לשאלות שאיני קוראת את מסמכיה נדחו. אין משיבים עליהן היום.

6249. הוצאת ספר של יגאל אלון ז"ל
על-ידי משרד הבטחון

חברת-הכנסת א. נמר שאלה את שר הבטחון ביום י"א בסיון תש"ס (26 במאי 1980):

נמסר לי כי ספרו של יגאל אלון ז"ל "בית אבי" שהוכן להדפסה על-ידי ההוצאה לאור של משרד הבטחון הוצא לפני ימים אחדים ממכשב הדפוס על-ידי קצין שהודיע להוצאה לאור כי הוא פועל על-פי הוראה ממשרד הבטחון.

בקשר לכך אתכבד לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן, מה היתה הסיבה להוצאת ספרו של יגאל אלון ז"ל ממכשב הדפוס?
3. מי נתן את ההוראה לעשות כך?
4. האם היו בעבר בהוצאת ספרים זו מקרים של הוצאת ספרים ממכשב הדפוס?
5. אם כן, אילו?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1-5: תשובתי מהיום לשאלתה מס' 6248 של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו עונה גם על שאלת-תהך.

אליקים גוטמאכ בריאן (הליכוד):
אפשר לשמוע את התשובה לשאלתה מס' 5923?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
בעונג רב. (קורא את התשובה, ראה עמ' 3285).

אבקש לשאול את כבודו:

א. האם נכון האמור בידיעה זו?

ב. מה נעשה כדי להגביר את יעילות פעולות כוחות הבטחון במלחמתם בפעילות חבלנית?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לשאלה א: לאוני לא הגיעה טענה כגון זאת. יתירה מכך, אין כל מגבלות "בלתי סבירות" על פעולתם של אנשי הבטחון בשטחים.

לשאלה ב: אנו שוקדים ללא הרף לייעל ולקדם את פעילותם של כוחות הבטחון במלחמתם בפעילות חבלנית בכל אחר ואתר.

6248. הוצאת ספר של יגאל אלון ז"ל
על-ידי משרד הבטחון

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבטחון ביום י"א בסיון תש"ס (26 במאי 1980):

בעתונות פורסם שמשרד הבטחון הורה לצה"ל להפסיק את הדפסתו של הספר "בית אבי" מאת יגאל אלון ז"ל שבו מתואר סיפורה של משפחת יגאל אלון, בני כפר-תבור. קצין חינוך ראשי החליט כי הספר ראוי, מסיבות חינוכיות והיסטוריות, להוצאה מיוחדת בכריכה רכה בספריית "תרמיל".

מאחר שהידיעה על הפסקת הדפסתו של הספר הדהימה רבים מאתנו, ידידיו ומוקירי זכרו, ומעשה זה עלול לפגוע בזכרו של יגאל אלון ז"ל רצוני לשאול:

1. האם תואם הפירסום בעתונות את המציאות?
2. אם כן, מה היו הסיבות להפסקת הדפסתו של הספר לאחר שקצין חינוך ראשי נתן הוראה לכך?
3. המוכן כבוד השר לשקול ולהורות מחדש על המשך הדפסתו של הספר?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לשאלות 1-3: הוצאת "תרמיל" אינה מיועדת לפירסום ביוגרפיות של אישים. זאת הסיבה היחידה שבגללה עוכבה הדפסת "בית אבי". מאחר שאי פירסום הספר התפרש כפגיעה בזכרו של יגאל אלון ז"ל, ומיותר להוסיף

ב. יום הסביבה הבין-לאומי *

דיון

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: יום הסביבה הבין-לאומי, שהציע חברת-הכנסת יוסף תמיר. ועדת הכנסת הקצתה שעה-יוחצי לדיון. רשות לפתיחת הדיון לחברת-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
גברתי הישיבת-ראש, חברי הכנסת, הנושא הוא מצב איכות החיים והסביבה בישראל לרגל ציון יום הסביבה הבין-לאומי, הוא יום ה-5 ביוני.

חברי הכנסת, עשור שנות השבעים יירשם בקורות האנושות כעשור האקולוגי, כאילו לפתע התעוררו בני אדם שעל הקליפה הרגישה של כדור הארץ בהבחינם שמעשי ידיהם, בעיקר מאז תום מלחמת העולם השנייה,

בענייני הסביבה. הרשויות המקומיות נרתמו לשיפור איכות החיים והסביבה. ב־15 מהן קמו מחלקות או אג" פים מיוחדים העוסקים בעניינים אלה בסיוע משרד הפנים. אנשי מקצוע התלוו לפעילים ולעובדים בתחום זה ברשויות המקומיות. מעודדת אותי באופן מיוחד העובדה שהפיקוד של צה"ל החל בשנה־שנתיים האחרונות עושה, הלכה למעשה, בנגב ובתחומים אחרים, למען שיפור תנאי הסביבה במחנות ובשטחים אחרים שצה"ל אחראי להם. לפני שמונה שנים באתי אל צבי צור ואמרתי לו מה שאמרתי בעניין הסביבה וצה"ל. הוא הסתכל עלי בצורה, הייתי אומר, קצת בלתי סימפאטית. והנה היום התמנה קצין אקולוגי בצה"ל. הציבור הישראלי מגלה התעוררות בלתי רגילה ב"התייחסות לסוגיות הללו. הגופים הציבוריים הלא ממשלתיים, non-governmental organizations, הגופים ה־ מתנדבים, הם היום מנוף לפעילות שלמשקלה, מבחינת חינוך הציבור וטיפוח הקשר בין האדם לסביבתו, אין אח ורע בתחומים אחרים. זוהי פעולה המעוררת מודעות ממדרגה ראשונה ואין לזלזל בכך. ה"חברה להגנת הטבע", שבה מאוגדים כ־30 אלף חברי עוד מעט ימלאו לה 30 שנה, הפכה לגורם ממדרגה ראשונה במאבק להגנת הטבע, הנוף והנוף ושמירת הנקיון, וכן שמירה מפני הריס. ה"מועצה לארץ־ישראל יפה" הפכה בתקופה קצרה לגוף שהוכיח דבקות במטרה ועשה רבות ליישוי ערינו, בתי־הספר, מפעלי תעשיה, מוסדות ציבור וכד'. המאבק הציבורי של הכנסת נתן אף הוא את אותותיו. וסבנו מענה הרבה משרדים שהיו מכלים חלקי גוף וטבע וסביבה ממדרגה ראשונה ולא אמנה את כולם. אסתפק בציון פארק הכרמל, עדר, לאחרונה גם אילת, ירושלים ומקומות נוספים אחרים. מפעלי הייעור של הקרן־הקיימת לישראל הם היצירה הסביבתית, מעשה ידי אדם, שתרמה יותר מכול לשיפור סביבת האדם. כמו אתרי גופש, ספורט ובילוי בחיק הטבע. העץ — והאדם עץ השדה הוא — שינה את חזות הגליל, חלקים ממרכז הארץ, הרי יהודה ואף חלקים בדרומה של ישראל. הקרן־הקיימת לישראל הינה מפעל אקולוגי קלאסי. היא גם הגבירה את מקורות הפרנסה מהייעור, ממפעלי של הייעור, תרמה לבטחון ויצרה חגורות הגנה טבעיות. המפעלים שלה בלמו סחף קרקע הרסני ומסיפים לתהליך יצירת האוויר הצח, החמצן שאותו אנחנו אורכים כל־כך. העצים כידוע גם מספקים צל ומתנכים את הישראלי לשנות את יחסו אל סביבתו החדשה וליהנות ממנה. הקרן־הקיימת לישראל תחוג בעוד שנה, אם אינני טועה, מלאות שמונים שנה לייסודה. התרומה הביוראקולוגית והסוציאל־אקולוגית של הקרן ה־קיימת לישראל לא תסולא בפז. זוהי דוגמה ומופת לפיתוח ללא הרס. אגב, זוהי גם ההיסטמה של היום הבין־לאומי 1980. יש לציין גם את הפעילות הנרחבת של מלר"ן — המועצה הציבורית למניעת רעש וזיהום — ושל "האגודה לתרבות הדיון" ושל אירגונים אחרים שמטרותיהם דומות.

רבתי חברי הכנסת, במחקר שפורסם לפני כש־בועיים בגרמניה נקבע שמידת זיהום האוויר בתחנת הכרבת של פראנקפורט וסביבתה גדולה פי שישה מאשר בגן הציבורי הסמוך למקום, הנמצא במרחק של כמה מאות מטרים ממנה. הסקר קובע כי סכנת מחלת הסרטן באזורים נגועים כשל פראנקפורט גדולה פי כמה מאשר בשטחים ירוקים הסמוכים למקום והנמצאים במרחק של כמה מאות מטרים ממנו. האדם הוא הקרבן הראשון של תופעה זאת.

אנו חיים, הכניסו במצב הדברים שנשמר במשך אלפי שנים, ופתחו במתקפת־נגד. הדבר בא כדי לבלום את תהליך הניצול וההתפוררות של קליפת כדור הארץ, הביור־ספירה, על־מנת להבטיח קיום האנושות כדורות הבאים. האות ניתן, ביורה הבין־לאומית, עם פתיחת ועידת האו"ם על סביבת האדם ב־5 ביוני 1972 בסטוקהולם. מכאן גם נקבע יום זה כיום הסביבה הבין־לאומי.

בו בזמן, ואף קודם לכן, התרחש תהליך זה גם בישראל. את הממד הממלכתי קיבלה התפתחות זו כשעלה בידי להקים — לפני יותר מעשר שנים — את הוועד העל־סיעתי והלא מפלגתי של חברי כנסת דורשי טובת הסביבה. זה היה ראשיתו של המאבק הפארלאמנטארי והציבורי למען שיפור סביבת האדם בארץ והעלאת איכות החיים בה. מאז הפך נושא זה לחלק בלתי נפרד מעבודת הבית. טובי חברי הכנסת הקדישו לסוגיות אלה יוזמות, מחשבות, הצעות חוק ודברי בקורת על הממשלות שכולן פיגרו בעיסוקיהן בתחום זה. הוגשו יותר מ־4,000 שאלות ותובענות אלה ועשרות הצעות לסדר־היום בתחומים: זיהומי האוויר והמים, הרעש, המטרדים, הפגיעה בחיי הצומח והדומם, תרבות הדיור ואורחות החיים ברשות הרבים, יחסי אנוש, הפגמים בתיכנון הפיסי, התנוונות הערים ועוד. החקיקה בתחום הגנת הסביבה ואיכות החיים היתה מקיפה. אני חושב שלמדנו אותה עד כדי המצב האופטימאלי. ליוו אותה, לצערך, שני ליקויים מרכזיים: 1. רשלנות באכיפת החוקים; 2. העדר מודעות מספקת בממשלות, כגוף מרכזי, מאוחד, העוסק בבעיות. משום כך לא קם בישראל משרד ליענייני סביבה או משרד שיהיה צמוד לאחד המשרדים הקיימים ועיסוקו יהיה אך ורק בענייני סביבה, כפי שנהוג הדבר ברוב הארצות בעולם הרחב, בעיקר במדינות המפותחות במערב ובמזרח כאחד. הדמה לי שהממשלות בישראל לא קראו נכונה את המתרחש במישור ולא הבינו את חשיבותן של ההשקעות שיש לכך על הסביבה האנושית. לדעתי יש קשר אמצע בין אהבת הארץ לבין איכות החיים בה, בין טיב החיים וחברה בריאה ובין חסנו של העם, גם החסון הציבורי. באין חוסן חברתי אין גם בטחון ואם אין בטחון אין גם שלום. בתחום הטיפול בבעיות הסכוכות והמורכבות הללו חטאנו כלפי עצמנו ואנו חוטאים כלפי הדורות הבאים. השתנתו חלקים נפלאים מארצנו. נקיון ישובינו מעיד על רמת תרבות מגורים ירודה למדי. רשות הרבים אינה שמורה ואינה מטופחת ואינה מוגנת מפני המטרדים הרבים שאנחנו עצמנו גורמים להם. ומכאן אולי גם הניכור הגובר והולך בין הארץ ובין יושביה, בין המולדת ובין בניה.

בטרם אפרט את הבעיות הכאובות ראוי לציין שהגענו לשלבי הסיום של פרויקט הביוב הארצי. סילוק הפסולת הנוזלית בדרך מבוקרת הוא הישג הראוי לברכה. גם במשרד הבריאות חלה התקדמות בדרך טיפולו בנושאים שאותה, אדוני שר הבריאות, אחראי להם. ברצוני להצביע על כמה מהם כדי להראות שלא הכול שחור. המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה ועודות התיכנון האחרות החלו מגלות התעניינות והכרה בחשיבות הרבה של התיכנון הפיסי במדינת ישראל. לא הייתי אומר שיש בזה די אבל זוהי בכל זאת התחלה. בהודמנות זו אני רוצה לשלוח ברכה מיוחדת לחיים קוברסקי, יושב־ראש המועצה הארצית לתיכנון ובנייה — מועצה שאינה תלויה בהחלטות הממשלה — שהשכיל להנהיג סדר בתחום כה רגיש וחשוב ושלפעמים עמד גם נגד החלטות ממשלה הנוגעות ישירות

העישון באוטובוסים עדיין נמשך ואין מתגברים על הבעיה הזאת. בתי-הקולנוע משמשים להפרעות בניגוד לחוק. האורחים הממושמעים, והם הרוב הדומם במדינת ישראל, נופלים קרבן לכל התופעות הללו.

הממשלה הנוכחית התעלמה מהסיכומים שנתקבלו במליאת הכנסת, ב"24 בנובמבר 1977, כשכל סיעות הבית, ללא יוצאת מן הכלל, הסכימו פה אחד לתבוע ביצוע של צעדים שעל הממשלה לנקוט למען שיפור סביבת האדם, ובעיקר לכונן משרד אחד שיהיה אחראי בפני הכנסת לענייני זה. והד"ר יוסף בורג, לאחר הרבה לחצים שהפעילו עליו כשר הפנים, כתב לא מכבר לשר משה נסים — שהוא מקשר בין הממשלה לבין הכנסת — את הדברים האלה: "כשר הפנים ודאי שאני מזדהה עם סיכומי הכנסת. פניתי כמה פעמים לראש הממשלה לעשות להעברת תחומי פעולה ממשרד אחד למשנהו ולרכוז את ענייני הסביבה במשרד אחד כדי לבטל את הפיצול הקיים ולחזק יכולת תפקודו של משרד הפנים בענייני הסביבה". שימוע, חברי הכנסת, שר הפנים מדבר על הפיצול הקיים בנושאים אלה והממשלה לא התפנתה אף לא פעם אחת לדון בעניינים הללו. היא אינה מבינה את הקשר האמין, ההדוק והישר בין מה שמתרחש בחברה הישראלית לבין ההשלכות שיש לכך על כל הבעיות שהיא עוסקת בהן. היא מסכימה באדישותה לגבי אחת הבעיות שהחוסן החברתי, אורחות חיי האזרחים, תרבות החיים של המדינה ומצב האקוסיסטמה שלה תלויים בפתרון המינהלי והביצועי שלה.

גברתי היושבת-ראש, אני מגיע לסיום דברי הפתיחה לדיון שיערך היום. עד כמה חמור המצב יכולים להעיד דברים שאמר לפני שבועיים—שלושה באותוה שר התרבות של יוון: "הפסלים והיצירות האמנותיות הללו של האק" רופוליס ראו את אפלטון, את אריסטו, את אלכסנדר הגדול; הם ניצחו את הרומאים הקדמונים, הם גברו על עידן הביזאנטים וראו הרבה מלחמות. הם ניצלו משאות אין ספור, עד שנכנעו לזיהום האוויר". והיום מפנים אותם מהאקרופוליס. כי הדבר גם בארצנו בכמה תחומים.

בינתיים, הפכה, לא בארצנו, התנועה הסביבתית גם לזירה פוליטית. שלושה מיליון אזרחים הצביעו לרשימות סביבתיות בבחירות לפארלאמנט האירופי. בגרמניה נערך מאבק גדול בנושאים אלה וכך גם בצרפת ובארצות-הברית. זהו אות לכך שהאדם בן זמננו רואה בתומרה רבה וב"דאגה את עתיד הדורות הבאים בשטח זה הקרוי איכות חיים, איכות סביבה והגנה מפני הרס עצמי.

בישראל זועקים החברה והסביבה כאחת לתמורה משמעותית בקרב הממשל כדי, כדברי "הילוס-אנג'לס טיימס" שפירסם לרגל יום הסביבה הבין-לאומי, "להסיר את האיום מסביבתנו ולהגבילו". אני ממשיך להאמין שקולה של הכנסת בנושאים אלה, שהיא קול אמין וחלוצי, יגבר ושתיינה לכך תוצאות של ממש.

גברתי היושבת-ראש, ברשותך אני רוצה להגיד עוד כמה מלים. אינני מוציא מכלל הביקורת את ההתנהגות של חברי הכנסת אשר הופכים את במת הכנסת לזירת התנגשות קולנית, לפגיעות אישיות ולעלבונות. הדבר משפיע בצורה חריפה מאוד על מוראל הציבור, יש לזה הדים שליליים ביותר. אני קורא לכל חברי הבית לחדול מהשיטה הזאת. קריאות ביניים — כן; ביקורת עניינית — כן; התייחסות לבעיות — כן; פגיעות, עלבונות וכיוצא באלה — בשום פנים ואופן, לא ולא.

מה ניתן לעשות כדי להגיע למצב שבו תיבלם ההירדררות הסביבתית והאם יש סיכוי להצלחתה של פעולה כזאת? וכאן אני חייב לדבר גם על כמה צללים שבתינו. התשובה היא כמובן: פעולותיהן של ממשלות בעולם ומערכי ובמדינות הקומוניסטיות ובחלקים שונים בעולם המתפתח מוכיחות שאפשר לגבור על הבעיות ולשפר את המצב. יש לכך הוכחות בדוקות. בידינו מידע ואמצעים טכנולוגיים למניעת זיהומים קשים, להתגברות על הפגיעה באוויר הנצח והקטנת המפגעים האקולוגיים שאנחנו יוצרים. לצורך זה דרושה ממשלה המבינה את הבעיות והמסוגלת להתמודד עמן. התנאים הדרושים לכך הם: כינון משרד ממשלתי אחד שיהיה אחראי בפני הכנסת ושירכו את הטיפול בכל הנושאים הקשורים לסביבה ולאיוכותה וידאג לאכיפתם, ללא רתיעה וללא משוא פנים, של חוקי המדינה. משרד כזה לא קיים במדינת ישראל. אנחנו המדינה היחידה בעולם התרבותי שכך נוהגת באחד הגושים החשובים ביותר בחיי היום-יום שלנו. ייש כמובן לטפל גם בחינוך הסביבתי. אני מקווה שחינוך זה ייכנס למהלכים גבוהים כבר בשנים הקרובות. אנו עומדים להגיש לשר החינוך והתרבות מסקנות של ועדה מיוחדת בענייני החינוך לאיכות חיים וסביבה. זו ועדה שהשר מינה ושיש לי הכבוד לעמוד בראשה.

מצב זיהום האוויר בארץ מחמיר והולך. החלקיקים המזהמים התרבו. יש חריגות מהתקן. מצב דו-תחמוצת הפחמן, האוזון והאבק אינם מבשרים טובות. המים במקומות התת-קרקעיים, להוציא את הכינרת שהיא במצב פחות או יותר סטטי, נמצאים בסכנת זיהום גוברת. יש מקום להניח שתוך כמה שנים נעמוד בפני קשיים רבים באספקת מי שתייה נקיים לאוכלוסיה. הקרקע נופלת קרבן לפסולת מצוקה שנקברת בתוכה ולא תמיד בשיטה בדוקה. במשך שנים על גבי שנים התרועעו חברי כנסת ואף שרים בממשלה על המצב הקיים וטענו שיש לעבור משיטת הקבורה, הפסולה, לשיטה אחרת, להקט אנרגיה, כי הוכח שבפסולת יש אוצרות רבים שאפשר לנצלם, ואין עושים זאת במדינת ישראל. דבר לא השתנה בתחום הזה. ממשיתים לקבור את הפסולת ומתנחמים בזה שלפי שעה אין ריחות רעים. כמה מלים בעניין הרעש: בתחום הזה איש איננו מסה לאכזר את החוק ואת התקנות שבאו לבלום פגיעו חמור ומזיק לבריאותנו. בהזדמנות זו אני רוצה לציין את ממצאי צה"ל המראים עד כמה מזיק הרעש לבריאות חיילים ולוחמי לרעש בעוצמה שקשה היה להאמין שיכולה להיות אצלנו. בשדה התעופה בן-גוריון שורת הפקרות גמורה. אין תקן רעש כמו ברוב רובם של נמלי התעופה המסודרים. רק לאחרונה הצליחו להקינות לשדה התעופה מראה של שדה תעופה נקי ומסודר יותר כאשר ניקו אותו סוף סוף, לאחר שלא ניקו אותו במשך תקופה של שלושים שנה... היום קיבל שדה התעופה צורה מסודרת. אבל מה שנוגע לרעש בזמנים ההמראה והנחיתה והתחניה של המטוסים, בתחום הזה רחוק המצב אצלנו מהמצב בשדות התעופה המסודרים בעולם. הנקיון ברשות הרבים, שהוא כרטיס הביקור של חברה שלנו, הינו משווע. למרות העלאת הקנסות והעונשים של המשטרה עורכת מאבק את החוקים. המשטרה מתרשלת וראויה לביקורת חריפה בתחום הזה. אני מקווה שהפיקוד החדש של המשטרה ישנה את פני הדברים. חוק התיכנון והבנייה מופר בטווח ובמצב נחושה על-ידי רבבות אזרחים ואפילו בתי-המשפט עומדים בפני מצב חמור של בזיון בתי-המשפט על אי מילוי פסקי דין הקשורים בחוק זה.

אנחנו נותנים לעצמנו דין-וחשבון, כאשר אנו חיים חיי שעה? האם אנו שואלים את עצמנו איזה משק מים נוריש לילדינו?

אני מבינה את הקושי הקיים בשמירת הממלכות הפרטיות של כל שר ושר, הקושי לגנוס בממלכות אלה על מנת להביא קצת ראציונאליזציה וקצת סדר בטיפול בנושא שמירת איכות הסביבה. עד אשר תיקבע כתובת מרכזית אחת בממשלה לנושאי איכות הסביבה הייתי מציעה כי לאור הנסיון שלא הצליח בשנתיים וחצי האחרונות ייקבעו מדי שנה בשנה כמה יעדים מיידיים שיהיו תכנית עבודה, והייתי מעזרה לומר שתכנית כזאת אינה חלויה דווקא במשאבים כספיים; קצת דמיון, קצת כושר החלטה ואומץ יביאו לכך שנצליח לראות בקידום הנושא אים. אני מציעה חמישה נושאים, מתוך משלל גדול מאוד, כי אני חושבת ש"תפסת מרובה, לא תפסת". אצביע על נושאים שנראים לי עדיפים, שניתן לטפל בהם ושיכולים לראות תוצאות לגביהם אם רק יהיה כושר החלטה.

"חוק כנוביץ", החוק למניעת מפגעים, תשכ"א—1961, שבשנה הבאה נחוג את שנת ה-20 לקבלתו בכנסת, שני שרים בממשלת ישראל אחראים לביצועו. זה מצב שאי אפשר לסבול והנסיון של כמעט 20 שנה מראה שהם מנסלים זה את זה. אני מציעה שכעדיפות גבוהה ביותר יוחלט ששר אחד בלבד אחראי לביצוע החוק. אני חושבת שהשר המתאים, שאין לו אינטרסים ספציפיים בביצוע החוק הזה, הוא שר הפנים, כאשר לשר הבריאות יהיה מעמד של יועץ.

שלמה הלל (המערך):
אולי אחד מסגני ראש הממשלה?

תמר אשל (המערך):
בהחלט יכול להיות. אתה יודע? — אינני עומדת בתוקף על הצעתי. שיהיה שר אחר אבל שר אחד ויחיד. היום זו עולה עם שני סוסים כשכל אחד מושך לכיוון אחר והיא איננה זוה. לרשותו של שר הבריאות עומדת פקודת בריאות העם ואני חושבת שבמסגרת משרד הבריאות יש הרבה מאוד נושאים שנוגעים לבריאות העם — בעיות כבדות וחמורות ביותר — ויש מה לעשות בהם.

ניקח כדוגמה את חוק זיהום הים. יש כאן דוגמה טובה לקידום נושא כאשר יש פתיחות ואין נסיון לשמור על הממלכה הפרטית שלך. בתקופת כהונתו של השר מאיר עמית הועבר הנושא של הקרן למניעת זיהום הים ממשרד התחבורה למשרד הפנים. נושא זה מתרכז היום במשרד הפנים כאשר למשרד התחבורה יש תפקיד ייעוץ המעוגן בחוק. אני מציעה, כי עד שני לשנה הבאה, להביא את התקנון, הנהלים ומנגנון גביית הכספים לקרן למניעת זיהום הים. היא נהנית היום רק ממקורות מוגבלים ביותר ולפיכך איננה יכולה למלא את כל התפקידים שיועדו לה.

יעד שלישי: לעגן בחוק את הצורך להגיש תסקירי סביבה למטרות תכנון. נושא זה התקדם באופן וולונטארי במשך השנים האחרונות. הגיע הזמן, לאור הנסיון, לעגן את הדרישה הזאת בחוק.

יעד רביעי נוגע לבעיית המים. בעיה זו אינה קלה אבל אני סבורה שהגיע הזמן לרכז את הטיפול בהיבטיה השונים בכתובת אחת שלא תהיה אינטרסאנטית ולא תייצג

הו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

תודה רבה לחברי הכנסת יוסף תמיר. בהודמנות זו אני רוצה לברך אותו ולציין בהערכה את פעלו ותרומתו לקידום הנושא של איכות החיים ואיכות הסביבה ואני רוצה לקוות שעוד ימשיך לתרום רבות בנושא זה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר אשל, ואחריה — לחברי הכנסת אל-יקים גוסטב בדיאן.

תמר אשל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יום איכות הסביבה המצויין מדי שנה בשנה מאפשר לכנסת לעסוק, לפחות אחת לשנה, לא בסוגיה ספציפית אלא בבעיות הסביבה ואיכות החיים בישראל בכלל ולבדוק האם אכן מילאה הכנסת את תפקידה בקידום נושאים אלה.

אין ספק שחודעת הציבור בנושא זה הועמקה בשנה שעברה. אין ספק שחודעת המשנה של הכנסת המטפלת במיוחד בבעיות איכות הסביבה, בראשות חברי הכנסת יוסף תמיר, מהווה כתובת קבועה לאורחי המדינה המביאים אליה את עצומותיהם. ועדה זו היתה שותפה במשך השנה לכמה מאבקים בבעיות איכות הסביבה ואף קצרה הצלחות. אזכיר נושאים מספר שעלו על סדר-יומה של הוועדה, שחלקם עדיין לא נפתרו: בעיית הקמת בית החירוש למלט בערד, בעיית הזיהום מבית החירוש "נשר", בעיית ענני הרעלים מ"פרוטרום", בעיית שינוע הפחם בחיפה ובחדרה, בעיית מכוני טיהור של מי שופכין, זיהום האוויר בתל-אביב, צנחת מצבורי הזבל, גדיעת יער אום-צמא — שהיא בעיה שונה מאלה שהזכרתי קודם — ובעיות אחרות. עדיין רחוקה מאוד הדרך להבטחת הטיב פול בנושאים אלה מבחינה ציבורית, בעיקר מבחינה ממשלתית. לפני שנתיים, כפי שהזכיר חברי הכנסת תמיר, העבירה הכנסת פה-אחד, החלטה שעל הממשלה לרכז את כל ענייני הסביבה תחת כתובת אחת. מאז היו כמה תזכורות ואני מצטערת לציין שלמרות הפנייה האחרונה של שר הפנים, שהוקראה מעל דוכן הכנסת, הוא לא התחלף במשך יותר משנתיים כדי להטיל באמת את כובד משקלו על בעיה זו.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזומה):
שנתיים ומחצה.

תמר אשל (המערך):

הוא עסוק, גם היום הוא איננו כאן. ראש הממשלה לא ניסה אפילו להעלות את הנושא על סדר-היום ולהתייחס לתהליך עם בעיה זו. אין ספק שעודר משרד אחד ויחיד שתחת גגו יטפלו בענייני איכות הסביבה או אי הקמת משרד מיוחד למטרה זו, כפי שקיים במדינות רבות, מוזיקים מאוד לא רק מבחינת החיים היומיומיים אלא גם מבחינת המדיניות לטווח ארוך של המדינה. אני חייבת להזהיר שאי טיפול בנושאי איכות הסביבה גורם להידרדרות ולתהליכים שאי-אפשר לתקנם. הנזק הנגרם הוא בכייה לדורות ולא תהיה אפשרות לתקנו. אקח את הדוגמה של זיהום מקורות המים לאורך החוף בין אשקלון לחדרה, אזור שבו מתרכזת מרבית אוכלוסיית המדינה ואשר יש בו ריכוז גדול של חקלאות. זיהום מקורות המים על-ידי ריכוז חנקות מביא באופן מתמיד לסגירת מקורות מים שלא יהיה אפשר לפתחם מחוץ. שמענו על כך רבות לאחרונה. למותר להזהיר ולהדגיש עד כמה חשובה בעיית המים לעתידה של ישראל. האם

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזומה):
השרים האחראים לביצוע.

אליקים גוסטב בדיאן (הליכוד):
נכון, השרים האחראים לביצוע, הווי אומר, בלי
השר השני לא יכול שר אחד לפעול. שני השרים חייבים
לתת את הסמכותם לכל צעד ולכל תקנה. ולכן במשך 20
שנה או ששר אחד סמך על השר השני או שפקידי רשות
הנתונה להשגחת שר אחד סמכו על פקידי הרשות של
השר השני. אם תשאלו אותי איך המצב היום אענה:
בדיוק כמו בראשית תחולתו של החוק, לפני 20 שנה.
שר הבריאות ושר הפנים צריכים לטפל בחוק הזה. הן
לשר הבריאות והן לשר הפנים יש מנגנונים מסויימים אשר
אינם פועלים ביחד, אשר אינם חיים טוב מנגנון עם
רעהו ואשר לא סומכים זה על זה.

בידי תשובתו של שר הפנים, מיום 25 במאי שנה
זו, על החלטת הכנסת מיום 14 בנובמבר 1977, וצר לי
לקבוע כי אם אני קורא את הכתוב בה גם העתיד אינו
נראה לי ורוד במיוחד. נאמר כאן בלשון מאוד יפה:
"אנו מצפים להמשיך ולקדם היערכותנו". אבל בהעדר
הדברים הספציפיים אינני יכול להיאחז במשפט יפה זה
וחייב אני להאמין למשפט אחר אשר מגלה, למעשה,
את חוסר המעש והאומר — ואני שוב מצטט מאותו מסמך:
"אין ביכולתו של המשרד להקדיש זמן ומשאבים, כפי
שהיה רוצה, לקידומו של הנושא הסביבתי". חתום: שר-
הפנים ד"ר בורג. אם אין ביכולתו של המשרד הזה, שמא
יש ביכולתו של המשרד השני? גם כאן יש לי ספק אם
עקב הפיצול, עם כל הרצון הטוב, הדברים מתקדמים.
אני קורא את תשובתו של יועץ שר הבריאות אלי מיום
17 באפריל, כאשר התרעתי על סכנת פליטת הגזים היר-
עילים ממפעל "פרוטרום", סכנה שהיתה מוחשית עוד לפני
שנים, סכנה אשר סביבה התנהלה מערכה משפטית בכל
הערכאות, גם בבית-המשפט העליון, ודי לי לצטט את
הפסיקה הזאת: "משרד הבריאות פתח בהליכים נמרצים
להפחתת הויהם מבית-הרשות פרוטרום. ואנו מעריכים
כי אמצעים משולבים אלו ובהם מערכות ניטרול, בקרה
ואתרעה אשר התקנו בימים האחרונים ימנעו קיום
תופעות כאלו בעתיד". אבל מה מגלה התשובה הזאת?
אדוני שר הבריאות, התשובה הזאת מגלה שעד שהקמנו
את הרעש סביב הנושא של מפעל פרוטרום, חרף החלטות
בית-המשפט, חרף זעקות כגון זעקת יושב-ראש המועצה
האזורית נעמן — כי בסביבת המפעל הזה יש קיבוצים
ומושבים — חרף זעקותיו של ראש עיריית עכו, חרף
כל אלה לא היה במפעל עד לרעש האחרון ועד לפני
העננים מעל לעצו לא מערכות ניטרול, לא אתרעה ובי-
וודאי לא תחנות ניטרול — והן אינן עד עצם היום הזה.

אני מתזקק בידי מסמך שקיבלתי ממזמחה אמריקני
לאיכות הסביבה ולויהום האוויר, מר ג'ק לאובר, אשר
שהה בארץ חודשים מספר בשירות משרד הפנים. הוא
מסר לי רשימה של מקורות רבים כגון זה שסביבת
פרוטרום. מי ערב לכך שאנו, צרכני האוויר, צרכני הס-
ביבה, נקבל טיפול עוד בטרם תבוא הרעה?

אני פסימי, חבר-הכנסת תמיר; ואני פסימי לא משום
שהמשלה הזאת איננה מגלה עניין בנושא אלא משום
שכל הממשלות, החל משנת 1961, לא גילו בו די עניין.
מאז ועד היום יש לחוק זה שני אבות. אולי הם אבות
טובים, אני לא רוצה לפגוע בכבודם וביכולתם, אבל שני

את הצרכנים. אני נגד זה שבעיות המים יפלו תחת אח-
ריותו של משרד החקלאות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
חברת-הכנסת אשלי, הערה עניינית, לא ויכוחית: כל
הסמכויות בעניין זה מרוכזות בידי נציב המים שיש לו
סמכויות יותר מאשר לכל פקיד אחר בעולם בנושא זה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזומה):
חוק המים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
חוק המים.

תמר אשל (המערך):
ובאחריות איזה משרד ממשלתי נמצא נציב המים?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
משרד החקלאות.

תמר אשל (המערך):
זו טענה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
כן, אבל אני טוען שהסמכויות מרוכזות ביד אחת.
אני פשוט רוצה להבהיר זאת.

תמר אשל (המערך):
אבל אמרתי: מרוכזות ביד אחת אך לא בכתובת
אינטרסאנטית שמייצגת את הצרכנים. זה היה המשפט.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
זה כן. אני מצטרף לדעתך.

תמר אשל (המערך):
אני סבורה שהכתובת הנוכחית איננה מייצגת בשי-
קוליה את כל מיגוון השיקולים במשק.

ואחרון אחרון, יעד חמישי: הגיע הזמן לחשוב — לפי
הדגם של הקרן למגיעות ויהום הים — על הקמת קרן למ-
גיעות ויהום אוויר.

אם נתרכזו מדי שנה סביב כמה יעדים מוגדרים וה-
ממשלה תגיש תכנית זו אני משוכנעת שתחברי הכנסת
יעמדו לימינה ותהיה אפשרות גם לסייע וגם לעקוב אחרי
הביצוע. ואם איננו מגיעים אל המטרה המיוחלת של
משרד נפרד, מיוחד, או כתובת אחת במסגרת משרד
קיים, לפחות נתקדם בנושאים העניינים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוליון:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אליקים גוסטב בדיאן,
ואחריו — לחברת-הכנסת זאב ורטהיימר.

אליקים גוסטב בדיאן (הליכוד):
גברתי היושבת-ראש, אין בישראל חוק לשמירת אי-
כות הסביבה, חוק פוזיטיבי. יש חוק למגיעות מפגעים
המנסה למנוע את הצד הנגטיבי, השלילי. אני מתזקק
בידי חוק זה, שבעוד תשעה חודשים ימלאו לו 20 שנה,
ואני קובע שאם המצב הסביבתי בישראל רע הרי הוא
רע משום שעם חקיקת החוק קבעו שבחוק זה — ואני
מצטט מסעיף 1 — "השרים — שר הבריאות ושר הפנים
יחדיו".

אף שמוטר לבית-המשפט על-פי תקנות אחרות לה-
עלות את שיעור הקנסות שהוא מטיל גם ל-50 אלף לירות
אין הקנסות של 2,000 לירות המופיעים בחוק-כנוביץ יכר-
לים להגן עלינו אם אין הגנה מאסיבית יותר אשר היזמה
שלה תצא מהממשלה.

אין אצלנו מה שקרוי באמריקה: environmental
impact statement, היינו, חובת תצהיר על ההשפעה
הסביבתית אשר יופץ בין המועצות המקומיות והאזוריות
ובין העיריות כאשר צריכים להקים מפעל היכול לזוהם
את הסביבה. חובת התצהיר הזאת על כל צדדיה הינה
עדיין חלום.

ולבסוף, הסביבה איננה זוכה להרבה תשומת לב
והערכה בארצנו. כאשר מדובר על מחיר כלכלי או על
מחיר סביבתי המחיר הכלכלי הוא תמיד המחיר הקובע
בתודעת הממשלה ואולי גם בתודעת הציבור. כאשר
מדובר על סכנה של סגירת בית-חרושת או על סכנת
בריאות האדם הרי הסכנה של סגירת בית-החרושת,
עם אבטלת עובדי הכרוכה בכך, היא תמיד סכנה ממשית
יותר וסכנה שהן בתי-המשפט והן הזרוע המינהלית
הממשלתית שלנו נותנים לה תמיד תשומת לב רבה יותר.
הגיע היום שבו אולי לא נתעלם מן הסכנות הכלכליות אך
גם לא נעמידן בראש התור ונעמיד את הסכנות הסביבתיות
בראש דאגתנו, משום שנכס חמרי ניתן תמיד לרכוש
אבל סביבה נקייה ומתוכננת אי-אפשר לרכוש. מי שנתן,
למשל, את ידו להריסת חוף חיפה במרצות השנים, החל
מקריית-חיים ועד טירת-הכרמל, על-ידי התעשיות למי-
ניהן ועד גולת הכותרת של הקמת תעשיות אלקטרוניות
על שארית החוף הזה, לא נתן את דעתו על ערכה של
עיר בדמותה של עירי חיפה ללא גישה לחוף הים. אולי
אין זו סכנה בריאותית אבל זו סכנה סביבתית מחנית
היופי ומבחינת האסתטיקה.

השאלות הללו אינן מעסיקות אותנו ואנו מקבלים
תשובות כגון זו של שר הפנים. צר לי שאני חייב להש-
לים שוב את דברי ולסכםם בתשובת שר הפנים שבה
נאמר שבגלל העיסוקים הדחופים של המשרד בנושאים
חיוניים לעם כולו — ודחיתותם נובעת מהסכמי השלום
עם מצרים — חלו עיכובים בעניין הטיפול הסביבתי. כל
עוד זה המצב אני רק יכול שוב להצטער על כך מכיוון
שבעיות הבטחון, בעיות השלום ובעיות הכלכלה ילוו
אותנו עוד דורות אבל הרס הסביבה הוא דבר שלא ניתן
לשנותו אלא במקרים נדירים.

לכן אני פונה במיוחד אל שני השרים היושבים כאן
והאמונים על חוק זה ומבקש מהם בעצה אחת, ללא
פתיחות כבוד של אף אחד מהם, לזיז את איחוד הטיפול
ולא להמשיך בפיצול, ואז יסייעו לנו, למדינת ישראל
ולתושביה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזליו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זאב ורטהיימר, ואחריו —
לחבר-הכנסת דב שילנסקי.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
כבוד היישובת-ראש, כנסת נכבדה, יש ישראל יפה
ויש ישראל מזוהמת. אני בטוח שישראל היפה תתגבר
על ישראל המזוהמת ואני רוצה להודות לחבר-הכנסת יוסף
תמיר על ההתמדה העצומה שהוא וחבריו מגלים במלחמה
על ישראל טובה יותר, יפה יותר ונקייה יותר. על מה

אבות לחוק אחד זה לא טוב, אולי אם היו לחוק אב ואם
זה היה טוב, אבל לא שני אבות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
שני אבות לחוק עושים אותו ליתום גמור.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
לא ייתכן שהליך משפטי יהיה חייב להיות תלוי בשני
שרים. לא ייתכן שהתקנת תקנות חייבת להיות תלויה
בשני שרים.

גברתי היושבת-ראש, האם רק בזיהום שיתבטא
במשך דורות מדובר? הרי מדובר גם על אסונות שאפשר
לצפותם קודם שיקרו, כמו מה שקרוי "אסונות כימיים".
רק בשנה האחרונה קרו כמה וכמה אסונות בקאנאדה
ובארצות-הברית כאשר עקב תאונת רכבת או עקב הת-
פכות של מוביל גז או חמרים כימיים היתה פליטה מסוכ-
נת ביותר. האם אצלנו בארץ יש תודעה של התגוננות בפני
סכנה כזאת? צר לי אבל אין הדבר כך. אני פנתי אל
ראש הממשלה ולפי הנחיות פנתי אל שר הפנים בשר-
אילתה ולאחר מכן במכתב דחוף שבו ביקשתי לדעת מהי
ההיערכות שלנו בארץ למקרים מסוג זה, מהי ההיערכות
הכללית למקרה של תאונת רכבת או תאונה למכלית
הנושאת חומר כימי או חומר דליק. גם מנתי רשימה של
סכנות העלולות ליצא לדורש פינוי של אוכלוסין אם תהיה
תאונה. הרשו לי לעט מתשובתו של שר הפנים אשר
הגיעה אלי סמוך לנעילת המושב הקודם, אקרא רק משפט
אחד: "אין הרשויות המקומיות מופקדות להיערך לטיפול
בתקריות מעין אלה ולכן אינן צריכות להיערך לכך".
אם לא הרשויות המקומיות, שמא יש גורם מרכזי שחייב
להיערך לכך? והנה מה שמגלה לי שר הפנים: "ככלל —
כלומר, לא רק לגבי רשויות מקומיות — עלי לציין שאין
הגופים השונים ערוכים כיום לטפל ביעילות בכל ההיב-
טים הקשורים לפינוי אוכלוסיה בהיקף גרוב וקליטתה".
ברותי חברי הכנסת, האם אתם יודעים מהי חיפה? זו
עיר שבה קיים ריכוז עצום של חמרים כימיים, בין
בייצור ובין בהובלה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
הריכוז הוא באוויר, לא בעיר.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
נכון, אבל גם מובילים מהתעשייה הכימית והפטרו-
כימית, וזאת כאשר העיר חיפה מופקת כולה על-ידי הרים.
והיה וברכבת, שאינה מהמשוכללות ביותר, או במובילים
המוטוריים, שאינם מהמשוכללים ביותר, יקרה אסון כזה
הרי שהגזאים יתפשטו במהרה וייעצרו בגלל רכס הכרמל.
כאן במכתב הזה אני רואה שאין תשובה ואולי אף לא
חשבו מה יקרה כאן כאשר יתרחש, לחילה, אות אסון
שקרה בקאנאדה או בארצות-הברית לפני חודשים מספר
כאשר נאלצו לפנות תושבים. האם ניתנה בכלל המחשבה
על סוגיה זו? צר לי שאינני מוצא מענה גם לסוגיות כגון
אלה.

לכן אני בדעה שיש בהחלט צורך — כפי שאמרו שני
קודמי חברי-הכנסת יוסף תמיר וחברת-הכנסת תמר אשל
— בהקמת משרד כוללני או לפחות בהטלת אחריות על
אחד משני המשרדים הקיימים הקשורים לנושא זה. ללא
ריכוזיות כזאת אין תקומה לסביבה נקייה יותר ולסביבה
מסוכנת פחות.

בדברים האלה עסוק באוטונומיה ושר אחר מטפל בזה בנוסף לעבודות משרדו. כל אחד מנסה לעשות משהו אחר ממה שהוא בעצם מופקד עליו. אני הייתי רוצה לראות את שר הפנים בא לעיר, מטייל עם ראש העיר ואומר לו: אדוני, אתה קיבלת כסף רב מממשל המסים באמצעות משרדי, אתה לא ניקית טוב את העיר שלך, אולי תקבל מחצית הסכום.

שר-הפנים י. בורג :
הוא מקבל מחצית הסכום.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה) :
אני יודע.

זה מה שאני הייתי עושה אם הייתי מחר שר הפנים.

שלמה הלל (המערך) :
שר הפנים אומר שראש העיר מקבל מחצית הסכום ולכן זהו מצב הנקיון.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה) :
אני לא מקבל זאת. גם ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, מקבל מחצית הסכום וזה מספיק לו ; וראש עיר אחר מקבל אולי יותר משום שהוא צועק יותר אבל לא עושה שום דבר מבחינת איכות הסביבה ומבזבז את כספי הציבור. לדעתי השר צריך לדעת שהוא מופקד על כסף ציבורי ולציבור יש רשות לדרוש משהו. ולא ייתכן לאט לאט שהגנינות הפרטיות של האנשים בעיר מתחילות להיות יותר בסדר ואילו הכבישים מלוכלכים. זה רק מראה שהיכן שלפרט אין מה להגיד, החלק הזה לא מתפקד נכון בחלק מהמקומות. אני שמח להגיד, לא לכל המקומות אבל ודאי לחלק מהמקומות צריך לגשת עם מטאטא ולטאטא את האנשים האחראיים שם החוצה או להגיד להם שלא יוכלו לתפקד כך.

יהודה חשאי (המערך) :
אנשים לא מטאטאים החוצה.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה) :
צריכים.

אני ממליץ להבא ליצור מערכת ענישה רצינית שתעניש אנשים שזורקים פסולת ועוברים על החוקים. התרומה בכך ובשינוי דימוי המדינה תהיה בלי כל ספק מעבר לכל השקעה, כמו שההשקעה המוצלחת סביב שדה התעופה לוד שינתה במידה רבה את חלון הראווה של המדינה כלפי האנשים המגיעים. לפעמים מונחות גרוטאות בכביש במשך שנים, אני אפילו חשבתי להתגייס ולקחת אותן אבל זה לא מעשי.

אני פונה לשר הפנים ולשר הבריאות, מי שאחראים בנושא זה, שיקבלו את הבקשה של התושבים ויטפלו בנושא זה כבעיה עיקרית ולא כבעיה משנית. חבל לנו לקלקל את השטח הקטן שקיבלנו ושמצטמק בין כה וכה.

ג. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

משנה למזכיר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות היושבת-ראש, הריני מתכבד להודיע כי הוגחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין "איתור מפגעים מסוכנים בשכונות".

אנחנו מדברים כאשר אנחנו מתייחסים לאיכות הסביבה ? מדברים על ביו לא מוצלח, על בנייה ההופכת ל"סלאמס", על מפעלים ההופכים את הסביבה למזוהה, על מסעדות שאין להן שירותים מסודרים, על בתי-ספר שבהם מסתובבים ילדים במשך שמונה שנים ואין פרח אחד בגינה אלא רק חול, על כבישים שבצדיהם יש גרוטאות ולשום ראש עיר ולשום אדם אחר לא איכפת, על צורת דיבור הן בכנסת והן במקום אחר, על תרבות, על התנהגות כלפי ילדים ועל התנהגות כלפי אנשים זקנים. כל זה הוא איכות הסביבה. אין מדובר רק בכביש פה בבית-ספר שם, אלא מדובר בכל הדברים יחד. אבל, כפי שכבר אמרתי, יש ישראל יפה. כל פעם שאני נוסע לירושלים אני מברך את ראש עיריית ירושלים טדי קולק על היופי, על הנקיון ועל הגינות בעיר הזאת. כאשר אני נוסע חזרה ומגיע לנהריה אני חושב את ההיפך על ראש העיר שלנו — הגי' נון בסדר אבל הכבישים מלוכלכים. אני עולה בכביש שערי הגיא, יופי ; אני נוסע בכביש עכו-נהריה — גרוטאות. מדוע זה צריך להיות כך ? חלק הצליחו לנקות וחלק לא. כנראה זו בעיה של ניהול העניינים.

שלשום חילקו בפעם הראשונה 20 תעודות לתעשייה היפה. חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לכם שהתעשייה בישראל, שפעם היה לה דימוי של המקום הרחוק והמ"לונכלר ביותר, הפכה למקום שהוא בדרך כלל נקי יותר מהעיר שבסביבתו. יבוא יום והיא תהיה המוביל בנקיון ובגינה שלה לתרבות החיים. אין תעשייה מדויקת שאין לה גינה והשקמה סביבה לא יהיה מטופח. זה הולך רק ביחד. אם נרצה להיות מדינה מתועשת לא ייתכן שאנשים ילכו בליכלוך ואחר כך יעשו דברים מאוד מדויקים. זה לא עובד כך.

יש דבר משונה במדינה הזאת. אנשים מוכנים למות בכיבוש גבעה ואחרי שנה הורסים ומלכלכים אותה. כיצד ייתכן הדבר ? — אותו בחור, אותה משפחה, פעם יוצא ומוכן לתת את נפשו על אותה הגבעה שאחר כך הוא הורס אותה במו ידיו. אלה דברים משונים. כ"מ 1,200 מ"ש פחות נרשמו לכפר-ורדים ורובם כתבו מכתבים על הקשר הישיר בין גושא העליונה והירידה לבין איכות הסביבה. לפחות 50 אנשים מחוץ-לארץ כתבו : אם באמת יהיו שם ורדים אנחנו באים. היו כמה אנשים שגרו בסביבה מסוימת ולא רצו להמשיך לגור בה עוד ובגלל איכות הסביבה הירודה אף שוקלים "ירידה". גפ"גשתי עם הבעיה הזאת שלא חשבתי עליה. לפני כן אבל עכשיו אני יודע שיש קשר ישיר בין איכות הסביבה לבין עלייה וירידה. מהי הסיבה ליחס השונה כל-כך ? אולי זה נעוץ בחוסר השרשים שלנו ? אולי אנחנו לא מרגישים שאנחנו חלק מהמדינה הזאת ? אולי זו עוד מדינת מעבר ? אולי היא לא שלנו ? לדעתי זאת הבעיה העיקרית.

אני חושב שזה מתחיל במידה מסוימת מחוסר נכונות מצד הממשלה לדאוג שהחלקה הקטנה שקיבלנו ולחמנו בשביליה לא קשה תישאר יפה ונקיה. השר שצריך לטפל

היו"ר ש. ארבל-אלמזולני :

נשמע הודעה על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

ד. יום הסביבה הבין-לאומי

1. דיון (המשך)

בחיסול כל הוזהמה שהצטברה. בעבר השקיעו כספים רבים בהקמת עיר יפה ויחד עם זה לא דאגו באופן שוטף לנקי יונה ולאכיותה. אלה לקחו עליהם משימה להחזיר את היופי לקדמותו. בעיר אשדוד צריכים היו להשקיע כספים ומאמצים רבים על-מנת לנקות אותה. ואמר לי סגן ראש העיר יוסף אביטל, בשיתוף חוליו, שהכספים שהושקעו בפניו הליכלוך יכלו להיות מוקדשים להקמת גנים חד-שים, לשיפוץ ולהוספה על הנזי של העיר.

ועדת הפנים ביקרה ביבנה פעמיים. פעם אחת ביקרנו כאשר ראש העיר מאיר שטרית התחיל להפוך בתים שהיו בגדר של "סלאמס" לבתים יפים. בפעם השנייה ביקרנו כדי לראות את התוצאות. וראינו דבר מעניין מאוד: באותם הבתים שטרם שופצו האנשים זורקים את האשפה לא חצר. החצר ממילא מלוכלכה — עוד קצת אשפה לא תזיק. בחצרות של אותם אנשים בעלי רמה אשר שופצו — הכול נקי, זורקים את האשפה לסת.

נעבור לתל-אביב. תל-אביב הקטנה, היפה והמקסימה, הולכת ומתפוררת. מוכן שזקוקים לכספים רבים על-מנת להציל אותה, אבל לא קיימת התודעה שיש להודרו על-מנת למנוע, לפחות בשלב הראשוני, את המשך ההתפוררות. נעשו פעולות כאלה.

ביקרנו בלוד. ביקרתי פעם נוספת בלוד. ראיתי עבודה יפה הנעשית על-ידי ראש העיר עורכי-הדין משה אפרת. אין לו כספים רבים, פחות ממה שיש לתל-אביב. אבל בעיר אחרים, מבנים יפים. אין לו כספים כדי לשפץ אותם, אבל אני רואה שהוא פועל למנוע את המשך ההתפוררות.

ראיתי עוד תופעה יפה. סיירתי בעפולה עם ראש העיר עובדיה עלי. בכספים מועטים, אבל בעיקר על-ידי החדרת תודעה לציבור, על-ידי גיוס תלמידי בתי-הספר, נעשים דברים נפלאים.

אנחנו היום בתקופה שבה הכסף אינו זורם בקלות. יש לעשות מאמצים, כפי שעשה עובדיה עלי, בלי כסף, פים, בהתנדבות. כל תכנית לשיפור הסביבה ללא חינוך והסברה ללא שיתוף הציבור דינה להיכשל. כל הכספים שנזרים לא יספיקו, ויותר מזה — היום נשפץ ומחר ייהרס. יחד עם זה, על-מנת שלא ייהרס מה שכן נעשה, יש להגביר את הפיקוח והבקרה. מומחים מצאו כי הפיקוח והאכיפה של חוקי הסביבה והתקנות הנובעות מהם ניתנים לביצוע על-ידי אירגון מחדש של מערכות הפיקוח המקומית, האזורית והמרכזית. התהליכים המודרניים נעים שים משוכללים יותר ויותר מיום ליום ועמם גם אמצעי המדינה והפיקוח. הפעלת דורשת מימנות שלא חמיר מצויה בידי כוח-האדם שהוכשר לפני שנים רבות. יש ללמד, לגדל ולגייס כוח-אדם מיומן, ועליו יוטלו תפקידי הפיקוח על הרשויות, הרשות המקומית והרשות המרכזית.

נכון הוא שהמערכת הממשלתית המסורתית אינה מסוגלת לטפל בבעיה הסביבתית. מערכת זו מעולם גם לא טיפלה בבעיה ברצינות. אך אם המערכת תקבל עידוד מהכנסת ותיגש לבעיה ברצינות, ואנו, הכנסת, ניתן לה את הגיבוי המתאים והעורף הציבורי, אם יוקדשו לכך אמצעים ומאמצים ותניחנה אפשרויות — יכולה המערכת לפתור את הניגוד הקיים, בדרך-כלל, בין הפיתוח הכלכלי

היזרי ש. ארבל-אלמולוני :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת עמאר.

רב שילנסקי (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הסביבה שייכת לציבור כולו, אך הבעיה היא שגישת הציבור שונה לרכוש של בעלות הכלל מגישתו לרכוש שבבעלות הפרטית. לכן על הממשלה לממש את בעלות הציבור על הסביבה כולה ולדאוג לאיכותה. הגענו למצב שהאוויר מזהם אצלנו יותר מיום ליום. הליכלוך ברחובות מצטבר. יחד עם זאת — חוסר האכפתיות. נתברכנו בים כחול, בחוף מוזהב, והכחול משחיר מזפת. אין אנו כופים את החוקים שיש לנו, הן את החוקים הישראליים המקוריים והן את החוקים הבין-לאומיים, למלחמה בתופעה זו. החול הוך והמוזהב, ברכת אלוה, מאפיר מיום ליום. כאשר אנחנו באים ליהנות ממנו ולקלוט מברכת השמש מוצאים אנו את עצמנו טובעים בים של זוהמה. טבעי שיש ניגוד בין פיתוח ומודרניזציה לבין איכות הסביבה. זה קיים בכל העולם, אך מדינות רבות מצאו את הדרך להתגבר על ניגוד זה.

כנסת נכבדה, ארצנו נתברכה בנוף מופלא — פרחים מרהיבי-עין, ולעתים כאשר אתה מטייל באזורים נרחבים של המולדת ובפרט בגליל ובפרט באביב הרי רואים אנו שטחים רבים כאילו הם שטית, כאילו היושב במרומים, כאילו הטבע פרס לפנינו שטית מרהיב מצבעים. ארצנו נתברכה בנחלים — מים חיים. במקום שאנחנו נגצל כל זאת לנופש ולמנוחה אנחנו משחיתים את ברכת אלוה זו. ארצנו, ארץ-ישראל — כאשר אני מדבר על ארץ-ישראל ודאי כולם יודעים בכנסת הזאת למה אני מתכוון — ארץ-ישראל כולה, כמוכן, —

שלמה הלל (המערך) :

לרבות האוטונומיה.

רב שילנסקי (הליכוד) :

— הינה מרהיבת-עין ומקסימה. למה נזהם אותה ? עלינו, על הכנסת, לפעול למען שהעם ישמור על יופיה.

כדי לשמור על היופי הזה ועל איכות הסביבה הרי אנו חייבים להקפיד גם על איכות הסביבה שברשות הפרט וגם על איכות הסביבה שברשות הכלל. וכאשר אני מדבר על איכות הסביבה שברשות הפרט הרי לא אצא ידי חובה אם לא אוכיר את המספר הרב של מקרים, לא רק מצערים אלא גם טראגיים, של אבדן חיים בגלל אי-הקפדה על איכות הסביבה של הפרט בחצרות, בבתים. מקריים נזרקים לחצרות ללא דאגה, מבלי להתחשב עד כמה הם מכערים את הסביבה. ויחד עם זאת מי שזרק אותם הם, לפעמים, הראשונים לשלם את המחיר של יל-דיהם שנכנסו ונסגרו בהם למות.

לא תמיד הבעיה קשורה בכסף. גיקח את העיר אש-דוד, שהוכנה בצורה מודרנית. מייד לכשנבנתה, ובה כבישים רחבים, היא הוזנחה. ומעניין, בכל מיני מקרי מות כאלה כאשר באו כוחות רעניים וצעירים, כדוגמת אשדוד, כאשר נתמנו צבי ציקלר וסגנו יוסף אביטל לראשות העיר, הרי כדבר ראשון הם השקיעו עבודה רבה

על-כן איכות הסביבה מורה על איכות האדם באותה הסביבה. נעלה את איכות הסביבה, נעלה את איכות האדם. איזה הוא הגוף ומי הרשות המעוניינת ביותר בסביבה? — זו הנמצאת בתוכה ומצווה על שמירתה ואיכותה, הלא היא הרשות המקומית. לרשות המקומית היכולת לעמוד במשימה, היינו לה האירגון, כוח-האדם, אמצעי ביצוע וכיוצא באלה, והיא, הרשות המקומית, מסוגלת לקלוט אותם אמצעים נוספים שיידרשו למילוי משימה זו, ולה אף חלק בשנייה פני הסביבה על-ידי פעולותיה, כגון מפעלי מים, ביוב, אשפה וכדומה. על-כן יש לקבוע כהנחה בסיסית שריכוז מרבית הפעולות הסביבתיות, היינו הניהול הסביבתי, יהא בידי הרשות המקומית.

הניהול הסביבתי מתמקד בשניים: מניעת היווצרותם של מפגעים סביבתיים; טיפול במפגעים קיימים. הוא כולל במהותו תכנון, בקרה, חקיקת חוקים, אכיפת חוקים ומיקוח, יצירת משאבים ושימוש בהם, הצעת אמצעים כלכליים וטכנולוגיים, חינוך ומודעות ציבורית, מחקר ואיסוף מידע, ניטור ועיבוד נתונים. ברור שהגושא של הניהול הסביבתי מחייב מומחיות, צבירת ידע ומשאבים כספיים, שאין הרשות המקומית עצמה יכולה לעמוד בהם. בשל כך יש הכרח בצבירת וריכוז בגוף אחד מינהלי מרכזי, שיהא קשור קשר ישיר ושוטף עם הרשויות המקומיות. על-כן יש לקבוע כהנחה שיש להקים רשות מרכזית שתצבור ידע ותהא רבת-יכולת, על-פי דין, לקיים את הפיקוח וההכוונה הנדרשים, וכל הרשות המרכזית הזאת תהא במשרד הפנים, הוא המשרד הקשור קשר ישיר לרשויות המקומיות והעוסק במרבית הנושאים הכלולים בתחום של הניהול הסביבתי.

עקב החלטת הממשלה מיום 28 במארס 1973 והחלטת הכנסת מחודש נובמבר 1977 נקבעה תכנית אירגונית אופראטיבית ולפיה הוקם השירות לשמירת איכות הסביבה ונקבעה מסגרת תפקודית. אולם אין בהחלטות מינהליות ערובה לביצוע ההכרח האירגוני על כל השלכותיו, לא אלא שיהא הכרח בדבר חקיקה בחוק כולל וברור, החוק, שייקרא חוק איכות הסביבה, או בשם מתאים אחר, יקבע את מעמדו המרכזי של השירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים. החוק יכול לרשות שיקבעו: (א) הכללת הנושאים השונים הפזורים בחוקים שונים הנוגעים לנכונות איכות הסביבה; (ב) ריכוז הסמכויות החוקיות והעברת אלה הנדרשות לסמכויות הרשות על כל שלוחותיה; (ג) חלוקת הסמכויות בין הרשות המרכזית לבין הרשויות המקומיות, כשהמגמה תהא שהרשות המקומית היא המבצעת והאחראית לביצוע; (ד) בהגדרת הרשויות המקומיות יכלול איגודי ערים שיפעלו בעניינים שהם משותפים לאותן רשויות מקומיות החברות באיגוד, או בשטח הנמצא מחוץ לאזור שיפוטן אך בתוך סביבתן מבחינת ניהול סביבתי, כגון: תכנית ביוב משותפת וביצועה, בעיות זיהום ורעש, סליק אשפה, תכנון אזור תעשייתי משותף; (ה) מומחי משרדי הבריאות, התחבורה, התעשייה והמסחר, השיכון וכדומה ישמשו כיועצים לרשות, כמו-חיים מקצועיים בעניינים שבטיפולם; (ו) הסמכות לקביעת תקנים תהא לשר הפנים, והוא יהיה השר האחראי לביצוע החוק, לבדו, ללא שיתוף שר אחר. קביעת התקנים, התקנות והצווים שיוציא ייעזר שר הפנים ביעוץ של שרים אחרים, אך לא יודק לאישורם; (ז) מסגרת מימון תקציבית מוגדרת בתקציב משרד הפנים ובתקציבן של הרשויות המקומיות; (ח) הקמת קרן, ליד הרשות במשרד

לבין איכות הסביבה. כשנה שעברה הוכנה בשירות לשירות איכות הסביבה תכנית-מסגרת לפעילות סביבתית. התכנית, בהתאם למיטב ידיעתי, אומצה לאחרונה במשרד הפנים, הוראה בה גרעין אשר מסביבו יוקם המינהל הסביבתי. אני מאמין ששר הפנים ימשיך ויתן מרץ, רצון ודאגה, על-מנת שבאמת יקום מסביב לגרעין הזה כוח גדול ורציני. יש להמשיך ולקדם היערכות בכמה תחומים חשובים ואף מכריעים, וביניהם בתחום החקיקה הסביבתית, בתחום הקשר עם השלטון המקומי. בעזרת חקיקה סביבתית מודרנית יוגדר מעמדו של משרד הפנים כמשרד המוביל את הכוונת העשייה הסביבתית בארץ. הידוק הקשרים המקצועיים והתקציביים עם השלטון המקומי יהווה מנוף להתעצמות העשייה הסביבתית עצמה, שכבר היום מרוכזת בעיקר בידי השלטון המקומי.

לא אהיה שלם עם עצמי אם לא אוכיר משהו נוסף, בעיני החיוני ביותר. כנסת נכבדה, נודמן לי לסייר ברחבי ארץ-ישראל עם חברי כנסת אחרים, ביניהם מי שחלק גדול מזמנם מוקדש לאיכות הסביבה. כשהם רואים ליכ"ך לוך בצדי הכביש הם מדועעים. גם אני חרד לאיכות הסביבה, לליכלוך ולזוהמה ואני רוצה לראות ליכלוך בצדי הכבישים. אך אני מודע כשאני רואה צריף מט ליפול בצדי הכביש ובו משפחה מרובת-ילדים, או שכונה עלובה בצדי אחת הדרכים. גבירותי ורבותי חברי הכנסת, זוהי איכות הסביבה. לא נוכל להיות שלמים עם עצמנו אם יהיו לנו גנים פורחים ובצדם צריפים מטים ליפול שגרים בהם אחינו בני ישראל. איכות החיים מורכבת משניים: הסביבה — האדמה וכל הצומח והדומם שעליה — והחי. והדומינאנטי בחי הוא האדם. פעולתו והתנהגותו של האדם הן הקובעות את איכות הסביבה. ומאחר שלהתנהגותו ופעולתו נזקקים אנו לאיכות חיים בכל השטחים, הן המוסרי והן הגרשי, עלינו לפעול, בראש-ראשונה, בשטח הזה ולשלב את שני השטחים גם יחד.

הי"ר ש. ארבל-אלמזליח:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר, ואחריו — לשר הפנים.

משה עמאר (המערד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי מן הראוי והנכון לברך את חבר-הכנסת יוסף תמיר על שהוא פועל בעקביות וברציפות בנושאי איכות הסביבה. על כך ייאמר לו "ישיר כח".

הפעילות האנושית, על כל סוגיה וגוגיה, מגמתה — רווחת האדם. החברה על צורותיה השונות, דרכי אירגונה, מאבקה ומאוויה — שמירה על האדם הפרט ועל זכויות תינו לחיות את חייו באין מטרע. והאדם מהלך על פני הארץ, אך במהלכו יהא קשור תמיד למקום מסוים, לת-קופת זמן מסוימת, לאותו שטח ועיר מהארץ, שם ביתו. הזיקה של האדם לבית, למקום, לאזור, לסביבה, צרה או רחבה — לפי ראות עיניו — היא היסוד שעליו בונה הוא את חייו ובעזרתה מגיע למיצוי יכלתו. אותה סביבה המסובבת את האדם היא הקובעת את התפתחותו הרוחנית והמיתית, משפיעה עליו, אבל גם מושפעת ממנו בהיותו חלק ממנה ואחד ממרכיביה. ההשפעה ההדדית בין האדם וסביבתו יוצרת את האופי והתדמית של כל אחד ממרכיביה — המה הקובעים את הווייתו ואיכותו העצמית.

בבית זה, בכנסת, התקיים דיון סוער סביב הקמתה של ארובה בבית-החולים "שערי-צדק". מה לא עשו חברי הכנסת? אפילו את החושבים הועיקו כדי להגדיל את הצעקה. אך זה נעשה כשמדובר בארובה בשכונה של מסודרים, בשכונה של שבעים. אולם האם מישו מאותם חברי כנסת שצעקו בגלל הארובה נתן את דעתו על יער הארובות המוקמות כמו פטריות לאחר גשם באזורי התע"ה אשר בקירבת שכונותינו? האם מישו מחברי הכנסת שצעקו בעניין הארובה נתן את דעתו על המטוסים הסילוניים העוברים מעל בית-דגון וגורמים מתח ועצבנות מתמידים? האם אין כל הדברים אשר מנתי כאן מהווים מרכיבים הקובעים את איכות הסביבה? מדוע לא מתקיים דיון בשאלה זו, בבעיה כאובה זו?

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
בעניין בית-דגון היה דיון בכנסת, הונחו המלצות השוללות הרחבת שדה-התעופה לכיוון בית-דגון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא מדבר על הרחבת שדה-התעופה, אני מדבר על המראות ונחיתות של מטוסים ביום ובלילה. מדוע מטוסים באים בדיוק מעל אור-יהודה ובית-דגון ונוחתים בשדה-התעופה בלוד? מדוע לא טסים מעל צפון תל-אביב?

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
הצעתנו היתה להעתיק את המקום, על כל הכרוך בכך.

שרי-הפנים י. בורג:
יש עכשיו סכנה גם לקיבוץ בארות-יצחק.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רבותי, הבעיה היא בעייתת של חמישית מהאוכלוסיה של המדינה. מה אנו רוצים, בסך-הכול? אנו מבקשים תנאי דיור אשר יבטיחו למשפחה חיי אנוש. נדמה לי שתנאים אלה אשר מגיני כאן קשורים קשר הדוק לנושא הדיון, כי המאבק למען איכות הסביבה הוא מאבק למען שיפור חיי אנוש, למען בריאותה הגופנית והנפשית של החברה. אך איך אפשר לדבר על איכות הסביבה מבלי לדבר על הסביבה ההרסנית הקיימת בשכונות העוני? איך אפשר לדבר על שיפור תנאי החיים מבלי להתייחס לתנאי החיים הירודים של אלפי משפחות החיות מתחת לקו העוני ובתת-דיור? איך אפשר לדבר על מניעת זיהום אוויר מבלי להתייחס למיקומה של שכונת מגורים בלב-לבו של אזור תעשייה? איך אפשר לדבר על בריאות ושלווה כשאין המוסדות מטפלים בריצונות בחיסול היתר-שים, העכברושים ורעש המטוסים הממריאים ונוחתים יומם ולילה?

קדם-כול, חברי הכנסת, יש לפעול למען תנאי דיור אנושיים לכל העם, ותחילה למען הבטחת דיור אנושי, תוך לדאוג לתנאי הסביבה, כי האדם מבלה יותר זמן בדירתו מאשר בחוץ, ואם האוויר בדירה דחוס — מה יועילו כל ההערות שלכם, בנושא המפגעים וזיהום האוויר?

חברי הכנסת, הבה נפעל יחד למען תנאי חיים אנושיים לכל העם, ותחילה למען הבטחת דיור אנושי, תוך כדי מאבק לצימצום הרעש ולמניעת זיהום אוויר. כדי שהיו דירות אנושיות כנדרש יש להקדיש תקציבים למטרה נעלה זו. יש להקדיש תשומת-לב רבה ולתת

הפנים, שתהיה מיועדת לביצוע ניסויים מיוחדים ארציים או למתן עזרה לביצוע משימות מקומיות.

כך נתווה דרך וכיוון להתמודדות נאותה בנושא איכות הסביבה. הנרחב והמרחיב את היקפו מדי יום ביומו בהתפתחותה של המדינה. אני מקווה שיש השכמה כמעט כללית בנושא של ריכוז וחלוקת הסמכויות במשרד הפנים, כשהביצוע יהיה בידי הרשויות המקומיות.

הד"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביטון, ואחריו — לחבר-הכנסת גרוס.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ישבתי במליאה והקשבתי לדברי חברי הכנסת אשר הופיעו לפני. האמת היא שכל אשר נאמר כאן הינו חיוני לחיים תקינים ול"ציירת אווירה אשר תסייע לקיומה של חברה בריאה במ"דינתנו. אך מאחר שאני גדלתי בשכונת עוני, כמו שכונת מוסררה, וחברי גדלו באותם תנאים שבהם אני גדלתי, אנו רחוקים מאוד מתנאי החיים אשר חברי הכנסת האלה מדברים עליהם. בשבילנו הם חלום, חלום שאיש מאתנו — בשכונת-התקווה, בקטמונים, או בשכונת-הארגונים — אינו מעז לחלום אותו.

גם אנחנו אוהבים את הנוף, אך מה לעשות והעצים היחידים אשר בשכונתנו הם אותם עצים אשר מכסים את הגג של המרפסת הרעועה. גם אנחנו אוהבים בעלי-חיים, אוהבים כלבים, חתולים סיאמיים ודגי-נוי. אבל מאין לנו מקום בבית בשביל אלה, כשבקושי נדחקים בני המשפחה בחדר אחד או בדירת שני חדרים? לכן בעלי-החיים היחידים המתרוצצים בבתים שבשכונותינו הם בעלי-חיים לא קרויים ושלא נקנו בכסף, אך עולה לנו כסף רב להיפטר מהם, ולא מצליחים. אני מתכוון לנכברושים. הורגים אחד ובקומנו חדרים עשרה. יש לנו עוד סוג של בעלי-חיים המשפיעים רבות על איכות הסביבה שלנו — אלה הם החרדונים והלטאות למיניהם. אבל גם זוחלים לא חסרים, עקרבים ונדלים ארסיים יש. יש עיריה, ברוך-השם, אז יש הכול.

חברי הכנסת, גם אנחנו שונאים את הריחות הרעים, אבל מה לעשות וה"גזירות" פתוחות, והעיריה אינה רוצה לטפל בטענה שלא כדאי להשקיע בשכונות אלה. גם אנחנו, אדוני היושב-ראש, אוהבים דגי-נוי ופרפרים, אבל זה עולה כסף, ובינתיים משרד הבריאות מספק לנו יתושים וברחשים. גם אנחנו שונאים את הרעש, אבל המטוסים הגדולים בחור, משום-מה, לעבור דווקא מעל שכונות העוני בדרום תל-אביב.

איך אפשר לדרוש מאתנו להתייחס לדברים הקשורים באיכות הסביבה כשאנו חיים בתנאי תת-דיור ותנאי תברואה ירודים, ולנגד עינינו מוקמות שכונות חדשות, עם כל האבירים הדרושים להבטחת רגיעה ושלווה לדייריהן? איך תרצו מאתנו שנתעניין באיכות הסביבה, ועינינו רואות את הדיירים החדשים הטובעים בכל טוב תוך דאגה מתמדת מצד המוסדות, ובכללם העיריה, אותה עיריה המתעלמת מדרשויותינו המינימאליות לתברואה מינימאלית בשכונה? איך נוכל להתעניין באיכות הסביבה כשעינינו רואות את בית-החפר החדש, את הגגון החדש, את המעון החדש, אשר הוקמו בשכונה החדשה, והגיגון אשר טופח תוך זמן קצר, כאשר לעוקותינו משיבים כי אין למדינה כסף?

מענה לדרישה שגשמה בבית הזה הרבה פעמים. בעניין זה התקדמנו. כאשר יש דיון על תכניות-מיתאר וכדומה, היועץ הסביבתי, האקולוג, משתתף בישיבות. זה חשוב. בדרך זו אנחנו גם משפיעים על המועצות המקומיות. כרגע יש כ־15 תקנים מקצועיים בתוך משרד הפנים. אם יוגשם מה שהרוב בבית הזה רוצה, שהעניינים יהיו מרוכזים במשרד הפנים — ידי נטויה, משרד הפנים יטה שכם לעול.

תקציב השירות בשנה זו הוא 22 מיליון לירות. הרר שויות המקומיות מוציאות כ־40 מיליון לירות לנושאים אקולוגיים. זה סכום התחלתי לא רע. בהחלט לא מספיק. היה לי הכבוד, באחת ההזדמנויות, בוויכוח מסוג זה, להביא קטע מפורסם מהגמרה, ממסכת בבא קמא. כאשר חסיד ראה אדם זרק מבצרו מחצרו לרשות-הרבים אמר לו: שוטה, או רשע — אינני זוכר כרגע איזה משני התארים נתן לו.

(קריאה שוטה)

אמר לו: שוטה, מה אתה זורק אבנים מרשות שאינה שלך לרשות שהיא שלך. האיש צווק לו בפנים. אחרי ימים האיש ירד מנכסיו, הלך לרשות-הרבים, נתקל באבן מאותן אבנים שהוא זרק מחצרו כאשר החצר היתה שלו. הוא חשב: החסיד צדק. רשות-הרבים היא רשות-היחיד של כל אחד. צריכים להיזהר. איכות הסביבה היא איכות החיים. אנחנו צריכים לזכור זאת, לחיות לפי זה, כי החברה, האדם וסביבתו הם יחידה אחת.

זה האניימאמין וגדול של הוויכוח הזה. נהיה מודעים לנושא ונפעל לפי זה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת גרוס, ואחריו — לחבר-הכנסת משה שמיר.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף למי שביכרו את חברה-הכנסת יוסף תמיר על מסירתו וערנותו לבעיית האקולוגיה ואיכות הסביבה. בארצנו הקטנה זו בעיה רצינית מאוד. היא נוגעת לבריאות העם ולבריאות ילדינו, ואם תרצו — גם לגידול החקלאי, במידה מסוימת, כפי שאצהיר בהמשך דברי. זו בעיה מקיפה, מעבר למה שאנחנו רואים. טוב שיש איש המשמש שזון מעורר, שופר המתריע ללא הרף, בבעיה כאובה זו. אולי יתעוררו — החברה, הרשויות המקומיות והממשלה ויעשו משהו לשיפור איכות החיים שלנו. אני מאחל לחברה-הכנסת יוסף תמיר הצלחה בעבודתו אבל, לצערנו, איתרנו את הרכבת בהרבה בנושא איכות הסביבה. מדינתנו צעירה. במשך 32 שנות קיום המדינה היתה התיישבות מואצת — הקמנו יישובים, כפרים, ערי-פיתוח, תעשייה — הכול ללא תיכנון. היינו יכולים לעשות הרבה — לפני 30 שנה — לשיפור ולתיקון. הכול נעשה במהירות. רצינו להקים ערים, לבנות שיכונים וגם תעשייה, ובצדק, כדי ליצור תעסוקה, מקומות עבודה. כל זה נעשה ללא תיכנון מראש. ובכן איתרנו. הלוואי שנוכל לתקן במשהו.

הבה נלך מהקל אל החמור. קודם-כך, חברי הכנסת, נקיון ומסירה על איכות הסביבה הם עניין של חינוך. איכות החיים ואיכות הסביבה הולכים שלובי-זרוע. חב"ר הכנסת יוסף תמיר דיבר, בסוף נאומו, על איכות החיים שלנו — איך מדברים בכנסת, ברחוב. אדם שמקפיד על נקיון הנפש שלו מקפיד גם על נקיון הלבוש ועל הנקיון

עדיפות לשכבות במצוקה, שעקב המדיניות הכלכלית הן מהוות כיום כחמשית מכלל האוכלוסיה במדינה. ציבור גדול זה זכאי לתשומת-לבם של חברי הכנסת לא פחות מתושבי השכונות בית-הכרם, רחביה וצפון-תל-אביב.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית-כול אני רוצה לבקש את סליחת הבית הגבוה הזה, כי אחרי דברי אני יורד לתל-אביב, לאסיפה גדולה מאוד שנקבעה לפני חודש, ואני צריך שם להופיע. אני מבקש סליחה על כך. לא ידעתי שדיון זה יתקיים היום. היות שאני והמשתתפים בדיון המציע חברה-הכנסת יוסף תמיר שייכים לסיעה הבלתי-סיעתית, הסיעה של איכות הסביבה, הסיעה האקדמית, הרי בתור חבר בוודאי יטולח לי העדרי. אני מבטיח לקרוא את הדברים.

הוויכוח הזה הוא במידה מסוימת מעין "כולבוניק", מפני שכל אחד יכול להעלות, אגב ההזדמנות החגיגית הזאת שמדברים על איכות הסביבה, כל מה שבלבו על החברה, ויש קשר, כמובן, כי החיים שלנו תלויים גם בגורמים חיצוניים, גם בגורמים חברתיים, גם בגורמים פנימיים. כך שאין פלא שאנחנו שומעים על הרגשות של חברה-הכנסת ורטהיימר כשהוא עולה לירושלים, מתבשר מרחצה ומשבח את ראש העיר שלה, בשעה שאינו יכול לחלק אותן מחמאות לראש העיר שבה הוא גר. חבר אחר משתף אותנו בחוויות שלו מביקורים שונים שערך. הכול נחמד, הכול טוב. אבל מה האמת בנושא? האמת היא שכשאנחנו מדברים על איכות הסביבה צריכים לעסוק בשני דברים כאחד: האחד הוא הצד הטכנולוגי, הטכני של האיכות הפיסית של הסביבה; הצד השני הוא הצד הנפשי, הפסיכולוגי של החברה, של החינוך וכדומה.

רשמתי לי — עוד טרם שמעתי את דבריו של חבר-הכנסת ביטון — שלפי הכרתי והכרת אנשי מדע, שני נושאים מרכזיים היו בשנות ה-80: הנושא האחד הוא הפער בחברה, והנושא השני הוא איכות הסביבה. ביחד, איכות הסביבה פלוס התגברות על פער בחברה, הן שיקבעו את איכות החיים של כולנו. זו האמת — מתוך ההכרה שאיכות הסביבה ופער חברתי הם הנושאים המרכזיים.

כרגע אתייחס רק לצד של הנושא המוגדר היום — לא שיכון ולא שיקום השכונות, אף שיש, כמובן, קשר מהותי וקאונטרי בין הדברים. אנחנו בונים במשרד הפנים את השירות לשמירת איכות הסביבה. רק לפני כמה ימים פורסם דו"ח מס' 6. אנחנו מביאים אותו, באחת הישיבות הקרובות, לוועדת השרים לענייני פנים ושירותים. יש בדו"ח כחמש-עשרה המלצות אופרטיביות כדי לקדם את העניין. התחלנו עם ניטור מוניטורי של האוויר בכמה וכמה רשויות מקומיות. לצערי אינני יכול לומר שהתופעות מהירות כל כך, מפני שיש הרבה זיהום. בעניין זה צריך לעמוד על המשמר. כאמור יש תכנית לשיקום נחל הירקון. אני חושב שיהיה בכך משום תרומה חשובה לשיקום נחל שבעיר הגדולה, המטרופוליטאנית, תל-אביב.

אנחנו דורשים מן המועצות המקומיות לכלול את תסקירי ההשפעה הסביבתיים במסגרת של תכניות-מיתאר של הערים. אני יכול לומר בסיפוק שעל-יד הוועדות המחוזיות פועלים עתה יועצים סביבתיים, אקולוגים. יש בכך משום

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אני שמח לשמוע שיש שיפור.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
יש שיפור, אבל לא פתרון. צריך לחסל את המקום.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אמרת כבר שאיחרנו את הרכבת, ואני רוצה להביא דוגמה אחת לפניכם. בדרום בנינו עיר גדולה, עיר יפה, עיר נמל, העיר אשדוד. הרחובות יפים, הכבישים רחבים ויפים, התיכנון יפה. אבל זיהום האוויר והליכלוך שיש שם הם דוגמה לשיגאות התיכנונית שעשינו ושנחנו עושים. זו מלכות ממש של זיהום אוויר. כל חבל יבנה, כל הכפרים בסביבה, סובלים מהזיהום הזה. זה גם מזיק לחקלאות. החקלאים בסביבה בוכים וטוענים שהזיהום משמיד 60% מהיבול, והיו שם בעיות קשות. כך, למשל, נתגלו כתמים של זיהום על פרי ההדר. האחרות במרפאות שבסביבה טוענות שמביאים אליהן תינוקות הסובלים מקשיים ובעיות במערכת כלי הנשימה. וכך המצב בכל הסביבה. המצב הוא כזה כיוון שרצינו לבנות עיר ורצינו גם לדאוג לכך שתהיה בה תעסוקה. וכך יש שם ריכוז של תחנות הכוח ומפעלי תעסוקה, והכול ביחד מביא לזיהום האוויר. זה ממש מוקד של זיהום אוויר לכל הסביבה. וכמה חבל הדבר, כי הרלי זו עיר יפה וחדשה. וכל זה בגלל המחבלים בתיכנון. הילדים שם מקבלים סחרחורת והיו על כך כתבות בעיתונים. אנשים סובלים שם ממחלות במערכת כלי הנשימה. הזיהום משמיד את הצמחים וגורם נזק לחקלאות ומביא הפסדים עצומים לחקלאים.

אני חוזר למה שכבר אמרת, שקודם-כול זה עניין של חינוך. כלי-התקשורת יכולים לתרום רבות לחינוך זה. הטלוויזיה יכולה למלא תפקיד חשוב בתחום זה. במקום שהטלוויזיה תראיין ממושכות את ראשי הערים ביהודה ובשומרון, כאשר כל כתבי הטלוויזיה הולכים לראיין את המכובדים כדי להביא "סקופ", מוטב שתקדיש את הזמן הזה לחינוך לגקיון בבית, באוטובוסים, ובקניון בדיבור וכו'. זאת היתה צריכה לעשות הטלוויזיה, וגם העתונות צריכה לטפל בה.

הממשלה חייבת, כמובן, להקדיש תקציבים מיוחדים לעניין הזה. גם הכנסת מצדה חייבת לפעול. היא חייבת לחוקק חוקים כדי לרזו גם את מערכת המשפט, ולהטיל עונשים גדולים יותר. אנחנו אדישים מדי, אנחנו יכולים וצריכים לעשות יותר בתחום הזה. הכנסת אינה ממלאת את תפקידה בחקיקה בתחום הזה ואף בתחומים אחרים אינה עושה זאת. רק אתמול הזכרתי בכנסת מה נעשה היום בדרום, כיצד משתלטים הבדואים על אדמות ישראל. יש להם עכשיו תביעה על אלפי דונאמים, בעצם על מיליון דונאמים. דבר כזה לא קיים בשום מדינה בעולם. שר המשפטים אמר שהוא מתקין עכשיו חוק מתאים. אבל עד שיתקין את החוק ועד שהחוק יעבור את כל השלבים, מי יודע מה יהיה. אנחנו לא מזרזים די את החקיקה שאנו זקוקים לה.

אנחנו צריכים גם לחייב את הרשויות המקומיות לחוקק חוקי-עזר, להטיל עונשים כבדים יותר, וכל זאת כדי שהאזרח יקפיד יותר על גקיון. אם הממשלה תתמסר לנושא הזה ואף תקציב לו יותר כסף, ואם אנחנו בכנסת נקדיש לנושא תשומת-לב גדולה יותר ואם גם כלי-התקשורת יצטרפו ויקדישו אף הם תשומת-לב לבעיה הזאת,

ברחוב ובסביבה. איכות החיים מתחילה בסגנון הדיבור — רבותי חברי הכנסת, גם בלבוש וביחסים בין אדם לחברו.

הרשו לי לסטות סטייה קלה לעניין השייך לאיכות החיים. צאו וראו איך נראה הלבוש ברחוב. הציעי-ערום. זה גם קשור לאיכות החיים ולאיכות הסביבה. איזה לבוש פרוץ ושחצני רואים ברחובות. אנחנו מרשים זאת. באות אורחות לכנסת בלבוש שאני מתבייש שמופיעות בו בכ-נסת ישראל. בשום פארלאמנט בעולם לא היו מרשים להופיע בלבוש כזה. אצלנו הכול הפקר. גם זה שייך לאיכות החיים, לאיכות הסביבה.

הנקיון מתחיל מבית. בדרך-כלל אפשר לומר שבבתים מקפידים על הנקיון. הנקיון סביר, משביע רצון. אבל מחוץ לבית — זו המחלה אצלנו. לגבי הנעשה בר-חוב, במדרכה שליד הבית, יש אדישות. זורקים הכול מן הבית למדרכה ולרחוב. לאיש לא איכפת מה נעשה ברחוב. די לראות איך מרחיקים אצלנו את פחי האשפה. הפחים גלויים, חולדות מסתובבות בהם, לאיש לא איכפת. בשום מדינה בעולם לא מוציאים כך פחי אשפה. פחי האשפה עומדים מגולים כל הלילה. הפועלים רוצים לסיים מהר את העבודה. הם באים בשעה שתים, שלוש או ארבע בבוקר, מוציאים את פחי האשפה והחולדות נזירות בהם. די לראות את המקומיות לא עושות כלום. חברת "דן" משמשת דוגמה רעה. תראו מה נעשה באוטובוסים — איזה ליכלוך, איך מדברים, איזה רעש. כאשר נוסעים לתוך-לארץ מתפעלים מהשקט ומהנקיון. שום אורח לא יזרוק שם את כרטיס האוטובוס על הריצפה. אין דבר כזה. די לראות בתחנה המרכזית בתל-אביב את הקיוסקים — איך מוכרים פלאפל, שישליק ודברים אחרים. איזה ליכלוך, איך נראה המוכר, איזה לבוש, ציפורניו שחורות, שערותיו ארוכות ויש לו סיגריה בפה. זה חינוך? אנחנו מחשים על כך. אם הציבור היה מנומס, מחונך, היה מתחיר את המוכרים האלה. איך מוכרים אצלנו לחם, איך מובילים אותו? נכון שבסופרמארקט יש שיפור בתחום הזה, אבל במכולת עדיין יש ליכלוך וזבובים. וכל זה נעשה לעיני פתחי העיריה, והם חסרי אונים. כך הם אומרים. אך הם אינם מטילים קנסות ואם כבר תובעים מישנה למשפט הרי עובר זמן רב עד שהמשפט מסתיים, וכשכבר מטילים עליו קנס, לאחר שהוא טוען שיש לו משפחה גדולה וכו'. הרי הקנס הוא בשיעור של 20 או 100 לירות ובוודאי משתלם לו לשלם סכום כזה.

די להסתכל ולראות מה עושים המטיילים שלנו ביום חג בדרום ובצפון. ביקרתי ביום-העצמאות בכינרת וראיתי שם ערימות אשפה, עצים עקורים, השחתה וליכלוך. מצב דומה לזה היה גם בחוף אילת אחרי יום-העצמאות. נזק כל כך יפה, מקום כל כך מקסים, והנה הורסים הכול ומשמידים הכול.

אני מצטער על ששר הפנים יצא מהאולם, כי אני רוצה להתייחס למזבלה בחיריה. כשעוברים ליד המזבלה בחיריה חייבים לסתום את האף או לסגור את החלונות של המכונית או האוטובוס. הריחות מהמקום הזה מתפשט-טים לכל הסביבה, ועדיין לא הצליחו להתגבר על זה. הריח מעורר בחילת ממש.

שר-הבריאות א. שופט:

כבר לא, אתמול ביקרתי שם. יש שם שיפור גדול. עושים שם רבות.

לשפר אותו. נכון, בעיקרו זה באמת עניין של תקציב, של החלטה, של תכנון, של הפעלת התוכן וכו'. והתחום הזה הוא חשוב, הוא באמת בעיקרו תחום תכנוני, גם כאן אינני חושב שנתנו או שמצאנו את התשובות הנכונות, שהרי זה כמה שנים אנחנו חיים במדינה שאין בה אטורטיבה, אין סמכות, אין דבר-השליט נשמע בציבור, בין שהשליט הוא אב בבית או מורה בכיתתו ובין שהשליט הוא ראש ממשלה בממשלתו. ובממשלה הזאת בכלל הגענו לכך ששום שליטה ושום רצון ושום כוונה אינם נראים ואינם ניכרים. גם כאשר מגיעים לכלל החלטה — אין מקיימים אותה. וכל העניין הוא מין דייסה חסרת צורה וחסרת טעם.

בכל-זאת אני רוצה להוסיף הערה אחת בתחום זה, על נושא שאולי לא הודגש במידה מספקת: ההתנוונות המהירה של ההחלטות הישראליות, של סביבת השכונה. במיוחד הודעותי בעת האחרונה מהמראה של שכונות שפתחים של תל-אביב, בעיקר דרומה מרחוב אלנבי, אותן שכונות שהיו תל-אביב היפה והנהדרת של ילדותי, תל-אביב הלבנה והחיננית. בתים העומדים בחורבנם, זוהמה, פשע, ריכוז של פשע, הזמנה לפשע. הונחה זו אינה מוצדקת, כי הנסכים הם בעלי ערך. פועל פה, בלי ספק, המחלה האופיינית לכמה ראשי מועצות מקומיות בעיקר ערים גדולות, הנותנים את דעתם למפעלי-אפאר ומסיחים לגמרי את דעתם ואת מחשבתם מאותן שכונות שניתן להציל אותן, לקיים אותן, לטפח אותן. ומכיוון שאין שם יוקרה ואין שם רעש של פירסום, נסחבים הדברים בין המשרדים ואינם מגיעים לידי פתרון.

אבל בעיקר רוצה אני לדבר, אדוני היושב-ראש, על מה שקראתי לו מאקרו-אקולוגיה, על הבעיות היסודיות בהיקף הגדול. יש בעיה עיקרית-יסודית אחת: הצפיפות באזור התוף. זוהי בעיה לאומית, היסטורית, פוליטית, בטחונית וכלכלית מן המדרגה העליונה ביותר. אם אפשר לסכם את כל חולייתנו הלאומיים, הם מרוכזים בנושא הזה. עם ישראל לא הצליח להתרחק מהקיוסקים של תל-אביב, והעיר הזאת נראית כמו ערימה של קיוסקים, בעיקר באזור העסקים שלה, טלאי על גבי טלאי, רוכל על גבי רוכל. וכל הישוב, כל הדוחק, כל הריכוז הכלכלי וה-פיננסי, הרוחני והתרבותי — הכול בראדיוס 50, 60 או 70 קילומטר מתל-אביב והכול רק צפונה ודרומה, כי חס לנו וחלילה לנו לנוע מזרחה. ומערבה — עדיין לא השליכו אותנו. אם לא ניתן את הדעת על עניין הצפיפות באזור התוף, מחדרה עד לאשקלון, לא נפתור את בעיית איכות הסביבה ואיכות החיים בישראל. ולא יעזור לנו שום דבר גם אם נמלא את הארץ תכניות טלוויזיה וחכמה וחינוך טוב, ונתחנן איש בפני רעהו ונהלך על צקות האצבעות. היותם הזה, ההריסה הזאת של חיינו, כפויים עלינו, גוזרים אל תוך גורלנו עליידי כך שאנחנו דחוקים בפסלה הקטנה והמצומצמת הזאת של אזור תל-אביב.

אכן, כאשר נפתחו לנו אפשרויות להרחיב את הריאות של ארץ-ישראל אל תוך תחומה האמיתי של הארץ — נרתענו מזה ולא עשינו את הדרוש. וגם הממשלה שהתחייבה לנו, ממשלת ארץ-ישראל, כביכול, ממשלת הליכוד, לא עשתה שום דבר. על-כרח, בלחצם של המתיישבים החלוצים עצמם, היא איפשרה כמה בנייני-ארצי הנקראים התנהלויות, שיש בהם כמה אלפי מתיישבים. היא לא פתרה כהוא-זה את בעיית צפיפות האוכלוסיה הסרטנת, המקללת והמקוללת, סביב תל-אביב.

ואם הטלוויזיה תקציב שעה מיוחדת לחינוך האנשים בנושא הזה, בוודאי נראה גם פירות של ההשקעה הזאת.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

מחר אני נפגש עם מר לפיד, מנכ"ל רשות-השידור, כדי לדון אתו בדיוק בנושא הזה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אני שמח לשמוע זאת.

לצערי הרב אני חייב לציין שאנחנו עושים בדיוק את ההיפך ממה שציינתי. במקום לחנך את האזרח עושים את ההיפך מזה. די להקשיב לסקצ'ים השונים בראדיו, לדברים שהם מוסרים שם, ואיני רוצה להרחיב על זה את הדיבור.

אני בטוח שאם הממשלה, אנחנו ואחרים נטפל בנושא הזה נשנה את אופן הדיבור, את הלבוש ואת היחסיים שבין האחד לשני ונשוב להיות עם של רחמנים, ביישנים וגומלי-חסדים, כי אז המצב יהיה שונה. היום כבר אין בכלל בושה. אבל אם נחזור להיות עם של רחמים, ביישנים וגומלי-חסדים נוכל לתקן את המצב הזה, נוכל לתקן את איכות הסביבה וגם את איכות החיים.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחבר-הכנסת כנא.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבריאות, חברי הכנסת, חוששני שאנחנו, כאיוב בשעתו, עוסקים בגירוד השחין. אנחנו מציינים שאיכות החיים והסביבה בישראל כמוה כשחין שפרח, נגע הוא בעורנו, ואנחנו מתגרדים בחרס שהעלינו, מאשימים את עצמנו, את הציבור, את החינוך, את ההתנהגות, מכאיבים לעצמנו לשעה קלה, אבל לריפוי השחין לא נגיע עליידי התגרדות. יש, לפי דעתי, פחד, או פשוט חוסר-אונים, מלהתמודד עם הבעיה בקנה-המידה האמיתי שלה.

מונחת לפני הצעת הסיכום של חברי-הכנסת יוסף תמיר, שאמנם מגיעות לו כל התשבחות וההתילות שקיבל במשך הדיון. הצעת סיכום זו היא אופיינית, לפי דעתי, לגירוד שאין בו מעשה, שאין בו חדירה מעמיקה לשרשי הבעיה. רשמתי לפני לקט קטן של מילון המושגים שמציע לנו חברי-הכנסת תמיר, יש פה מושגים כמו "לטפח", "לשפר" "לנקוט אמצעים", "למנוע" ויהומי ויומרי, "להגדיל מעורבות" וכו'. כל אלה ביטויים של רצון טוב, והם יסתיימו, בסך-הכול, בכך שנשמיע כמה מליצות, אבל הדיון הזה משול כחרס הנשבר ממילא, כמו רוב הדיונים בכנסת. איפה הכיוון המעשי? איפה התשובה? איפה ההצבעה על שורש הבעיה ואיפה הנסיון והתעוזה להתמודד עמה כהלכה?

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

תרשה לי לשאול אותך שאלה. האם הקשבת לדברי הפתיחה שלי?

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

כן, הקשבת כיכלתי וכהנבתי. אין אנו מבדילים במידה מספקת בין מיקרו-אקולוגיה ומאקרו-אקולוגיה, ורוב הטיול שלנו היה בצד הזעיר של הבעיה ולא בצד הכביר שלה, לא בהיקפה הגדול. הצד הזעיר של הבעיה הוא: נחל הזורם — צריך לנקות אותו; ליכלוך באוטובוסים — יש להתגבר על כך; מראה הרחובות בערינו — צריך

חוברת כ"ט, ישיבה ש"ב
— יום הסביבה הבין-לאומי (דיון) —

הקשה, ההולך ומחמיר. פתרונו של בעיית איכות החיים, כפתרונו של בעיית איכות הציונות שלנו ואיכות ההת-יישבות שלנו, הוא במסגרת ארץ-ישראל כולה, ארץ-ישראל השלמה.

היו"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני. חברת-הכנסת אלוני איננה באולם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת מרציאנו.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי הכנסת הנכבדים דיברו פה על איכות הסביבה כדבר חשוב, כדבר רציני, ואני רוצה להדגיש שכל הדברים שהדגישו פה הם חשובים. חשוב שינשמו אוויר נקי, חשוב שיתרחצו בים נקי, חשוב שיהיה מקום לעשות בו פיקניקים. כל הדברים האלה חשובים, חשובים בשביל כולם, אבל יש מאות אלפי אנשים בישראל שהדברים האלה חשובים להם פחות והם אצלם רק במקום השני. יש מאות אלפי אנשים ביש-ראל אשר קודם שמדברים אתם על איכות הסביבה צריך לדבר אתם על הסביבה.

ואני רוצה להציג לפניכם, חברי הכנסת והיושב-ראש הנכבד, מפה שסימנו אותה בסימנים כחולים — לא בסימנים שחורים ולא בצבעים מדאגיים אחרים אלא בסימנים כחולים. מפה זו משתרעת מצפון הארץ עד דרום הארץ ומסבירה את המצב החמור של הזיהום, את מצב הזיהום הקיים במדינת ישראל וזוהי מפת הזיהום של העתיד. כל הסימנים הכחולים שראיתם פה, ועוד דברים אחרים שאינם מפורטים פה ואינם מסומנים, הם מוקדי הזיהום של העתיד במדינת ישראל. אלה הם קריית-שמונה, בית-שאן, חצור, ראש-העין, ואדי-סאליב, הקטמונים ומקומות אחרים. בכל המקומות האלה חיים אנשים הסובלים מא-וויר גרוע של בתי-חרושת, ממים מלוכלכים, מחוסר גנים ציבוריים. אבל בכל זאת הדברים האלה עדיין לא מדאיגים אותם כדאגה ראשונה. במקומות האלה חיים מאות אלפי אנשים שחלק מהם, לאחר שלושים שנות קיומה של מדינת ישראל, גרים במעברות, בשכונות-עוני, בעיי-רות-פיתוח בלי שום עתיד. במקומות האלה, שהם מוקדי זיהום העתיד של מדינת ישראל, גדלים כיום עשרות אלפי ילדים המקבלים חינוך טוב איך להיות אנאלפביתים, איך להשתלב בפשע, איך להיות פועלים שחורים, איך להיות נהגי מוניות בניו-יורק. זהו מקור הזיהום של העתיד.

אני לא רוצה לומר שהטיפול במוקדי הזיהום האלה — וראיתי עד כמה גרועה נראית המפה עם כל הסימנים הכחולים האלה — צריך לבוא במקום הטיפול בדברים החשובים שעליהם מדברים כאן היום, אבל תפקידי כאן כנסת להזכיר לכם, חברי הכנסת וחברי הממשלה, שכל זמן שלא יטפלו במקורות הזיהום האלה אולי לא יהיו דברים אחרים חשובים בעתיד. תפקידי כאן, חברי הכנסת, להזכיר לחברי הכנסת שהתפקיד החשוב ביותר של התורה הישראלית הוא להתחיל למחוק את הסימנים, שבמקרה הם כחולים במפה, של כל הזיהום ולהפוך אותם לסימנים ירוקים של סביבה טובה, מקומות שבהם לא ייווצר זיהום העתיד של מדינת ישראל אלא תגדל תקוות העתיד.

אבל מה עושה הממשלה הזאת, שבכנסת הזאת יש לה רוב ? — במקום למחוק סימנים אלה היא מוסיפה סימנים ; במקום להוריד מוקדי זיהום היא מוסיפה מוקדים. ומוקדי הזיהום מתבטאים בכך שכל קיצוץ בסובסידיות ללחם,

היום שמענו דבר ללא תקדים בתולדות הציונות, שראש ממשלה מבטיח שיהיו עוד עשרה ישובים ולא עוד. עדיין לא היה בתולדות עם ישראל בארץ-ישראל שמישהו גם בין המינימאליסטים, הבטיח מראש לאיזה גוי : יהיו עוד עשרה ישובים בעמק יזרעאל ולא עוד, יהיו עוד עשרה ישובים בעמק חפר ולא עוד, עוד עשר נקודות בנגב ולא עוד. אבל מנחם בגין מבטיח לגוי המצרי ולגוי האמריקני : יהיו עוד עשר התנחלויות ולא עוד. והוא קורא לזה ציונות.

תכנית נכונה, שצריך להגשימה נדחית, היא : לדחוף את תל-אביב מזרחה. לדחוף אותה מערבה — זו תכנית אש"פ. אנחנו צריכים לדחוף אותה מזרחה, ומרחק לא-גדול יספיק. אינני מדבר על 100 קילומטר, זה דבר אחר, אבל 15—20 קילומטר מזרחה, אל המדרונות המערביים של הרי שומרון — לדחוף את נתניה מזרחה, לדחוף את פתח-תקווה מזרחה ואת חדרה מזרחה. ולא הרבה דרוש לשם ביצוע הדבר ואז כל הריאות של מדינת ישראל יהיו נושמות אחת. אבל יש לנו ממשלה העוסקת בנסיגות וקוראת לזה שלום. אז אנחנו נסוגים לתוך הצפיפות המ-קוללת והמקללת של אזור תל-אביב. ובכך, נסיים, עם מדיניות כזאת.

אבאי דוגמה נוספת. נמל-התעופה בן-גוריון מהווה מטרד אקולוגי מבחינת רעש לכל האזור המרכזי של ארצנו, והוא גוזל אדמה חקלאית מן המשובחות במדינת ישראל. והיום, כפי שחברי הכנסת יודעים וכפי שחברי ועדת הכלכלה יודעים, יש מאבק נואש של כמה מושבים וישובים חקלאיים סביב נמל-התעופה בן-גוריון, כדי שלא יחסלו אותם. ועומדים לחסל אותם, בשביל להאריך עוד מסלול, כדי להוסיף מחנק וקושי לאזור הצפוף ביותר של ארץ-ישראל. לפני כמה שנים היה רעיון להרחיק את נמל-התעופה הלאומי המרכזי של מדינת ישראל כ-50—60 קילומטר דרומה לאזורים נרחבים יותר של הנגב. אבל זה חוסל היום, הנסיגה מסיני חיסלה את האפשרות שהי תעופה האזרחית של ישראל תתפשט באיזו דרך שהיא דרומה, ומדובר לא רק על עצם החנייה על הקרקע אלא על ממלולי התעופה עצמם. אין אפשרות, נגזרנו לנו.

ובכן אני אומר לך, חברת-הכנסת תמיר, אני יודע את רצונך הטוב ואת הרגישות שלך, ובעצם הרגישות של כולנו. הרי גם הפעם נקבל החלטה פה-אחד. זה לא יועיל לנו, אנחנו מרמים את עצמנו. לא יהיה פתרון לאיכות הסביבה בארץ המצומצמת והחנוקה הזאת, כאשר צפיפות האוכלוסין הולכת ונעשית גרועה יותר משנה לשנה.

לבסוף אני רוצה לומר : עם כל הקושי המהותי שב-מצב יש מקום למחשבה יוצרת, שגם אותה אינני רואה ואינני מרגיש באופן שבו הוצג הנושא בפנינו. יש אפ-שרויות להביא לפיתוחים בשטח התעשייה מחוץ לאזורים התעשייתיים האופייניים. דרך המחשבה המקובלת היום היא : הישאר במקום שתישאר, בלבד שתוסיף את הכימיה המיוחדת, את הציוד המיוחד, המסנן את הגזאים הרעילים. אין מחשבה מספקת בכיוון של פיתוחים ארציים. ייתכן שצריך לחשוב על טיפול הרבה יותר יסודי בנושא חוף הים, עליידי ייבוש חלקים והרחבת חופים. כל המגמות הללו מחייבות מחשבה בגדלים אחרים ובמעוף נועז יותר.

אדוני היושב-ראש, אני מסכם ואומר שבלי מאמץ לאומי גדול, שיכניס לתחום התיכנון הלאומי שלנו את כל השטח של ארץ-ישראל, ישאר חנוקים במצבנו

יש אנשים שיש להם וילה יפה, מכונת טובה ובשר בילים איכות הסביבה פירושה פארק מסודר, שלא יהיו בקולנוע צעקות בתור, שבאוטובוס — אם הם נוסעים בכלל באוטובוס — יהיה סדר וגקיון. אלה דברים חשובים לכל החברה, אבל יש דברים שהשורש שלהם רקוב, ואלה הם הסימנים שהבאנו על המפה, הגורמים לאחר מכן גם דחיפות באוטובוס, גם התפרעויות בקולנוע ואפילו דברים חמורים: פשע, סמים, אלימות, הקיימים כיום. אם הממשלה הזאת והכנסת הזאת רוצות לדון באיכות הסביבה על סמך הצעתו של חבר הכנסת יוסף תמיר צריך להסתייג תכל על השורש של איכות הסביבה, איפה נוצרים המוקדים שביבאו לתוצאות העיקריות, עד כדי כך שלא תהיה אחר כך בכלל הזדמנות לדבר על איכות הסביבה, כי כל הסביבה תהיה רקובה. תסתכל על המפה של מדינת ישראל, אדוני הנכבד המדבר על איכות הסביבה. אני מסתכל, למשל, על כפר-שמריה ומקימות אחרים, שהם קטנים במפה וחשובים, אבל מדרום הארץ עד לצפונה ומצפונה עד דרומה נמצאים כל הסימנים האלה של שכונת-התקווה, שכונת-שבזי, שיכון "סלע" והמעברות. כל הסימנים האלה מראים סביבה רקובה, חולה, וצריך לעצור את התהליך ההולך ומתפשט, ההולך וגדל. צריך לעצור אותו בזה שיינתנו תקציבים, שתהיה תכנית לאומית לפתרון הבעיה החברתית והביא לאחר מכן גם לתוצאות של איכות סביבה, של חיים טובים יותר.

2. סיכום הדיון

ה. הכנסת חוזרת על עמדתה מיום 24 בנובמבר 1977 שכל ענייני הסביבה חייבים להתרכז במשרד הפנים, ושר הפנים חייב לשאת באחריות לענייני הסביבה בפני הכנסת. על הממשלה לגשת בהקדם לביצוע המלצה זו.

ו. הכנסת קובעת כי אחת הבעיות הכאובות והדורשות פתרון של איכות החיים וטיב הסביבה בישראל היא תנאי המגורים ותנאי החיים בשכונות העוני — בעיות הצפיפות, הטיביות וכיוצא באלה. עליכן הכנסת קוראת לממשלה לתת תשומת-לב מיוחדת ליישום תכנית שיקום השכונות ולהקציב את הסכומים הדרושים לשיקום שכונות העוני, כדי לאפשר לתושבי שכונות אלו תנאי חיים וסביבה ואיכות חיים נאותים.

ז. הכנסת מעריכה את ההתעוררות הציבורית למען סביבה טובה ואיכות חיים נאותה. הללו משפיעים השפעה רבה הן על העלייה לארץ והן על היירידה ממנה ועל התנהגות החברה בכלל. אי לכך הכנסת קוראת לאזרחי המדינה לסייע בפועל בידי הגופים המתנדבים הפועלים בנושאים אלה ולהגביר את המעורבות של הציבור למען סביבה טובה ואיכות חיים מעולה.

אדוני היושב-ראש, אני אמנם לא רשמתי את הדברים שהעלה חבר הכנסת משה שמיר, אולם נדמה לי שאם תהיה הסכמה מצד הנוכחים כאן כדאי להוסיף שאנו מצידדים בפנינו האוכלוסיה ברצועת-החוף, למען כל הנימוקים שהם העלה, ובצדק.

(קריאה: כל הנימוקים? אתה צריך להיזהר.)

אני מדבר על נימוקי בטחון, איכות חיים, התיישבות באזורי הארץ שעדיין אינם בצפיפות נאותה. אני לא מדבר על שטחים שהם עדיין מחוץ לשטחה של ארץ-ישראל.

האם אפשר לכלול סעיף זה בצורה כלשהי?

לתחבורה, לשמן ולחלב מוסיף מוקד זיהום וסימן כחול. כל קיצוץ בתקציב החינוך ובתקציב השיכון מוסיף מוקד זיהום וסימן כחול. כל מחלל בפרויקט שיקום השכונות — והפרויקט כולו הוא מחלל גדול — מוסיף מוקד זיהום וסימן כחול. הפרויקט כולו הוא מחלל אחד גדול ופרויקט של זיהום שתוצאותיו אינן נראות. אנחנו נפגשים עם הרבה אנשים מהשכונות. לפני שבוע ראינו בקריית-מנחם ובעיר-נגים את תסיסת התושבים בגין הזילזול מצד פרויקט השכונות, הגורם להם זיהום רוחני ונפשי, למי תחלו תקוות בפרויקט, שכספיו נתרמו עלידי יוה"ד ממוחל-לארץ, ותקוותיהם נתבדו והכול הולך לטמיון. עשרות ועדות, עשרות מזכירות, עשרות ישיבות, וכל מיני דברים התלויים ב"עשרות", והאחד קשור בשני, האחד מסורבל יותר מן השני, לא יכולים לצאת מזה ולא התחילו אפילו פרויקט אחד.

אני רוצה להגיד, חברי הכנסת ואדוני היושב-ראש, שכל קיצוץ בתקציב הרווחה, כל הורדת תקנים של עובדי סוציאליים מוסיפים מוקד זיהום וסימן כחול. הממשלה הזאת כולה היא ממשלה, אדוני שר הבריאות — ואני מצטער לומר זאת בצורה זאת — המזהמת את הסביבה. ממשלה זו מזהמת את העתיד של מדינת ישראל. הממשלה הזאת גורמת זיהום לאומי במקום לבצע את הסימאות שהלכה אתן לבחירות ושהן קשורות לאחר מכן לנושא של איכות הסביבה.

היו"ר ב. הלוי:

אין עוד נושאים, חם הדיון. אני מבקש להביא את הצעות הסיכום. בבקשה, חברי-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזומה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא הצעת סיכום בשם סיעות הליכוד, המערך, המפד"ל, התנועה הדמוקרטית, התנועה לשינוי ויזומה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, אגודת ישראל, מחנה שלי ותנועה לזכויות האזרח:

א. הכנסת קובעת שבעיות איכות החיים והסביבה בישראל הן מהסוגיות החשובות למען קיום חברה בריאה וסביבה שטוב לחיות בהן. איכות הסביבה היא גורם חשוב להגברת אהבת העם וזיקתו לארץ ולעידוד ההזדהות החיובית עם סביבתו, סביבת האדם והטבע.

ב. הנקיון ברשות-הרבים, ההגנה מפני הרס סביבתי, תרבות מגורים נאותה ודרך-ארץ הם מהיסודות שהחברה הישראלית חייבת לטפח ולשכלל.

ג. הכנסת קובעת שריבוי המטרדים, זיהומי אוויר ומים, רעש והריסת הריקמה הסביבתית העדינה שנוצרו בארץ במשך שנים רבות מחייב את הממשלה לנקוט את האמצעים העומדים היום לרשות המדע, כדי לצמצם את המפגעים לסוגיהם. יש לטהר בדיחפות את הנחלים ומקומות המים שזוהמו, למנוע זיהומי אוויר מסוכנים ולאכוף את חוקי הסביבה ללא רתיעה.

ד. הכנסת מעריכה את הפעולה שנעשתה עד כה למען הנהגת הכללים המחייבים תיכנון פסי מאושר. עם זאת סבורה הכנסת שיש לכלול בחוק את החובה להגיש תצאיר על ההשפעה הסביבתית בעת אישור מפעלים, חכניות ופרויקטים היכולים לגרום הרעה במאון הסביבתי.

חוברת כ"ט, ישיבה שמ"ב, כ"ו סיון תש"ם (10 יוני 1980)
— יום הסביבה הבין-לאומי (דיון) —

הד"ר ב. הלוי :

אם אין התנגדות, בבקשה. חברי הכנסת, לפנינו הצעת
סיכום אחת ואני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי הכנסת
י. תמיר נתקבלה.

הד"ר ב. הלוי :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של
חברי הכנסת נוף בנושא : גידול המשכנתאות הצמודות
לממדים שאין הציבור יכול לעמוד בהם — הואיל והוא
איננו לא יועלה הנושא. בזה תם סדר-היום של הכנסת.
הישיבה הבאה מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:04.